د ټاټوبي هيلي پيلي
ماستر انجنير
صفي الله
مهترلام، لغمان، افغانستان
دوبی؛ د وري ۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د الله په نوم پيل کوم چې پوره رحم کوونکی او پوره رحم لرونکی دی؛ مهرباني د پينې پنځونکي ښتن بر لورينه ده.

٢. ليکي پوهه

سرليک:.	د ټاټوبي ميلي پېيلي
ليکوال:.	ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس
د محصول اوږدوالی،	
سوروالی او پېړوالی:.	٢٩٠ * ٢١٥ * ١٨.٣٢ ميلي مېتر.
د کښلې غټ ټکي:.	١١ ځپرکي
کښلې د چوپړو ګڼه:.	٢٢٢ چوپړي (مخه)
وړلو وزن:.	۵۵۵ ګرام
وت نه يا پرته له وته د ابېځو ځای نيونه لري ,, منشور: د رسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقو ور کونه: دربست نيونه (د ابېځو او نورو) پرانټ.،، :.	١٩٩،١٠٩.٠٠ دانې
منشوره يې له وت سره:.	٢٥٦،۴۵۴.٠٠ دانې
سرليکه:.	۴،٠٠٢.٠٠
لينونه (خطه، کرښې له ليکي هړپې، لاندنۍ يادونې او پاينۍ يادونې سره، سره) ګڼه:.	٩،١۴۶.٠٠
وييزېرمه (پښتو په پښتو وی يا ويويکي يا لغاتونه، ويکي) ګڼه:.	۵۴،٨٧٢.٠٠
د کښلې د ابېځې پيل او پای:.	د دې کښلې پيل په دې ,, د ،، سره شوی او پای يې په اوږدې بې ,, ې ،، سره شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېیلي ۳ چوپړی

ګڼه:. انتم لیکی (کښلې، کیتاب یا کتاب)

لیکوال استوګنځای:. بغل، تره خیل، کچور شمتی، مهترلام، لغمان، افغانستان

خپرندوی:. مومند خپرندویه ټولنه

اېډېټور:. ماستر اېنجینېر صفي الله فردوس

طراح او ډیزان:. ماستر اېنجینېر صفي الله فردوس

کښلې د پیل پېر:. پیلنی وار: د رییس غلام حسن بابا کور، نمبر اول ښوونځي ترښنګ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛
تله ۱۵، ۱۳۷۲ لېږدی
(زېږدی ۱۹۹۳ October ۰۷)،
دوېیم وار: : زمونږ کور، نمبر اول ښوونځي ترښنګ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛
غبرګولی ۱۹، ۱۳۸۸ لېږدی
(زېږدی ۲۰۰۹ June ۰۹)،
درېیم وار: زمونږ کور، نمبر اول ښوونځي ترښنګ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان؛
کب ۲۰، ۱۳۹۵ لېږدی
(زېږدی ۲۰۱۷ March ۱۰)،
څلورم وار: ۷ کور، درېیم پوړ، ۵۳ بلاک، اماراتو ښارګوټی، کسبه، ۱۵ سیمه، کابل، افغانستان؛
کب ۰۱، ۱۳۹۹ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۱ February ۱۹)،

کښلې د پای پېر او اوډون (ترتیب) یې:. جوهریزاده سړک، میدګاردوک، دوشنبې ښار، دوشنبې، تاجیکېستان؛
دوبی، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۳ September ۱۹)

خپرېدو نېټه:. دوبی، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۳ September ۱۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېیلې ٤ چوپړی

چاپ نېټه:. دوبی، وږی ۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
چاپشمېر:. ۱۰۰۰ ټوکه
چاپ وار:. لومړی
ډول:. ادبیات او هنر (لیکنی ارت، ادبیات او فن، ادبیات او عملي مهارت، ادبیات او صنعت، لیکنی او صنعي قدرت ضد، ادبیات او د ښکلا د تخلیق فن، د تخلیقي تخیل اثر، ادبیات او د پو هې یوه څانګه په تېره د اجتماعي علومو د موسیقي یا ټنګټکور برخه؛ لیکنی او مهارت یا تخصص؛ لیکنی او استعداد؛ ادبیات او ځیرکي؛ ګړنې پېیلې) ټولګه

ژبه:. پښتو
ژباړونکی:. هېڅ یوه
پوخ بنه:. اساسي
تړ:. تازه
رپ ځای:. A٤
یادونه:. د ګډون کولو بېلګه
بیه:. ۳۰۰ افغانۍ
د لیکوال ګرځنده اړیکه:. +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹
برېښنالیک:. Safiullah_firdows@yahoo.com
له پاره:. د ټول پښتون پښت (نسل) له پاره دی چې لر او بر ټول پښتنو له پاره کښل شوی، یانې د ۷۰۰۰۰۰۰۰ اویا مېلیونو وګړو له پاره.
کښلې د ګټنې ګور:. زر ټولګي دی، ټول پښتون پښت به ترې ګټه پورته کړي چې د یوه تود بځري (پرتون) په اندازه هم د یوه پښتون د پرمختګ سبب شي؛ نو اویا مېلیونه تنه پښتون پښت ته یې ګټه ور رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:

د پښتون پښته! زما ګټه په کې نه شته؛ په ۲۵۰ افغانۍ يې له ماليې سره را وباسم، ۲۵۰ داني يې وړيا وېشم او پاتې نور پلورم.
په ۲۵۰ افغانۍ چې له يوه کرډيټ کارټ سره برابرېږي ببيه يې ده.
ګټه خو يې نه شته که دا لږ پيسې په لاس راغلې نو بل ليکی به پرې چاپ کړم.
د پښتو ورم دی چې د ليکوال ګټه د شپانه ګټه ده.
که مو ډېره ورته روغه وه د خپرولو له پاره يې و درېږئ. (له چاپ روغ تېر شوی نه دی.)

د اي في اي (APA) کالب په بڼه د اخځوک يا ريفريس له پاره ترې ګټنې اجازه شته.

زما د الواک اغېزښندنې په څېړنه کې څلور ستنې شاملې دي: خلاص ډيټا، خلاص کوډ، کاغذونو ته خلاص لاسرسی او خلاصه (وازه) بياکتنه. د خلاص پښتو ګړنې ادب د ودې له پاره د ټاټوبي ټولو پوګړو وګړو، د معلوماتو ټيوټوريلونه کوربه کړئ، په اوبپانو کې خپور کړئ، ترڅو و ګړو سره مرسته و کړي، ټولو وګړو ته د خپل پښتون پښت دودي دود ليکدود کارولو او پوهيدو کې د مرستې له پاره وسيلې رامنځته او لا کوربه کړئ.

د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اځخ ښوونې ترې د ګټې اخيستنې اجازه نه شته!.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. لړليک

ګڼه: سرليک: چوپړۍ:

۱. پېښنتۍ ۱
۲. ليکي پوهه ۲
۳. لړليک ٦
٤. د يادښتونو له پاره: ٤
٥. د دې چاپ تراڼ (پيل، شروع، بريد) ٨
٦. ننه توزې (پيليزه، پيله، سريزه، مخکې وينا، مقدمه) ۱۸
۷. د ټاټوبي ملي پېيلې.. ٤۳
۸. پايله ۱۳٥
۹. ژبپانګه (وييزېرمه: د کره ليکنۍ پښتو په پښتو تشريحي وييکو چوپړي، د پښتو ابېڅې په ستّه په لاندې لښتيليک کې کښل شوي)... ۱۳۸
۱۰. بيبلو ګراپي Bibliography د هغو ليکونو لېست چې په يوه سکالو يا بوړونکي او کښونکي پورې اړه و لري. ۲۱٥
۱۱. پخښنتۍ ستّ ۲۲۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د یادښتونو له پاره:

١: ....

٢: ....

٣: ....

۴: ....

۵: ....

۶: ....

٧: ....

٨: ....

٩: ....

١٠: ....

١١: ....

١٢: ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥. د دې چاپ ترانې (پیل، شروع، برید)

په پيل كه له هر څه څخه وړاندې يوازې د الله په نوم پيل كوم. له بر الله څخه بې كچې مننه او د هغه بې پايه ستاينه كوم. په كومه ګڼه چې د هغې شمېر د هغه په اند كې شتون لري، په همغومره كچه ترې مننډوى يم چې ملتيا يې تل، تر تله را په برخه ده.
هغه سپېڅلى پنځونكى څښتن چې د پينې او څه چې د دې پينې په منځ كې شتون لري د دې ټولو پنځونكى دى.
زه يې پنځي بوړولى يم، هر څه يې پنځي بوړولي دي، لكه:. اوبه، باد، هوا، هواوېچه، اسمانونه، ځمكې، هر ډول بوټي، هر ډول ونې، خواړه، تياره، رڼا، تودوخه، تله راتله، اند، وند، پند، پوهه، ژبه، ... . او د دوى څخه د ژغورلو او خونديكولو پوهې وړتيا يې په هڅه كې را تر غاړې كړې چې روغه ګټنه ترې په هر پېر كې واخلم او د خپلو ژونكو د زورنې جوګه يې كړم چې يوازې له هر څه څخه پاک الله و منم. هغه الله چې د ټولو زوروړو، زوروړ دى، د باچايانو پاچا دى، د ټولو ١٨٠٠٠ پينۍيو ځواكمن او واكمن دى چې يوازې د ده پالنه كېږي.

اى! بر!، هر څه چې مې له تا څخه غوښتنه كړې هغه دې راته راكړي دي، ان تر خپلې ميني پورې چې په ډېره مينه دې را ته په مينه، مينه را په برخه كړي دي. له ټول كهول او پښت سره. اى بر!؛ ته مې د زړه ټول ارمانونه تر ورستۍ سا پورې پوره كړه، په هېڅ ډګر كې مې بېبرخې، بې اسرې او يوازې مه پرېږده.
اى! بر!، هغه څه چې درڅخه غواړم، زما په هېر دي، كه په ياد كې مې دي او كه په راتلونكي پېر كې دي، له خپل زوزان سره يې راته په ډكو منګولو چمتو كوه او چارچ وه. اى! بر!؛ زما په مال، بډاينه، شتو، هر څه كې روغ ګټور ډېروالى واچوه، د دې له پاره چې ته يوازې كونكى د دې شيايو يې او د دې رښتين رښت يې.

اى! بر؛ اى رحمانه!؛ اى! الله؛ چې د تن ماڼۍ او هر زره د انسان د تن بشپړولو او د انسان له پاره د خپل سپېڅلي تن او برمنله (عبادت، اللهپاله، بردرناوى، يا ربپاله) د رښت له پېژندلو پرته و بوړو.
ستا پوهه، ستروالى، لوړوالى، له اسبابو پرته كړنې، په پټو توكو پوهه او ښكلي نومونه دي او د فردوس بڼ (جنت)، دوزخ، ځمكې او اسمانونه دي؛ د پيداينت يوه اړينه اړتيا ده. لويي او لويوالى، د ټولې پينۍ د ژوي، د ناڅاپه څخه راوتل، رښت د رسېدلو خواړه، په يوه والي كې د منلو، له منځه تلو او بې وسۍ يوه له لوړو وسيلو څخه دى.

اى! الله!؛ ته په پښتو ژبه پوهېږې. اى! الله!؛ ته په پښتو ژبه پوهېږې. اى! الله!؛ ته په پښتو ژبه پوهېږې. اى! الله!؛ ته په پښتو ژبه پوهېږې. د دې له پاره چې تا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو ښکلي نومونو کې مور ته خپل پښتو نوم ,, بر ،، هم را په ګوته کړه. هغه څه چې تا خپل استازي ته ورکړي، هغه رټ رمټ بشپړ مور ته راخوندي کړي او را رسولي دي. ای الله ته هېڅ تن ته اړتیا نه لرې، مور ته بډاینه، ودنه، سوکالي، خوښېدنه، هوساینه، پوهه، غښتلتیا، اتلوي، بریا او په ټولو نعمتونو دي ښه غوره ډډ کړه او مور به یې پر لورې پل پورته کوو. د دې له پاره چې دا وړتیا یوازې او یوازې ته لرې، له ټولو نه پیلنی (لومړی) یې، له ټولو نه پاینی (اخیر) یې، د پیلنۍ ورځ، پاینۍ ورځ د پرېکړو واکمن یې او د ټولو پنځونکی یې.
هغه څه چې تا په خپل کښلې (لیکی، کتاب) کې ترې منه کړي یو چې هغه مه کوئ!!!؟ هغه مور په سر سترګو او په رڼو سترګو په روغه بڼه نه کوو او چې تا پرې د کولو امر کړی دی چې دا کړنې کوئ!!!؟ هغه مور په سر سترګو او په رڼو سترګو په روغه بڼه کوو.
هغه وګړي چې دا پوهه نه لري، هغوی ته پرې پوهه ورکړه. له کمعقلانو، ناپوهو، ضدي، بېباکه، پوروړو، تړاکګرو، وژونکو، ځلو، کلکزړو او دېرهمارانو څخه مور لرې لره.
ای! بره! یا (بر څښتنه!) تاسو تل د ښه کړنو یا ښه کارونو کولو توان راکړه چې تل ښه کارونه و کړم، هره ورځ یې و کړم او ته راڅخه خوښ و وسې.
ای! بره!؛ ای! رحمکونکیه!؛ ای! رحملرونکیه!؛... . ای! الله!
زمور له پاره خپله لاره بې ستونزې کړه، تر څو مور له تا پرته بل څوک و نه وینو او نه یې و پېژنو؛ زمور سره مرسته و کړه تر څو مو په تن کې د غرور نخښه پاتې نه شي او د اسلام د دین له سپیڅلو غښتلو څخه مو و بولې.
امین، امین، امین (ای! بره! دا سوال مې و منه!، ای! بره! دا سوال مې و منه!، ای! بره! دا سوال مې و منه!).

ور په سې د دې چاپ تراڼ (پیل، شروع، برید) د دې کتاب له نوم څخه کوم ,, د ټاټوبي میلي پېیلې ،، په لنډه مانا د لېوالتیا یا مینې او ربښت ژبه ده.
پښتو په پښتو مانا یې ده: (د هېواد میلي شېرونه یا هېواد د وګړو اشلوک یا د وطنی وګړنې پېړان یا د افغانستان د خلکو شعرونه)؛ چې د پښتو ژبې له درې ویېو (ویکي، ویکیي، لغاتونو) څخه یې رغښت موندلی یا ما بوږولی (جوړکړی یا وارکړی) دی او اوډون (ترتیب) یې داسې دی.
بېلګه: د پښتو درې وی چې پر دې شعري ټولګي نوم کې دي، د هغو پښتو په پښتو مانا لاندې ده.

۱. ټاټوبي: هېواد او و تن دی چې د عربي، دري (فارسي، تاجیکي) وی یې وطن پښتو ژبې ته رامنډل شوی وی (ویکی، ویکیی، لغات) ده. د پېل پېر مېنه، لرغون د زوکړې ځای، د پښت د ډېرودو ځای، هېواد، وطن. ؛ ۵، ۶، ۹، ۱۰ او ۲۲۱ (ټول ټال ۲۸۳ وارې نور) په چوپړي کې (مخ کې، مخګڼه کې، پاڼې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخ يا سټ کې، صفحې مخ يا سټ کې يا د اېنګلېسي ژبې پېج وی په بڼه) کښل شوی.

۲. ميلي: ټاټوبي د وګړو اړوند، وګړنی، د ولسونو اړوند، (اېنګ. نېشنل يا پ. ملی) چې د پښتو ويلو کښلې يا ليکولو بڼه يې کره ميلي ليکل کېږي ملی د ملی (بډه، ملګري) او مېلي (مېليمېتره، mm) په بڼه نه. د دې له پاره په پښتو ژبې اړين ربښت دی چې زور، زېر او پېښ ابېڅې (اې، بې او تې يا ا، ب، ت، الفابا، حروف) وی (ويکی، وييکيی، ويي، لغات) غونډ او کوشنی کړ نه لري. د زور (ــَـ)، اوږد زور (ــٰـ) او ډېر اوږ زور يا مد (آ) پرځای اې (ا، الف) ليکل کېږي او لوستل کېږي؛ د زېر (ــِـ) په ځای يې (ی) اوږ زېر (ــٖـ) او د لنډزېر په ځای يې (ي) ليکل کېږي او لوستل کېږي؛ د پېښ په ځای وې (و) ليکل کېږي او لوستل کېږي. ؛. ۱، ۲، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ... . او ۲۱۹ چوړی (ټول ټال ۵۰ واري نور په بېلابېلو چوپړو کې راغلی دی.)
پښتو ژبه د عربي، پارسي، انګرېزي... . پر خلاف (بېلو اړتياوو، بې ټينګاره، سرچپه، بې ثباته، د منلو نه شتوالی، موافقي نه شتوالی، متضاد شرطونو) (زور او مد، زېر او پېښ) هېڅ نه لري.
پښتو کره وی (و):.
پول، ګومان، ګومارل، ورزګان، اورګون، کونړ، کوندوز، کولتور، تورک، مغول، تورکمن، تورکيه، اوزبېک، رومان، اورګان، مرسته (کومک)، لږ (کم)... .
پارسي وی (پېښ):.
پل، ګمان، ګمارل، ارزګان، ارګون، کنر، کندز، کلتور، ترک، مغل، ترکمن، ترکيه، ازبک، رمان، ارګان، کمک، کمک... .
پښتو کره وی (و):.
وايي، وايي، بيت الله، رييس، اروپايي، لايک(لايق)، دکن، ډېموکراسي، خوله، ايين، اسان، ارام، ازاد، اباد، ادم، ګيله، هېلمند، ميلي، دېموکراسی، افغانېستان تاجيکېستان، اوزبېکېستان، کزاکېستان، کېرغېزېستان، مغولېستان،
تورکمېنېستان، اېنګلېستان، برلين، سبک، ژورنالېست، ,, دده، ددې، د دې، د ده، د، ده، و، وه، وو، نارينه وو، اړتيا وو، يوه تن و، يوه تن وه،،؛ سا، ساوې، ښا، ښاوې، ګيا، دستګا، دستګاوې، بېګا، ګازرګا، خانقا، ترا، تيرا، پنا، پوپنا، تنخا، لوڅ، لومړی، کوچنی (کوچ نی)، کوشنی، ګول، ګال (ښځه نوری يې ګاله، د خرو ګال)، خوم، خورما، توخم، خوتن... .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پارسي وی په (زور، ا، آ، زېر، پېښ، و):.
وائې، وائي، البيت الله، رئيس، اروپائي، لائق، دګَن، ډِموکراسي، خُله، آئين آسان، آرام، آزاد، آباد، آدم، ګله، هلمند (هِلمند)، ملی (مِلی)، دموکراسی (دِموکراسی)، افغانستان، تاجکستان، ازبکستان، قزاقستان، قرغزستان، مغلستان، ترکمنستان، انګلستان، برلن، سک، ژورنالست؛ ,, ددهه، ددي، ددې، دده، ده، دهه، وه، وهه، ؤ،، نارينه ؤ، اړتياؤ، يوه تن وو، ساه، ساګانې، څاه، څاګانې، ګياه، دستګاه، دستګاګانې، بېګاه، ګازرګاه، خانقاه، تراه، تيراه، پناه، پوپناه، تنخاه، لڅ، لمړی، کچنی، کچنی، ګل، ګل، خم، خرما، تخم، ختن... .

يوازې په د عربي، پارسي، انګرېزي ژبه کې ليکلی شئ، په دې بڼه ليکل په پښتو ژبه کې (کښل) غلت دي، نا کره دي، ناسم کار دی، ويار دی، کمتون دی او تېروتنې دي.
خو د عربي، پارسي، انګرېزي ژبې ليکلار کې چې په کومه بڼه دي، په همغه د عربي، پارسي، انګرېزي ليکلار دي ليکي، التـه کره راځي. خو پښتو ژبه کې د عربي، پارسي، انګرېزي کښلو په ډول ناکره راځي. داسې ګړنه په پښتو ژبه کې کلکه نتېه (سخت منکرېده) ده، د پښتو يېګانو (ياګانو، يې وو) رښت (قانون) پرې کړی رښت دی، منل يې په هره وی کې اړين بايد و کښل شي.
هېڅ يوه وی ته پرته له رښته بخښنه کول (معاف کول) نه شته چې په دې وی کې يې منو او په دې وی کې يې نه منو. د ډېرښت او منښت له اړخه چې له نوي پېر څخه رادود دی. ملی (نيشنل، ولسي، وګړنی) پارسي وی ده د پښتو (ځلی، ګڼلی، تلی، نلی (کړکی)، ملی (ملګری، بډه) په بڼه غږ لري او يې (نرمه يا زور واله (ی)، په بله وينا، هغه بې ټکو يې (ی) چې تر مخه ابېڅی يې زور (فتحه) لري لکه ,, غلی،،؛) غږ لري او لوستل کېږي. خو په پښتو کې (نيشنل، ولسي، وګړنی) ميلي لوستل کېږي او کښل کېږي. مې (م) ابېڅی زېر لري، او پينی ابېڅی يې لنډه (ي)، لکه: ښادي، خپلوي، وداني، وراني، خېښي، تربګني، مېلي (مېليمېتره)، منګي، کودي، دي، سړي او وري. په بڼه راځي.
کره وی (ميلي) ناکره وی (ملی) ډول کښل او ويل له پښتو ليک دود او پښتو ژبې سره دښمني ده. همداسې کره وی (افغانېستان، Afghanistan) ناکره وی (افغانستان Afghanstan) په سې در واخله. په ټوله پينی کې يې د ټاټوبي په ډيپلوماسی او سياسي برخه او په پينی کې د ټاټوبي نوم په اېنګلېسي ژبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي ليکو (Afghanistan) کره ليکو، او د پښتو ژبې په علمي ليکو رښت يې افغانېستان نه ليکو. که مو د دري ژبې په بڼه په غږ Afghanstan وليکه، هېڅ هېواد يې راسره نه مني او ملنډې راپورې وهي، چې د واويل ابيځی i په کې شتون نه لري يا يې (ې) په کې نه شته ترې غورځول شوې ده. د دې له پاره پښتو ژبه په خپل کره رښت، کره پښتو، کره او روغ راځي. اړينه ده چې د پښتو ژبې ليکلار رښت پام و کړو.

۳. پېيلي: چې ښځه ډېر نوړی (جنس) نوم دی، يکړنوم يې پېيله ده چې (اشلوک، پېيرن، شېر، شعر) ته وايي. چې د دري (عربي، فارسي يا تاجيکي) وئ يې شعر پښتو ژبې ته رامنډل شوی وئ (ويکی، ويکيی، لغات) دی چې پښتانه يې شېر په ډول وايي. د دري ژبې شېر ويکيي بيا په پښتو ژبه کې پړانګ ته وايي. چې زموږ ژبې ته رامنډل شوی وئ شېر (پېيله، اشلوک، پېيرن يا شعر) دی. ۶.؛ ، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۴او ۲۱۹ چوپړی (ټول ټال ۸۹ وارې نور).

زموږ په ټاټوبي کې بېکچې ځل (ظلمونه)، نادودې، ناګڼلې، سېتم، نارواوې، جنګونه، ستړې، ناانډولې او نانډرئ تېرې شوي. دا لمک له پېر ښځه پر له پسې تېرې کړي دي د ټاټوبي د پښتنومېرڅمنو.

دا ټولې کانې هغو ته ورته دي، لکه په څلېر کې چې کومې ننډرئ ځناور کوي. بېلګه: لکه يوه هوسئ به د اوبو ښڅلو له پاره د دښتې ډنډ ته راشي چې اوبه و ښڅني؛ نو يا به يې لېوان، پړانګان، ځمريان و خوري. که ترې تېره شي نو د اوبو ښڅلو په دوران کې به يې لويه سمڅاره له اوبو ښځه ورټوب کړي او له خولې به يې را و نيسي، پرې حشر به جوړ کړي؛ له ډېرې تندې ښځه به اوبو ته يوه هم لاس رسی نه شي موندلی. له ځنګلي سپيانو به لېوان ځغلي، زمري به له فيلانو ښځه ځغلي او ماران به هم اوبه نه شي ښڅلی چې ټپسان به يې اوبو ښڅلو ته نه پرېږدي.
تړاکګر شخړې راوړي، شته، زېرمې، مېوې، غلې، توکي، لاسته راوړنې، کښلې، ليکي، پندونه، ورمونه، پېيلې او هر څه له ځان سره وړي. ځمکې، کورونه، مينې، بانډې، ښاروي، زر، اثار، کانې، خپل زوزات ته رسوي يا په لاس پاټېشونې پرېږدي يا يې په اور سوز وي او يا يې تالا کوي. له لرغون پېر ښځه تړاکګر په ښارنې ژوند او مدنيت نه پوهېږي چې تر روانپېره پورې هم دوی پر همدې ډول له هغه لوري را ځغلي او پرموږ غلې، پټې، ښکاره حملې راوړي.
د دې ټولو دود دلته پر موږ تېر شوی، شو او روان دی.
د ټاټوبي ميلي پېيلې کې د دې کړنو بوی او بريالي ژوند ټيکنالوژيک پرمختګ انګېزې کونجونه (زاويې) شتون لري. د دوی باور يوه دوې اړخېزه مزل دی، تل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېیلې ۱۳ چوپړی

باید ملي ګټو ته له ځاني ګټو څخه لومړیتوب ورکړو، زموږ پښت دې د نوي پښت د یوه والي کړه وړه تیار کړي، د دښن په کرغېړنو کړنو او سګنالونو دې په ډېره پرېکړې بڼه چمتوالی و نیسي، د وګړو څرګندوني او غوښتنې ډېر ځانګړې او څرګندې دي چې پښتو ژبه دې لیکلو، لوستلو او یادولو ژبه په خپل ټاټوبي کې وي. اړینه ده چې د وړتیا ډول بوږوني او د وړتیا غوښتنې په لوی اند سره لید و لرو او واکمني پر خپلو وګړو په خپله و کړو، د بلواګرۍ، بدلون او لویې غمیزې په وړاندې بشپړه وړتیا و لرو، چې په ټاټوبي کې تلپاتې، ځای پر ځای واکمني لید له لیدلوري سره شتون و لري، چې د وګړو او وګړې د ښونې، روزنې، علم، پوهې، لوړو زده کړو، ټکنالوژۍ په ځانګړې ډول د نوې ټکنالوژۍ په مټه ولاړولی، ننه او پرمخ بیولی شو. یوازې دې ۳۵ کالونو په اوږدو کې موږ د امریکا له ښاري پرمختګ او وګړو د ژوند، هوساینې، بډاینې او ودنې څخه ۳۵۰۰ کاله ورسته کړي یو.

د ټاټوبي سیاسي تړ (وضعیت، د یو شي د پیدا کېدو له پاره په زړه پورې فضا: د حالاتو څرنګوالی، وړ شرایط) په لوی اند (تصور) کې و ګورو او بیا یې شننه کړو، چې دا زموږ د سیاسي ژوند په پرېکړو کې ګټور راځي. د کړکېچ او لویې غمیزې په پېر کې موږ زده کړه تر لاسه کو چې څنګه ګټورې اوسېلې و لرو، وړاندې له دې چې هره اوږدپېرې پرېکړه او لنډپېرې پرېکړه کوو. له هغې څخه وړاندې، وړاندې، بیا هم وړاندې، بیا هم ترې وړاندې او لومړی د هغې پرېکړو پایله یا په پای کې ترلاسه کېدونکې پایله (نتیجه) ښه په غور پلټلې ده چې ګټه لري که تاوان. ګټې لري که تاوانونه، که تاوان، تاوانونه، درانه تاونونه یې لرل او یا ترې ترلاس کېږي یا لاسته راځي، له دې څخه زر ځله غوره ده چې هغه پرېکړه و نه کوو او نه یې سرته و رسو. دا موږ ته په لاس راکوي او سپینې ته راوباسي چې د پرېکړې او تړې پایله لومړی ښه و ارزو او پرتله یې و کړو، بیا هغه پرېکړه و کړو او و نه کړو، د هغې پرېکړې او تړې پوهه به مو ترلاس کړې وي. ټاټوبي میلي (ملي) پېیلې له ځان سره د ژوند لارو چارو هر اړخېزې انګېزې، پرېکړې، تړې، ژبه، پښتو، پښتونواله، ښوونه، روزنه، پوه، زدهکړې او ځېرکتیا لېږد وي.

په لرغون پېر کې نوموړې پېیلې لیک او لوست په ټاټوبي کې شتون درلود، په لغمان کې ارامي لیک په ۴۲۳ مخزېږدی کې په درز کې روان وو. مکیدانسکي، یا اسکندر یا اسکندر مقدوني یا الګزاندر ګریډ، خپله ویلي دي، د ارامي لیک ډول.
ل ع م ا ن س ی ن د ی ، ک و ر ب ا ر ک و ر و ی - ح ا ن پ و ک ر ه

،، ابسکندر مقدوني، ویلي دي چې زه د خپلو حملو په لړۍ کې یوې سیمې ته لاړم چې نوم یې لمپاکا و او ارامي لیک په کې په درز کې روان وو،،
په روان پېر کې زموږ د وګړو لیکلو او لوستل کچه څومره ده، که له جاپانیان له ټاټوبي سره یې پر تله و کړو دوی په منځنۍ کچه په کال کې اتیا کښلې بشپړې لولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېيلې ۱٤ چوپړی

او عربان له ټاټوبي سره يې پر تله و کړ دوی په منځنۍ کچه په کال کې دوې کښلې بشپړې لولي موږ او زه هېڅ نه لولو او نه يې ليکو.

په ټاټوبي راوړلشویو شخړو او جګړو زموږ او زما پېيلې هم را ټوکه ولې دي، چې په کې له داسې ناګڼلو بوی را پورته کېږي. په دې ټولګې کې له سلو ۹۸٪ او زما په وګړنې پېيلو کې د لغمان ادبي چارپېريال د اثر زېږنده ده. د سيمې انځور، اخذ او اغېزه شته، هم په کې د خنډ، ودرېدوکې کړنلاره او د خوی تګلاره شته. زموږ او زما ځينې زېږه، بېباک، له تېکې وېستلې، لوڅې، بربنډ پېيلې او ټکې، جوړښتونه او خبرې که له يوې خوا زما د جرې، ازاد او بېباک ذهن ژباړه کوي، له بل لوري په پنځونې عمل کې زما د خنډ کړو وړو زورنه، د برلاسې پوړۍ له سولوکو زما د نه منلو او د ژوند د پېښونې او پرمختګ په چارو کې زما د کړنو څرګندوالی کوي.

هره يوه کنځا، له تېکې باستلې ځان ته په ځانګړې ځای کې ځانګړې مانا لري او هر لورې مسلې او کونجونه (زاويې) لري، په بله وينا يوه سلو او شپږوېش ۱۲۶ کونجونه (زاويه) څوارلس ۱۴ بنستې يا ورکې (مجهوله) معادلې لري. ځوابونه د خبرو او پوهاوي په لاس ورکوي. که زموږ لرغونو نيکونو او اناوو؛ علين مکان (خوشحال خان خټک)، فضل رحيم (خان عبدالغني خان)، عبدالرحمان مومند، مولوي عبدالحميد مومند (موشګاپ) يا ما صفي الله فردوس خان له ژبو څخه له تېکې باستلې، کنځاوې (سپکې، سپورې، ژېړې، زېړې، ستغې) چې راوتې په پېيلو کې نو ژبه نيولې شوي ورته نه يو.

که ادب: پوهې، زيرکۍ، ښه سلوکو کړه وړو او لوړوالي ته ويل کېږي.
يا په اصل کې ادب هغه پوهه او ګړنه ده، چې انسان ته لوړوالی ور په برخه کوي، په خپلو کړو وړو کې يې له سهوې او ښويېدنې څخه ژغوري.
زموږ او زما پېيلې زما احساس کټ مټ لېږدوي، ستاسو لوستونکو او اورېدونکو پرعواطفو اغېزه کوی شي. ځکه ما له رښت څخه خپل برداښت په ولوليز ښه انځور کړي دي. همدې ته ادبيات (ليټريچر) هم وايي چې لوېديځوال بيا د ټولو له چاپه راوتو اثارو ټولګې ته وايي.
ځکه دې برخې ته ښويېدنې نه وايي چې زما له پامه په نوموړې برخه کې کښل شوي دي. بويمه چې پېيلن او پېيلنه د وګړو اېنداره وي، اېنداره اړېينه ده چې پاکه او ښکلې وي، اېنداره اړېينه ده چې چټله، خبرنه، پرې، ماته، لوځه نه وي چې بيا په کې هرڅه د وګړو له تېکې وېستلې څرګندېږي. خو ځينې پېيلې په دې کښلې کې چې هغه د سکالو له مخې له تېکې وېستلې دي، هغه د نړۍ والو نورو هېوادونو ميلي پېيلو په ډول په ټول ټاټوبي کې يوازې زما پېيلن په دې کښلې چې نوم يې د ټاټوبي ميلي پېيلې دې په کې شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما موخه په هېڅ بڼه داسې نه ده پاتې شوې چې د لوستونکو ذهني سويې ته خپل د مېچې کچه (معيار) راټيټ کړم، بلکې جغات مې داسې ځرګند پاتې شوی چې د لوستونکو اند او وند مېچې کچه را لوړ کړم. زما پيېرانی (شاعری) د پيېلو پر بېلا بېلو کالبونه د غړيز او څپيز خجيز جوړښت عملي کېږي.
ډېری يې د پښتو ژبې د غړيز او اهنګين جوړښت پر بنسټ رامنځ ته شوي. خوند يې په بډايه پښتو ژبه کې دی چې ډېری يې پښېله (قافيه) او ان لړونه (رديفونه) نه لري، ځنې يې بيا له دې رښت څخه هم ازاد دي.
دا سمه خبره ده، تر اوسه پورې د پښتو پيېلو ټول کالبونه (ژانرې يا فورمونه) دې ځرګند شوي وي.
د دارنګه کالبونو مجموعه به له دوې سوو او څلوېښتو بېلابېلو جوړښتو ته ورسيږي.
چې دا کالبونه د پښتو لحجې له منځه وړي او يوه ټاکلې پښتو ژبه له کټورې انګېزې سره د وګړو زهن پوهې ته رسوي.

د پښتو وګړې (ولسي) او ګړنې (لوستې) پيېرانی ځينې سرغندوي (مشهور) ژانرونه (کالبونه، فورمونه) له بېلګو سره په کتابونو کې شتون لري.
په دې کښلې (ليکي، کتاب، ټولګه) کې به داسې څه و وينئ چې په هغه کښلو کې نه وي، لکه د پښتو وکړنې پيېلې لمن چې ډېره پراخه ده او تر اوسه لا د هر کالب (فورم) ټول ډولونه او د هغه بشپړې بېلګې نه دي پيژندل شوي. کومې چې پيژندل شوي له هغه پرته نور داسې پيېلو کالبونه شتون لري چې په پورتنۍيو کالبونو کې نه راځي ما د خپل فکر او ژوند د اړتيا له مخې د نورو پيېلنو (شاعرانو) پيېلو (شېرې ، شعري) کالبونو له پام کې نيولو پرته رامنځ ته کړي چې ځانګړې نومونه هم نه لري.
هر تن د خپل ذکاوت په اندول له ډېرو ويکو پيېلې څخه په بشپړ بڼه اشنايي پيدا کوی شي په کې. د ډېرو ويکو پيېلې چې ويکو ګڼه يې په پايليک کې (په هم هغه مخ کې) يې مانا او ځرګندونه ليکلي وی نه ځايي ده، چې ځينو ويوکيو لا يوه يا دوې مخ پانې يا چوپړي ځای نيوه.

نو د همدې له پاره مې لکه د نړیوالو ژبو په شان د هر سخت او پيچلې وی (وييکي، ويکو يا لغاتونو) چې په غونډله (جمله) کې يا د پيېلې (شعر) په کوم دوې مسرو (بيت) کې راغلې وي.
هغه په پای کې له پايلې وروسته په وييزېرمه يا د ټاټوبي ملي پيېلې ټولګې د پښتو په پښتو تشريحي وييکو چوپړي کې د چوپړو (، مخو، صفحوسټو) له شمېر سره په کې ياده ونه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یوه اړخه وګړنې پېیلې موږ ته له لرغون پېر څخه خوله په خوله، لور را لور، کور را کور، سینه په سینه او د سندرغاړو له خولې را رسېدلي دي.

له بل اړخه ګړنې ادب (کتابي ادب، د لوستو وګړو پورکړې پېیرانی بڼه) ادبي فنونونه (مهارتونه) له عربی ژبې څخه زموږ ژبې ته په زوره رامنډل شوي دي او د عربي ژبې ادب څخه موږ ته راغلي دي. ځکه د ډېرو پېیلنو او پېیلنې (شاعرانو او شاعرانې) په پېیلو (شېرونو یا شعرونو) کې نیمګړتیاوې شته.
لکه د حمید مومند په باره کې د پښېلې (کاپیې، قافیې) عیبونه، د رحمان بابا په باره کې د لړ، څپېزو او زورنې (ردیف، سیلاب او خجونو) عیبونه شتون لري.
له بل اړخه په ټوله نړۍ کې به په شمېر داسې پېیلنو (شاعران) وي، چې له شل کلنۍ نه په کوز عمر کې دې پېیلن (شاعر) ټولګه کښلې وي، زما پېیلې او پېیرانۍ (شاعري) د شل کالونو څخه په کم عمر کې د ,, ځلېر کې د دود دود،، په نوم شوې ده. چې ځینې او ځنې پاتېشونې پېیلې یې د لمپاکا (لغمان) چارپېریال راټولې شوې وګړنې پېیلې (لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ) دي چې په دې ټولګه کې شتون لري.

د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو انګړ څرګندونه، تعریفونه، بېلونکې نخښې، د اوازټېټوالی او لوړوالی، د کچې اندازې، د لیکوالو په څېړنه کې زما څېړل او څرګندول چې روڼوي کتنه داسې، عیبونه او کمتونونه، د رنګونو ښکاروندي، په ولسي ادب کې ځای او بېلګې؛ د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ بېرته یې خپل د اصلي ځای استعمال ته راوړۍ؛ د نورو نویو جوړولو تکل یې؛ آړوتي غني کول او خپرول یې؛ موندل او د ولس له منځه یې ټولول؛ اوسمهال یې د ډېرولو تګلاره؛ دې پښتو کړنې پېیلو ته د ادبي ښکېلاک ګرو ارزښت ټاکل؛ ځای؛ آړوتی (شرط)؛ آر (اصل)؛ د پیل پېر، لرغون پېر، زوړ پېر او روان پېر پېخلیک (تاریخ) د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو؛ پېر (وخت) یې؛ ستر تاثیر لرونکی او وېشونکی لوری یې؛ د کره پښتو لیکلارې ابېڅو غږېزلیک (غږ) په سټه لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ؛ د صفي الله فردوس په لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو کې تشبې؛ د ختېځ لومړي نمبر څېړونکي په لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ کې له بېلګو سره مشبه، مشبه به، تشبې وجه، د تشبې توري، تشبې پټه، وتلي تشبې، نغاړلې تشبې، نادره تشبې، مبتزله تشبې، لسپانۍ تشبې (مرسله تشبې)، ټینګاره تشبې (موکده تشبې)، ډېرښته ټینګاره تشبې (اضافي مؤکده تشبه)، ستاینوړه ټینګاره تشبې (توصیفي مؤکده تشبه)، مازې ټینګاره تشبې (مؤکده محض تشبه)، ګډېغوندلې، د پېیلو نګېرګډون ستر تاثیر لرونکی او ویشونکی لوری یې؛ رښتنی وېش د دوی د منځپانګې او سکالو له مخې؛ د (دیني؛ بډاینې؛ غنایي یا بزمي؛ حماسي یا رزمي؛ ښوونېزې یا تعلیمي؛ مدحي او ستاین؛ انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي یا ټوکیزې؛ ویرنه یا مرثیه، ساندې؛ مبارکی، هرکلي یا د تهنیت؛ د ګیلو، ګیله من او شکایتونو؛ وړتوب یا وصفي؛ هېوادپالنې؛ دوستي باورکولو؛ ځیرکې؛ پوهګړې؛ کورنۍ ته د غاړې اینودنې؛ ورکړ د ډالۍ ورکولو؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاتوبي ميلي پېيلې ۱۷ چوپړی

دندې کې د ټېټوالې؛ ټکرکولو مېړانې؛ د ژوند لارې لوړې ارزو؛ زړه سوی او رښتې ټولوالې؛ ليدل او رهبری؛ مېلمه پالنې؛ ژبی نښتېځونکې؛ وراشې يا وجيزې يا متل؛ ورمي او لوڅې) لنډی‌يو، ټپې، ټيکی‌يو او مصری‌يو بوړول؛ څرګندول، له پښتو يې په انګليسي ژبه کې بوړول او د څېړونکي څرګندول چې رونوي کتنه داسې؛ د دوی انګړ او پېبره (حاصل يا ثمره)؛ د دې هر يوه څېړلو ته زما اوړدپېرې (اوړد پړاوی) او اوړدمنګی (اوړد عمری) ليد لوری زما په تېرو کښلو کې,, د لنډی‌يو، ټپو، ټيکی‌يو او مصری‌يو انګړ څېړنچوپړو (ريسرچ پانو) – لومړي، دوېيم او درېيم ټوک کې و ګوری.

په دې کښلې کې يوازې يې بېلګې د رنګونو ښکاروندي، لکه:. لنډی‌يو د رنګونو ښکاروندی: ګن تورڅکی شين رنګ دی. اسماني رنګی هرم يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده؛ د ټپې د رنګونو ښکاروندی: ځيګري رنګ دی. آسماني رنګی هرم يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده؛ د ټيکی د رنګونو ښکاروندی: بادامي رنګ دی. ګلابي رنګی هرم يې ميرمنو ته د منسوبتيا نښه ده؛ د مصری د رنګونو ښکاروندی: تت نصواري رنګ دی. آسماني رنګی هرم يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده. ګن تورڅکی شين د لنډی، ځيګري ټپې، بادامي د ټيکی او تت نصواري رنګ د مصری دی، اسماني رنګی هېرم يې د نر نوړي اړوند يا منسوبې چې د نرانو له لوري ويل شوې وي؛ ګلابي رنګه هېرم يې د ښځې نوړي اړوند يا منسوبې چې د ښځو له لوري ويل شوې وي، په ګوته شوې دي.

درنو لوستونکو نه هېله لرم چې په هره بڼه يادونې او وړانديزونه لرئ راته يې په ګوته او رابرېښليککړئ.
له دې سره به نوی پښت دا کابو و مومي چې تر دغه منځ يوه پرتله و کړي او يوه پايلنيوي ته خپله ورسي!

ټولو لوستونکو ته روغتيا او سوکاله هوساينه، اوږد نېکمرغه ژوند، سرلوړي او برياليتوبونه غواړم!!، بريا مو تل په برخه!، د بر څخه په ژوندوني او مړوني کې ورته د خوشحالی، سوکالی، بداينې او وداني هيله کوم!!!

په درنښت
ماسټر انجينير صفي الله فردوس
د وټساپ نرمکالي اړېکه: ۹۳۷۸۶۹۰٤۷۹۹+
بربرېښناليک: Safiullah_firdows@yahoo.com
Safiullah.janan@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦. ننه توزې (پېلیزه، پیله، سریزه، مخکې وینا، مقدمه)

زه به په لنډو ټکو کې په ننه توزې کې و کاږم، چې د ټاټوبي میلي پېیلې، د ټول پښتون پښت له پاره دی، د وګړو له خولې مې ډېرى راټولې کړي دي، چې د وګړو تر منځ په ناستو، مجلسونو، پسپسونو، د کرارې مېلو، سیلونو او ودونو کې یې وګړي وایي.

د ټاټوبي میلي پېیلې لنډۍ، ټپې، تیکۍ او مصرۍ په نوم یادېږي. دا پېیلې د دې ټاټوبي د وګړو له پاره لرغون ټاکلی ربښت (قانون) دی. هره یوه یې د وګړو د ژوند هرې بېلابېلې برخې او ګټوره ښکاروندی (سټنډرډ) ربښت بوږوي.

د دې پېیلو چې په څېره کې یوه بنه لري خو د دننۍ برخې او سکالو له مخې بېلوالی لري؛ د یوې کره پښتو بشپړ هر اړخیز مانا لرونکی له مانا ډک انګېزه کونکې مانا لېږدوي چې وګړي پرې د ربښت منلو او غاړه اېښودلو لور ته په تګ راولي.
ځینې کړنو د کولو او ځینې کړنو د نه کولو ښوونه او روزنه ورکوي له هر اړخیز ګور (کټلو) کونج (زاویې) سره.

د ټاټوبي میلي پېیلې (لنډۍ، ټپې، تیکۍ او مصرۍ) چې لرغون ربښت دی. نوموړې ربښت پېښې (غبر، مادې، توکي، مواد، جوهر، اندازې، جسم، سکالو، موضوع، پوستې، اهمیت لرل یا غوراوی) ۲۱۹،۵۶۴.۰۰ دوې سوه او نولس زره او پینځه سوه او څلور شپېته داني دي یا قانونه یا د قانون مادې لري. چې سینه په سینه د وګړو له لوري خوله په خوله، د پیل پېر له پېر څخه راغلي دي او ځینې یې نوې پنځوني دي چې له زېږدي پېر څخه دلته په ۱۷ زېږمو څخه ما راټولې کړي دي، زما کښلی د لنډیو، ټپو، ټیکیو او مصریو څېړنچوپړو انګړ لومړي ټوک کې د دوی ټولې سره ګډې د ټول ټال د کچې ګڼه سپینې ته را و باسي.

د ټاټوبي د ختیځ لومړي نمبر څېړنکي په ډول زما صفي الله فردوس له اند، وند او پند څخه د ټاټوبي میلي پېیلې هره یوه لاندې ۱۴ بنسټه او دا بنسټونه ټول ټال ۱۲۶ ډوله کونجونه (زاویې) لري.

1. نوموړي ربښت ځانته ټاکلي څلور نومه (لنډۍ، ټپې، تیکۍ او مصرۍ) لري؛
2. څلور رنګه لري:. لنډیو د رنګونو ښکاروندی: ګڼ تورڅکی شین رنګ دی او اسماني رنګی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده او ګولابي

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې ښځو ته؛ د ټپې د رنګونو ښکاروندی: ځيګري رنګ دی او آسماني رنګی هرم يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او ګولابي يې ښځو ته.؛ د ټيکی د رنګونو ښکاروندی: بادامي رنګ دی او آسماني رنګی هرم يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او ګلابي رنګی هرم يې مېرمنو ته د منسوبتيا نښه ده؛ د مصرۍ د رنګونو ښکاروندی: تت نصواري رنګ دی او آسماني رنګی هرم يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او ګلابي رنګی هرم يې مېرمنو ته د منسوبتيا نښه ده. (د پښتو پېيلو پېنځه ځلوېښتو او يوه سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو پېيلو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ) مې په ١٣٩٥ليږدي کې وندی بوږولی او په راتلونکي پېر کې د پښتو ژبې د ټولو پېلو رښت ځرګندونه کوي.)

٣. هره يوه يې دوې مسرې (نيمه کړۍ، نيم بند، يوه پټ، نيم بيت) لري؛

٤. هر يوه يې لږ تر لږه ځلور غونډلې لري يا دوې غبرګغونډلې يا ګډېغونډلې لري؛

٥. يوه لړ (رديف) د هې (ه) ابېځه په اوږدې مسرې په پای کې لري؛

٦. يوه رښتې پښېله (پينۍواله کاپيه، حکمي قافيه يا عالميه کاپيه) په اوږدې مسرې په پای کې لري؛

٧. يوه ترنګټوک د اوږدې مسرې په پای کې يا په ځوړ (پربوتلو خوږ غږي غږ) يا په لوړ (پورته تلو خوږ غږي غږ) د (وه، يينه، نه، مه، له، ره، ړه، يه، که، وه، شه، ښه، ده، ڼه، ... .) لري؛

٨. د پښتو ژبې پېيلو د ځپيزې او زورنې ټولوالې (سيستم) په بنسټ د پيلنۍ مسرې (اولې، لومړۍ يا لنډې مسرې) ٩ ځپې وي له سرباري، منځباري او بېخباري ديفتنګونو او پارنويکو پرته لري او د پايلنۍ مسرې (اخيرې، دوېيمې يا اوږدې مسرې) ١٣ ځپې وي له سرباري، منځباري او بېخباري ديفتنګونو او پارنويکو پرته لري. هرګوره چې ورسره دا توکي ګډ شي د ځپو(سيلابونو) په ګڼه کې ډېروالی راځي، هغه که په هره کچه وي، همغه کچه ور سره ډېروالی مومي؛ زورنې (فشار، خج) د پيلنۍ مسرې په ځلورمه او اتمه ځپه زورنه وي او د پايلنۍ مسرې په ځلورمه، اتمه او دولسمه ځپه زورنه وي. يا يې د هرې ځلورو ځلورو ځپو ځخه په اوله، اوله ځپه، يا دوېيمه، دوېيمه ځپه، يا دريېمه، دريېمه ځپه او يا په ځلورمه، ځلورمه ځپه زورنه وي. خو پېنځه، شپږ، اووه ځپيز غونډ او وۍ ډېرې لږ په پښتو ژبه کې شتون لري (لکه: ، پنځهونېواله،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېکاراګووا، تورکمېنېستان، کېرغېزېستان، ګواتیمالا، انتهرکنیکا) په پاینی څپه یې ډېری پېر او لږ پېر یې ځانته، ځانته په یوه ابېڅه زورنه وي؛

۹. د بې سروبوله انګېرنې له مخې زما څرګندول چې رونوي کتنه داسې ۵۴ شمېرې لري؛

۱۰. څلور ډوله پېخلیک (د پیل پېر پېخلیک، لرغون پېر پېخلیک، نوي پېر پېخلیک او روانپېر پېخلیک یا تاریخ) لري؛

۱۱. د پښتون پښت د پېل پېر پېیلنو (شاعرانو) پېیلنې (شاعرانې) په پنځې ډول کښلې دي چې یا به نر نوږې له لوري لیکل شوې (اړوند، منسوبې) وي او یا به ښځې نوږې (جنس) له لوري لیکل شوې (اړوند، منسوبې) وي. د نومړو پښتنو پېیلنو او پېیلنې پېیلې (پېړان، اشلوک، شېرونه، شعرونه یا اشعار) چې یوه له بل سره پرې خبرې کړې دي، ویلې دي، یوه بل ته یې غږ کړی دی.

کچه یې ۶۰۰۰۰۰ زرو ویکیو، وی یا لغاتونو ته رسېږي. د کوم تن چې څومره ډېر له یادو یاد وي په نورمال بڼه هر پښتون له ۳۰۰۰۰ څخه ډېر پنځي بڼه پښتو ویکي یاد لري چې د پښتنو په چارپېریال کې زوکړه شوی او ژونګړ وي، له پاتې شویو ۵۷۰۰۰۰ ویکیو هر وګړي یادکړي نه دي، ښوونه، زدهکړې، په په پرې چارپېریال کې پاتې شوي چې په هغه چارپرپېریال کې د کور په دننه په خپله ژبه خبرې نه کوي له خپل کهول سره، په داسې کړنه اړینه ده چې د پښتو ژبې ویکیو ته مو شا شي، د دې له پاره د پښتو ژبې ویکیو څخه نټه (انکار) سپین سترکي ناپوهي ده. د دې له پاره چې یوه ژبه د هغې په ویکیو یا وییزېرمو یادولو، لیکلو او لوستلو زده کېږي. چې دا درې نه وي له کومه به زده شي.

د نورو ژبو پرته له ټکنالوژیکه او نېه وی (لغاتونو) څخه پښتو ته پور ویکیي رامنډل شین کوپر (کفر) دی یا له بر یوه الله څخه نټه ده، نټیالي داسې پام کوي په ناپوهی او تیارو کې چې الله مه کړه الله په پښتو ژبه پوهېږي نه، او وګړي یې چې ترې بخښنې غواړي هغه اوري او مني نه. له پښتون څخه هېڅ باندنی او پردی تن په پښتو کې ډېره پوهه نه لري لکه زما په ډول.

پښتانه چې څه په خولې وایي همغه بڼه یې لیکي، پرته له ناسمو لهجو څخه لیکل، یوه پښتو کره پښتو دوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېیلې ۲۱ چوپړی

له پېل پېر پېخلیک څخه په ټوله پېنی کې پښتو ژبه د جګړې ژبه ده، یوه څه په کې شته دي چې د لمک له پېر څخه نیولي تر روان پېره پورې پرې تړاکګر حملې روړي لمپاکاته (لغمان ته).

هر غړ یې یا وی یا غونډ یې چې میلي پېیلې کې شتون لری ۷،۵۶۷ کاله زوړ پېیخلیک لرغونوالی لري. د دې پښتو ویکیو (پېخلیک یا تاریخ) یې له نن ۲۰۲۴ زېږدي څخه ۷،۵۶۷ کاله وړاندې تېر پېر ته رسېږي. چې ببېګه یې په لاندې ډول ده. لکه:
مور(ادې)، توړی (خاله)، توړی زوی (خاله زوی)، توړی لور(خاله لور)، ترور(عمه)، تروزیه (تروزوی)، ترورلور، خور، خوریه، خورزه، ابښی(اندېښنه کونکی، ریوهونکی، مشورهکونکی، څېرکېدلی، اوښی، د خور مېړه یا د ښځې ورور)، ورور، ورېره، وراره، ورېندار، لور، زوی، مسی، مسی، کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی، تره (کاکا)، ترله (کاکی)، ترهزوی، تره لور، تره مسی، تره مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، تربوران (د تره پښت)، ماما، موانې، مامازوی، ماما لور، مامامسی، ماما مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، ماماخېل(د ماما پښت)، اېنګور، اېندرور، ښځه (مېرمن، مندینه، ارتینه، مینا یا ښاروګی)، بن، برکتی، برکتی، بډه (کوشنیوالي مل یا ملګری)، بډی (کوشنیوالي مله یا ملګرې)، پلار(ابا)، پلندر(د مور بنی یا د مور بل مېړه)، بنی (د مور بنه)، نیکه (د پلار، پلار)، لوی نیکه (د نیکه، پلار)، ستر نیکه (د لوی نیکه، پلار)، غورنیکه (د ستر نیکه، پلار)، تړنیکه (د غور نیکه، پلار یا پښت غځېدونکې پلارنی یا مورنی نیکه)، نیا (د پلار مور)، انا (د نیکه مور)، لویه انا (د انا، مور)، ستره انا (د لوې انا، مور)، غوره نیا (د سترې انا، مور)، تړه انا (د غورې انا، مور یا پښت غځېدونکې پلارنی یا مورنی انا)، لویه ادې (د مورنی نیا ادې یا مور)، اکه (مشره ورور)، کوکی (مشره خور)، ښېنه (د ښځې خور)، ښېنې لور، ښېنې مسی، ښېنې مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، باجه (د ښېنې مېړه)، خوسر (د ښځې پلار)، خواښې (د ښځې مور)، کاکاخسر(د ښځې تره)، ماما خسر (د ښځې ماما)، نانی (هغه تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې له ۱۴ کلونو یې د عمر کچه کمه وي او ته یې پېژند نه پېژني چې څوک دی نوموړی، او په عمر کې یې عمر له تاڅخه لړ وي، د خبرو اترو له پاره پرې غږ کوې، نانی یې ښځینه نوری دی)، نیمنانی(نیمچه ځوان)، نیمنانی (نیمچه پېغله)، کاکو (هغه تن چې له ۱۴ کلونو یې د عمر کچه لوړه وي او ته یې پېژند نه پېژني چې څوک دی نوموړی، او په عمر کې یې عمر له تا څخه لوړ وي، د خبرو اترو له پاره پرې غږ کوې، کاکی یې ښځینه نوری دی)، کونډ (چې مېرمن یې مړه شوې وي)، کونډه (چې مېړه یې مړ شوی وي)، وروړنډه (چې ورور یې مړ شوی وي)، خورنډه (چې خور یې مړه شوې وي)، بوره (چې زوی یې مړ شوی وي یا لور یې مړه شوې وي)، خپل، دوست، هډ (اډوکی یا د پلار پښت)، سلوک (اخلاق)، یې، د، و، ده، وو، ځکه، درې، منی، وېشتل، کوي، نه، زه، زمری، اتل، نری، پینی، وګړي، ژوی، سړی، ښځه، نوری، لمپاکا، لمک، تاتوبی، پښت، پخت، ځای، پکتون، پنه، وار، نه شته، شته، درناوی، مېرانه، اتل، ودنه، لولي، کوي، څه، ځي، راځه، مه څه، کوه، مه کوه، کړئ، کې، بې، دې، چې، دی، ځی (ځای)، اړي، شمله، مېړانه، ناوې، شا، لاس، سر، غوږ، ژبه سترګې، هډ، نس، کړنه، لوړ، دنګ، اس، غوایی، سېرلی، سمڅه، غر، سین، ډېره، زمکه، پرخه، پول، غرګی، نری، غټ، چاغ، پېړ، پنډ، وندی، ځغ، غږ، منه، بڼ، ننه، ننکی، بیانکی، کټی، کیسکی، سپی، سپی، چرګه، بانګی، چرګوړی، پیشو، لېوه، لېوګی، لېوانی، بړ، باز، باښه، سپینوزری، تورزوری، الوتنکی، ... . دا ټول ویکي (وی، یا لغاتونه زاړه دي، او پېل پېر، لرغون پېر پېخلیک لري. بل لوري ته د پښتو ژبې نړه او کره وییزبرمه ځکه ډېره ده چې په نورو ژبو کې هرې اړیکې او لوري ته ځانته وی نه شته. یو نادره سپینسترګي د پردیژبو دا همده چې د دغه لاندې د دوې لېنډیو په منځ کې ببلګو په ښه وی یې له عربی او دري څخه زموږ خپلې پښتو کره وی چې له دوې لېندیو څخه باندې دي لرغونې دي خو پر موږ یې په خبرو اترو کې په زوره رادود او منډلې دي لکه:

[وټه (اقتصاد)، وټیزه (اقتصادي)، هامیانی (پیسې)، منډهی (مارکیټینګ)، منډهی (مارکیټ)، ځغاستی (دهلیز)، پلغاړی (زینه)، پوړ(منزل)، غولی (فرش)، بام (چت)، تمځای (استګاه)، ودرېدوکه (ایستاندن، قوف، سټاپ)، ښار (بازار)، پلورل (خرسول، خرسلو)، پېرودل (اخستل، خرید)، راکړه ورکړه (پلور او پېرود، پلورل او پېرودل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخستل او خرسول، د دري ژبې فروش او خرید وی)، راکړې ورکړې (تجارت)، کونج (زاویه)، درې انګلی (درې څنډی یا مثلث)، څلور انګلی (څلورڅنډی یا مربع)، درې انګلی (مکعب)، ګردی (دیره)، نیمی (قطر)، وړانګه (شعاع)، اواره (سطحه)، چارپېریال (محیط)، وبی (محلول)، مالګوبی (د مالګې محلول)، ګړووبی (د ګوړې محلول)، ټینګوبی (غلیض محلول)، نری‌وبی (رقیق محلول)، ټوټونی (قطاع)، پرېکونه (پر لنډوپرې ، پر اوږدوپرې قطعه)، پرېکونه یا غوڅونه (عملیات)، پرېکونې یا غوڅونې (عملیاتونه)، کیڼ لیدل، ښی لیدل، له ښکې لیدل، له سر لیدل (لیفت ویو، رایټ ویو، باټم ویو او ټاپ ویو د اېنګلېسي وی)، لیک (مکتوب)، ور (دروازه)، کړکی (اشداره)، زنځیر (پاټک)، چړچوبی (تشناب، خاکانداز)، وریا (شاور)، څلی(برج)، چوړګه مېنه (ګاردهوس)، شپه میری (پولیس)، ساتونکی (اوردو)، کلیوال شپه میری (اربکی)، چوپړی (مخ)، ژی (کناره)، ... .]. د پښتو له ژبې را وتلي خپل نړه وی نړه دي، له رېښې سره یې د لرغونو ژبو هر څېړونکی چې د هرې ژبې تر نیمه یې وی یې یادې نه وي، هغه د دې رښت نه لري چې دا ناګټلي و مني او په ګوته یې کړي.
چې د پښتو ژبه ناګټلي ګڼي، په سي بدې وایي که هغه د پښتون له پښته وي، هر هغه تن چې په دې بڼه وي هغه پردي دي، پردي سوسیسان، میرڅي او دښن دي. د پښتو ژبې نټیالي دي.
ځان ته به پوهان وایي خو د پښتو ژبې یوه غونډله به کره نه شي لیکلی. د پښتو په ابېڅو (الفابا) په کچې به نه پوهېږي چې څومره ابېڅې لري. دوی داوې به د ډاکټری د دې ژبې کوي. چې وې پلټې په ویځکي څښلو کې به یې ډاکټري اخستې وي، دښنو به روزلی وي، هغه څه کوي او لیکي چې زموږ د پښتو دښمنانو زموږ تاریخونه کښلي دي. که په ژوندی بڼه په هېندارو کې د تلویزیون په پرده ورته و وایې چې دا یوه پښتو غونډله په لیکانې (قلم) په خپل لاس و لیکه.
لکه: څرګند د سېرلي غوښنه پېنځه ټوټې کړه او نړه، نړه یې په ننه و وېشله.
په دې غونډله کې به له شلو ډېر عیبونه او تېر وتنې و کړي.
دري ژبې خو پرېږده، پرېږده، د ټاټوبي ۳۰ ژبو وګړو پښتو میلي ژبه ده او دا یې میلي ژبه ده، دوی په ناپوهی او ناکامی یې ښوونځی لوستلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي. د پښتنو ژبې درې وی لکه:. ډم، ټول، ډول. نه ویلی او نه لیکلی شي. دوی خپل ویکیي زموږ ژبې ته له نوي پېر څخه په زوره را منډلي دي.

د پردی نړیوالو ژبو په لیکلو، لوستلو او ویلو کې به یوه ټکی، یوه وت (واټن، فاصله یا سپیس)، یوه ابېڅی غلتي نه کوي، لکه د اېنګلېسي ژبې نیم وی (نوم Name) نامي نه وایي او نه به یې, ناسم (Nem) کښني کره به یې (نیم) وایي او کره به یې (Name) کښني. د پردیو ژبه به یې له ټولو ربښت (قانون) او دود سره زده وي، د خپلې ژبې ویکي (وی ، لغاتونه) به زموږ په ژبه رامنډي، خو خپلې د ټاټوبي ژبې ته بیا وایي چې موږ ورته اړتیا نه لرو، که ورته ته وایې ښه اړتیا اړینه د دې ټاټوبي لري، اړینه به پرې غږېږي او لیکي به یې هم په دندو کې. که ته ورته د دوی په ژبه خبرې و نه کړې تاته متعصب وایي خو چې هغه ستا ژبه نه وایي بیا هغه متعصب (یا بېلونکی د پوست، رنګ، ژبې او ټبر) ځان ته نه وایي. زموږ لرغوني اثار تراکګرو ۲۳٤۱ کاله وړاندې سوزولي، له ځان سره وړي دي چې لرغونتونو کې یې پراته دي، چې د کلونه د شمارلو ګڼه یې ناشونې نه ده، یوازې په خوله ویل کېږي ۲۳٤۱ کاله وړاندې، یونانیان او اسکندر مقدوني له میلاده څخه مخکې په لمپاکا کې ماته خوړلې. زموږ له پښت څخه یې د پښتو ژبې لیکل له منځه وړي دي. چې دا د ښن ترټولو برلاسی کړنه ده، موږ پرې پوهېږي، خو د مخې ډېکولو وړتیا یې نه لرو، لکه امریکا له دوی څخه موږ ۳٥۰ کاله ورسته یو. ما تاسو ته په ګوته کړه او په راتلونکي پېر کې په لوړو علمي څېړنو، منولو د تولندي (موټرو)، پنځونو، لیکدړو، نخښو، لویو لارو، وتیزو برخو کې ترې په کره ښه ګټنه واخلئ او پښت کې د خپلې ژبې یوه ربښت کره پښتو لیکل یاد کړئ.

۱۲. د پښتو ژبې میلي پېیلو د علمي لیکلو، لوستلو او ویلو خپل پښت ته په لاس ورکئ او تر ټولو غوره د پښتو لیکلو کړنه په کې پنځه کړئ؛
۱۳. ۱٥ بڼې تشبې لري؛
۱٤. ربښتنی وېش د دوی د منځپانګې او سکالو له مخې ۲٦ ډوله دی.

د هر پښتون لړ تر لړه یوې یا دوې دانې لنډۍ، ټپې، تیکې او مصرۍ له یادو یادې وي. له همدې اړخه د ټاټوبي هر وګړی او وګړې دا ملي پېیلې کښلې، ویلې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوستلې دي چې د پښتونوالي دود ربښت، د پښتنو د ژوند کړنلاره، سلوک، مېړانه، پت، عزت، غيرت، تورې، سپرې، اړي، پند، اند، وند، ژبې د عمر غځېدو تېغر خوروي. ليکل، لوستل او ويل يې زموږ په زوزات کې زيرکتيا، رمتيا، وېختيا او غښتلتوب او ځرګندوالی پنډ وي.

د ټاټوبي ميلي پېيلې لکه زموږ د ميلي يوالي (۳۰ بېلابېلې ژبې او ولسونه چې ډېرګڼه يې پښتانه دي او د مشر ورور په ډول په ټولو مهربانه او زړه سونده دي).

په پېنۍ واله پنډوسکه کې ټول هېوادونه ځانته ميلي توکي يا شيان لري، په ورته بڼه له هغوی وړاندې موږ ميلي توکي درلودل. لکه:

ميلي نخښې (دريځ، غنمو وږی، تورې، هاميانۍ، توپونه، کليمه، د روښنايۍ وړانګې روسولو ليد چې د ميلي بيرغ په منځ کې په ژېړ رنګ شتون لري دی.)، ميلي بيرغ (تور، سور او زرغون رنګ څخه جوړ شوی دی، د زمري اوومه يې ورځ ده.)، ميلي اله (رباب چې لنډ رباب يا ننګرهاری رباب يې بولي)، ميلي توکي (ځغ)، ميلي الوتونکي(باز)، ميلي نڅا(اتڼ)، ميلي ختې (څادر، واڅکټ، خولۍ، لونګۍ او څپلۍ)، ميلي کالي (غالۍ، کټ، منګې، پياله، کاسه) او ميلي خواړ (د شپانه وريته کړې غوښه يا د شپانه کباب)، ميلي لوبه (وزلوبه)، ميلي ساز (چارباغۍ)، ميلي ترې (د هوتکو)، ميلي جرګې (د غرغښتو)، ميلي ورځ (شاه امان الله خان غازي د زمري په ۲۸، ۱۲۹۸ لېږدي يا د اګست ۱۹، ۱۹۱۹ زېږدي کې د افغانانو په پراخ ملاتړ او مرسته له اينګلېسانو سره له سختې جګړې وروسته د افغانستان خپلواکي اعلان کړه. غازی امان الله خان په خلکو غږ و کړ چې ۲۸ د زمري د ميلي خپلواکۍ ورځې په نوم و لمانځي.)، ميلي پارک (بلخ کلا، لغمان ګټې څنګ، د غور او لغمان ميخي ليکونه، سمڅې، نورستان کاپرکلاوې، پامير واخان ځغاستی، باميان بودا، د امير ډنډ او د مېسو چېنه يا د عينک مېسو کان خاورې لاندې ښار)، ميلي پېيلې يا اشلوک، پېيرن، شېرونه، شعرونه يا اشعار (لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ) په بڼه چې له لرغونپېر څخه وګړي په ډېری بڼه ترې ګټنې اخلي او لرغون دود دی. نوموړې پېيلې هم ميليي لرغون دود او مخينه لري.

زه په پربکړې بڼه خپل اند خپلو وګړو او لوستونکو ته پرېږدم چې.

۱. پوښتنه کول هېڅ ويار (عيب) نه دی، نه پوهېدل ويار او عيب دی.

۲. لس واري پوښتنه و کړه، په يوې پوښتنه تاسو ته سم او روغ ځواب په لاس نه درځي، په لسو پښتنو تاسو ته سم او روغ ځواب په لاس درځي په هغه څه پسې چې ګرځئ.

۳. د خپلې ژبې کره ليکل تاسو ته دومره څه په لاس در کوي چې اړتيا يې لرئ، له سيالانو سره مو سيال کوي، د ژوند د لارو روزنه در په برخه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلې ٢٦ چوپړی

له الله نه تمه لرم چې زما له مرګه ورسته نه، بلکې په ژوندوني د پښتون پښت د دې ,, د ټاټوبي ميلي پېيلې ،، ټولګې لوستونکي و زېږووي، په اخځوک او بيبلوګراپي کې تر ګټنې واخلي. د ټاټوبي ميلي پېيلې (لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ) د تعريفونو او څرګندولو له پاره په وييزېرمه کې د ابېځو په ويکيو کې راغلی دی وې وينۍ.
يوازې د مصرۍ تعريف (څرګندونه، ښکارونه، دوی د يوه توري يا سکالو تشريح کول) څخه دلته يادونه کوم چې ننه توزې پرې را لنډه کړم.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زموږ لرغونو نيکونو خپل د ژبې يوه دوې سرې پېيله (پېږان، اشلوک، شېر يا شعر) يې د مصرۍ په نوم باندې نومولې وه، چې دې پښتو دوې سرې پېيلې له مصرۍ تورې او مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې لرلې. لکه: د مصرۍ ځانګړې ځانګېړنې

١:- ډېرې ښايسته وي، ٢:- ښه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستې برخه يې لنډه او دوېيمه برخه يې چې تېره وي اوږده، د مېچې منځه (ثکل مرکز) يې د مصرۍ دواړو مسرو ته ورته وي.)، ٣:- ډېر ژر تاثير کوي، ۴:- انسان په يوه وار له منځه وړي، ۵:- يوه وار يې سړي ته بس دی، ۶:- بېلابېلې بڼې لري، ٧:- درې خواوې يې سړی پرې کوي، ٨:- په پام او ناپامۍ کې انسان نه کړېکې باسي، ٩:- ډېرې لرغونې دي او لرغون روغ رښتي (دودي، قوانين) دي، ١٠:- لرغونې اندازه کړل شوي، ١١:- لرغونې څېړل شوي، ١٢:- د مصر هرمو غونډې جوړونکی يې معلوم نه دی، ١٣:- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ١۵:- زورورې دي، ١۶:- په هر ځای کې ترې ګټه اخستل کېږي، ١٧:- د ننداړو شيان دي، ١٨:- وهم لري، ١٩:- زور دی، ٢٠:- په مينه ساتل کېږي، ٢١:- تل انسان سره وي، ٢٢:- مکارې وي لکه لنډې مصرۍ تورې، ٢٣:- د مېړمنو د مستۍ او د سړو د سرلوړۍ توکي دي، ٢۴:- درندې دي، ٢۵:- سختې دي، ٢۶:- جوړول يې ګران دی، ٢٧:- ډېر ارزښت لري، ٢٨:- ننداړ چيانو ته يوه ابلاغ وي، ٢٩:- مينه ناکې وي، انسان مينه پرې راځي، ٣٠:- په ډېره باريکۍ او مينه جوړېږي، ٣١:- په خپل ځای کې کارول کېږي، ٣٢:- ډېرې لنډې دي.

موږ ته يې دا همداسې را پرېښې دي او په همدې بڼه يې پوښ کې کړي.
هرې لنډۍ، ټپې، ټيکۍ چې دغه پورته ٣٢ ځانګېړنې و درلودلې. ښه غوږ ورته و نيسئ، پام ورته و کړئ، نو بيا يې پېژنئ. چې دا مصرۍ دي چې د مصرۍ تورو او مصرۍ خصوصيات لري. لنډۍ، ټپې، ټيکۍ نه دي، ښلوالی يې پر همدې ځانګړو ځانګېړنو کې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

,, لکه دا لانديې زما مصری چې د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړي پوړ، دوېيمه کوټه کې مې د لېږدي کال pm ۱۰ /۰۲/ ۱۳۸۵ E۱۰۲ ,۱۰:۰۰ کې کښلې وه:

▲ په سپينه ږيره سودايي يې
جومات کې کې نه عبادت و کړه ږبنه ،،
(صفي الله، ۱۳۸۸ ل ل کال، ۲۲۸ چوپړی).

د دې مصری تاثير همدومره ډېر دی. چې سړی يې پرې غوږ کړی هم وي، خو توره لا په وينو نه وي شوې. خو دی وروسته پرې پوهېږي، چې ترې وينې ځي، دی خبر هم نه وي. د دې مصری به ايله لس کاله کېږي، چې زما له پښتنه پښت جنتيک زهن زوکړه وي، خو پورتنۍ ټولې ځاګېړنې د مصری لري، نو ځکه ورته مصری وايو او مصری يې بولو. انسان چې زوړ شي بايد د هر څه نه د کورنۍ ژغورونکی وي، له تېرو سړو او تودو څه و لري، په دومره عمر ناوړې و نه کړي، له سپين ږېرې څخه الله ج حيا کوي، ځکه ټول عمر يې اسلام دين کې تېر کړی وي، په سپين ږيريتوب کې بايد ګناهو نه توبه و کړي، نور پرې کړ نه شي، د هر انسان د سرلوړی ځای مسجد دی، د مصری په بنه شلخي (دېسي، مصنوي، سويي پنځي) جوړېږي، په مسجد کې ناسته د دنيا او اخيرت بريا ده، غوره ځی مسجد دی، په مسجد کې ناسته، صبر، انتظار د الله ج په ثنا کې په ټول مخلوق کې د مينې ارتباط پيدا کوي، يوازې عبادت په جومات کې خوند کوي، په نه کړو يې تن لېږجن، لاړجن، ناولی، چې له خولې يې لېړ ځي، همغه وي او ږبن وي.

د وی يا وييکي له پامه مصری هغه دوې سرې پېيلې ته وايي چې د لرغون مصری توري، مصری سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ې او ... .،، د مصری لرغون اهرمو غوندې چې ترننه يې نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم دي څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پيدايښت سره جوښت يې جوت کړې دي.
پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګياريزم، Plagiarism) د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، کښلی شي.

مصری د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنګونه د مصری توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، يه کربانه!، وروره!، کنه!، ولې اواسې نور ... .)، د پښېلې (قافيې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډلي (کلمې) نه لري. خو د دوبيمي مسرې په پای کې ترنګټوک څپه(اهنګينه څپه) لري، چې دوی ټول ترنګټوک بشپړوي. هره مصرۍ باید د ه (زمورږ خپله ,,ه، هـ یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانبنودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېڅې ده.

په واول يا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، مصرۍ د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېيلي (البته په همدې وزن او اهنګ) ځرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصرۍ په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرټولو مصرۍيو، باندې يوه رښت (دودی يا قانون) د پلې (تطبيق) وړ دی، ياني دا چې د هرې مصرۍ لومړۍ مسره بايد ۹ له دفتنګونو پرته، او دوبيمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې مصرۍ، د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه؛ د دوبيمي مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، زورنه (خجنه) وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي (کيفيت) نه پاتې کيږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. لکه:

په کربانه!؛ ځان نه د غټ ساګر جوړ کړی؛ کنه
وه!؛ ټول شيطانان دې دوې لاسي سلام کوينه

د پورتنۍ مصرۍ څپيز (څپه، سېلاب، هجا ,, سيليبل Syllable ،، د ابېڅو شمېرلو) - خجيز (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسيقي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالی، څه رنګوالی يا کيفيت ښه يي؛ ټېنګه , لهجه ،: تاکيد: بېلوونکي نښه: د وينا , ځانګړی، خاص او بېل، ډول. :Accent, Morphemel ،،) جوړښت په دې ډول دی:

په پورتنۍ مصرۍ کې د تشبې ډول داسې دی: زما (ليکوال يا صفي الله فردوس) په پورتنۍ مصرۍ کې چې ښځو ته منسوبه ده، په پيلنۍ مسره کې ستاينوړه ټينګاره تشبې د غټ ساګر په جوړښت کې بوږولې ده چې غټ (ستر، لوی) مشبه او ستاين شوی؛ ساګر (بې واکه سا ګرځونکی، جادوګر، پېريانو او شيطانانو ملګری، کوډګر) مشبه به او ستاين دی. په همدې سته يې ستاينوړه ټينګاره تشبې لرونکې مصرۍ ګڼم. چې په دې مصرۍ کې يه کربانه! بلنويکی، کنه! چارټاکی ګړ (باور و که، يا ومنه) او وه! پارنويکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنۍ مصرۍ د منځپانګې، سکالو، محتوا، موضوع يا مسلې له مخې لاندې ډول لري، له اليده بسپني ورکولو سره.
انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا ټوکيزې مصرۍ په دې ډول مصرۍ کې د فرد يا ټولنې اخلاقي نيمګړتياوې، ناوړه اعمالو ته د انتقاد ګوته نيول کيږي، مسايل د هجو يا طنز په ژبه بيانيږي او يوه ډول ټوکيزې پېبيلې دي.
پورتنۍ انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا ټوکيزې مصرۍ، بېلګې يې لکه:

په لويه کې د مصرۍ ځمککچپوهنې (هندسې) رغښت يې داسې دی:.

اې (ا).

(----)؛ ———— پ يا ل؛ (----)

(----)؛ ———————— ل؛ (----)

بې (ب). (----)؛ —— پ يا ل؛ (----) (----)؛ ———— ل؛ (----)

ځمککچپوهنې رغښت کې يې سپړنه داسې دی:.

١. اې (الف) د يوې لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصرۍ د کښلو (ليکو) ډول چې په ولاړه يا پورته کېدو (اوفکي يا افقي، ويرټيکل) بڼه روښانه کوي او بې (ب) د يوې لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصرۍ د کښلو (ليکو) ډول چې په پرتو (اومودي يا عمودي، ويرټيکل) بڼه روښانه کوي.
٢. کوشنۍ ليکه (خت يا خط) ديفتنګونه ،غبرګغږونه، ناټرويیکي، ټرويیکي، سټربل، اوسټربل، پارنويیکي، بلنويیکي، اندېښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، راځه!، کنه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای،. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته ميره!، وی اه!، دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومړي ټول د لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصرۍ توکي دي، چې کله هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېرې وخت په پای کې ويل کيږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی را ولي. چې په دې بڼه کې د پيلنۍ مسرې (نيم بند، نيمه کړی) په سر (پيل) کې ,, يه کربانه!،، او پای کې يې ,, کنه ،، راغلي او د دوېيمې مسر يا اوړدې مسرې په پيل کې ,, وه!) راغلی دی، په همدې بڼه کله يوه، دوې، درې او يا څلور څپېزه راځې.
٣. منځنې واټن ليکې يا يوه ٩ څپېزه مسره ده، دوې غوندلې يا غبرګغوندلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. پې (پ) پښپله (کاپيه، قافيه) ده او لې (ل) لړ (رديف) دی، چې د ۹ څپيزې مسرې په پای کې راځي او په ۱۳ څپيزه مسره کې د ـه (هې) ابېڅې تل او اړين بنه لړ وي.

٥. اوږد واټن ليکه يا يوه ۱۳ څپيزه مسره ده، دوې غونډلې يا غبرګغونډلي دي.

د مصری څپيزې او زورنې

په لويه کې د مصری څپيز او زورنې يې داسې دی:.

UUUU ;U-**UUUU**-UUUU ;**UUUU**
UUUU ; U-**UUUU**-UUUU-**UUUU**;**UUUU**

د مصری څپيز او زورنې د لاتيني (يو) ابېڅو لښتېوندي.

يه- کر- با **نه**؛ ځان - نه- د - **غټ** + سا - ګر - جوړ - **که** + ړی؛ **کنه!**
وه!؛ ټول- شی - طا - **نان** + دې - دوې - لا - **سې** + سه - لام - که - **وي** + نه

د دغې مصری څپيز او زورنې پښتو ابېڅو لښتېوندي.

۴؛ ۱- ۲- ۳- **۴-** ۵- ۶- ۷- ۸- ۹ ۲؛
۱ ۱۰؛ ۱۱- ۱۲- **۱۳-** ۱۴- ۱۵- ۱۶- **۱۷-** ۱۸- ۱۹- ۲۰- ۲۱- ۲۲

د مصری څپيز او زورنې د شمېرنوم لښتېوندي.

▲ يه کربانه!؛ ځان نه د غټ ساګر جوړ کړی؛ کنه!
وه!؛ ټول شيطانان دې دوې لاسي سلام کوينه

څېړونکي د مصری کبنل (ليکل) شوې بنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مصرۍ سپړنه

د دې مصرۍ سپړنه
لومړۍ مسره ۴ + ۹+ ۱ = ۱۴ څپې چې ,, يه کربان! بلنويکی او کنه چارټاکی،، دفتنګونه دي په لومړۍ مسره کې شتون لري.
دوېيمه مسره ۱+ ۱۳+۰ = ۱۴ څپې چې ,, وه! پارنويکی ،، دی. دلته ټوله ټپه ۲۸ سيلابه يا څپې شوې ده، او ولس کې دفتنګونه لرغن دود دي. دلته ټوله مصرۍ ۲۸ څپې ده، دا پنځې مصرۍ چارټاکی کړ کنه (ومنه، باور وکړه) لري چې خپله يوه ترلې څپه ده، لکه کال، مور، خور، کور، کټ او خپل يوه څپه دی او يوه وازه څپه لکه اکا ، ابا، زه، ته، بيا نه ده، ورسره دوې څپې هم نه دی، د څپې په ګڼه کې ډېروالی راوړی ولس کې دا غبرګغږونه، بلنويکي او پارنويکي... . لرغن دود دی او د نيمکې ټپې برخه ده.

۱. لومړۍ مسره
۲. دوېيمه مسره
۳. ۱. او ۲ . يوه مصرۍ
٤. څپې (سيلابونه)
   1. مسره ۱۴
   2. مسره ۱۴
٥. زورنه (خجنه) **بولډ**
٦. تت نصواري يې د رنګ ښکاروندی دی.
٧. د اوازټېوالي او لوړوالي خطونه
٨. نرانو ته منسوبې (اړوند)
٩. دفتنګونه ,, يه کربانه!، کنه! او وه!،، دي.

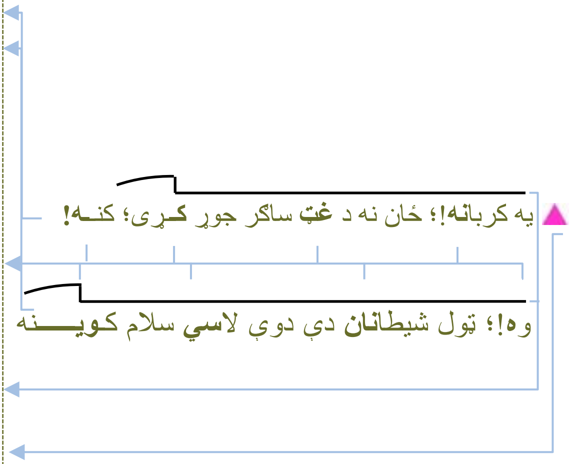

د مصرۍ پېر يا وخت: (وخت ټاکل، نېټه اېښودل: پر سور برابرول: وخت اندازه کول، وخت، دوران، نېټه: ټيك وخت، ټايم، وخت، بيدو، موده، موقع: دم، وار، ځل: ګړی، ساعت، شېبه، غوټه: مهال: د موسيکي شېبه: پروخت، پرټاکلي وخت.) سره بېلوالی لري.

نوموړې پيبلي چې د هر پيبلن او پيبلني له خولې څخه را وځي. د پېر، ځای، د دوی دواړو بېلابېلو ډول او بنو تابع ده. چې د پېر په څومره واټن سره يې بشپړولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېیلې ۳۲ چوپړی

د خوښۍ په پېر کې یوه ټاکلې شېبه د پېر په مېچه پښتون پښت مصرۍ وایي. د اندېښنې، مستۍ، سوکالۍ، غم په پېر کې په بېلا بېلو کچو د پېر کې وایو او بېلې ټاکلې مودې په لاس را کوي.

د یوې پېیلې د ویلو له پاره که د روان پېر پېخلیک مصرۍ پېر مېچه کړم (مصرۍ پېر مېچه کړم).

۱. په کراره ویل یې یوه بنه پېر ټاکي؛
۲. ګړندی یې بل بنه پېر ټاکي؛
۳. په اواز کې یې بل بنه پېر ټاکي؛

لکه یو ازادن دی خو ازان په کراره ناسته، مجلس کې په خبرو اترو یا نارمل خبرو کې په یوه بنه پېر کې ویل کېږي؛ ازان په اقامت کې په یوه ګړندی بنه پېر کې ویل کېږي؛ په ازان کې بیا په ډېر خوند او اواز سره اوږد بنه ویل کېږي. چې په ګیځ کې په یوه واټن او خوند؛ په ماسپښین کې بل ډول او د پېر په واټن؛ مازیګر، ماښام او ماسخوتن په بل ډول په ټاکلي پېرمېچه لوستل کېږي؛ او ما کړی دی.

په همدې بنه په ټنګټکور (موسیکۍ یا موسیقي) کې او پرته له ټنګټکوره بېلابېل واټن د پېر په لاس را کوي. که یوه لېواله خپل لېوال ته دا مصرۍ وایي په ویلو کې به په لاندې ډول د پېر وخت په پېرمېچه و ټاکو:.

په ساده بنه: ۰۰:۰۰:۰۷:۱۲ (رپه: ثانیې: د کیکې: ساعته) په وخت کې وایي.
په اواز بنه: ۰۰:۰۰:۱۲:۷۹ (رپه: ثانیې: د کیکې: ساعته) په وخت کې وایي.
په خواږه غږ بنه: ۰۰:۰۰:۲۱:۸۲ (رپه: ثانیې: د کیکې: ساعته) په وخت کې وایي.

ځېره ۶. د ختېځ لومړي نمبر ځېړونکي په پورتنۍ مصرۍ کچه، ۱۳۸۸ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاګه شوې یا زما ځېړنه داسې ښودل شوې ده په ځېره ۶. کې:

۱. ځېره ۶. ماستر اېنجینېر صفي الله فردوس ,, د ټاټوبي میلي پېیلې ،، په دې لیکي کې د دې مصرۍ کچه، ۱۳۸۸ لېږدی، (ګڼه یې په: دانې)
۲. ګڼه: ۱
۳. راټولونکي / لیکونکي نوم: ماسټر اېنجینېر صفي الله فردوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. ليکی: د ټاټوبي ميلي پېيلي
٥. چاپ کال: وری، ۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
٦. تول ټال لنډی، ټپې، ټيکی او مصری (يوازې پورتنی ښخه يادونه شوې): ۱
٧. لنډی Lánḍéy:
٨. ټپې Ṭapé:
٩. ټيکی Ṭikéy:
١٠. مصری Mésréy: ۱
١١. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ لنډی Lánḍéy:
١٢. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټپې Ṭapé:
١٣. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ ټيکی Ṭikéy:
١٤. ▲ سړو ته منسوبې Related to men؛ مصری Mésréy:
١٥. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ لنډی Lánḍéy:
١٦. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټپې Ṭapé:
١٧. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ ټيکی Ṭikéy:
١٨. ▲ ښځو ته منسوبې Related to women؛ مصری Mésréy: ۱
١٩. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (ښرګند واو يا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمي سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy:
٢٠. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ينه - iná: (ښرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غوندلې سره راشي) بېينه او ينه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy:
٢١. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور ولري يا رښتې پېنېلي هې ,, ه ،، ښخه مخکې ابېڅه نې ,, ن ،، زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy:
٢٢. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (manā منه مجهوله هې) مه؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy:
٢٣. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی ، ه يا ـه ،: mayolə, xwalə, tralə, xpalə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy:
٢٤. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زوروالہ هې (زور) ، ه يا ـه ،: kaftará, zargará, konatawará baxtawará, aṛ, ará (کفتره، زرګره، کوناتوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې لنډی Lánḍéy:
٢٥. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanā: (ښرګند واو يا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمي سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:
٢٦. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ينه - iná: (ښرګنده يې يا لنډه يې ,, ي،، په غږ جملې، غوندلې سره راشي) بېينه او ينه ؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:
۲۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:
۲۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ــه ،: maγolə, xwalə, (ترله، خوله، مغوله، خپله) xpalə, tralə ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:
۳۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) , ه یا ــه ،: konatawará, zargará, kaftará
(کفتره، زرگره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې ará, aṛ, baxtawará, شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټپې Ṭapé:
۳۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanáː (ځرگند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:
۳۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - iná: (ځرگنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:
۳۳. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:
۳٤. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:
۳۵. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زورکی , ه یا ــه ،: maγolə, xwalə, (ترله، خوله، مغوله، خپله) xpalə, tralə ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:
۳٦. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) , ه یا ــه ،: konatawará, zargará, kaftar
(کفتره، زرگره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لږې ará, aṛ, baxtawará, شتون لري؛ سره بشپړې شوې ټیکی Ṭikéy:
۳۷. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ونه - wanáː (ځرگند واو یا وې بېواک ,,و،، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:
۳۸. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ینه - iná: (ځرگنده یې یا لنډه یې ,, ي،، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) یینه او ینه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:
۳۹. وروستاړي غږSuffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy: ۱
٤۰. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی مه – má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړې شوې مصری Mésréy:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ زورکی ، ه یا ـه ،: maɣolə, xwalə, daṛə, xpalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، دړه) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۲. وروستاړي غږ Suffix Voice؛ ؛ زورواله هې (زور) ، ه یا ـه ،: ará, aṛ, baxtawará, konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرګره، کوناټوره، بختوره، اړ، اره) ډېرې لړې شتون لري؛ سره بشپړې شوې مصرۍ Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د مسرو (پټ، نیم بیتی، نیمه کړی، نیم بند یا مسره، د پیبلي نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیت) کچه: ۲

۴۴. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د لړونو (چې یکړ، یوون، مفرده وی یې لړ یا ردیف دی؛ د هې ,, ــه ،، ابېڅه) کچه: ۱

۴۵. د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د نه ماتیدونکي پېنېله (حکمي قافیه) کچه: ۱

۴۶. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د څپو (څپېزو، څپې، سپلابو، هجاوو ,, سیلیبلس Syllables،، د ابېڅو شمېرلو) کچه: ۲۸

۴۷. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د زورنو(خجېزو، خجونو، اکسنټو ,, لفظ، د موسیقي نوټونه: د خج نښې: د توري په سرنښې ، چې د تلفظ د جګوالي او ټیټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګې ، لهجې ،: تاکیدي: بیلوونکی نښې: د وینا ، ځانګړي، خاص او بېل ، ډولونه. Accents, Morphemels: ،،) کچه: ۸

۴۸. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د ترنګټوک مېچې کچه: ۱

۴۹. ټول ټال د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د لوړ ترنګټوک (د پاینۍ مسرې پاینۍ څپه یا خوړه غږي اواز په لوړه وي چې ډېرې یې په ینه، او نه سره راځي چارباغۍ لغمانۍ یې بولي یا د کیسو (داستاني) لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ یې بولي او پاتیشوني نورې چې وروستاړي غږ په ځوړ راځي دي) مېچې کچه: ۱

۵۰. د لنډۍیو، ټپو، ټیکۍیو او مصرۍیو د ځوړ ترنګټوک مېچې کچه:

۵۱. دیفتنګونه (غبرګغږون)، ناټرویيکي، ټرویيکي، سټربل، اوسټربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني او هیبجاني چغې لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، ګرانه!، ... . یه کربانه!، کنه!، وه! چې له دوی سره سر باري، منځباري او بېخباري راځي: ۳

۵۲. کره شوې Action Req'ed (ویار (عیبونه) او تېروتني سمې شوې) ■ :

۵۳. خبرداری (Caution) ● :

۵۴. کنټرول کې (In control) ✓ : ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پښیلي **۳٦** څوپړی

د ختیځ لومړي نمبر څېړونکي څرګندول چې روښوم کتنه داسې، د پورتنۍ مصرۍ ستر تاثیرلرونکی او وېشونکی لوری په لاندې ډول د لیکوال پښیلې د ټاټوبي میلي پښیلي له پاره موږ ته په لاس راکوي لکه:

١. لنډۍ پښیله له لنډۍ څخه؛ ټپه پښیله له ټپ څخه؛ ټیکۍ پښیله له ټیک څخه او مصرۍ پښیله له مصرۍ څخه رغښت مومي.

٢. لنډۍ پښیله د لنډۍ پیلنۍ او پاینۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټپه پښیله د ټپ پیلنۍ او پاینۍ څېرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختګ شوی روغ کوښښ دی؛ ټیکۍ پښیله د ټیک پیلنۍ او پاینۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی او مصرۍ پښیله د مصرۍ پیلنۍ او پاینۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختګ شوی روغ کوښښ دی.

٣. تر ټولو غوره بڼې د وګړني پښیلې موږ ته په پوخ کې کوي چې لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ د پښتون پښت غږونو پرمختګ شوی روغ کوښښ دی او دوې سره لري.

٤. څومره والی د وګړني پښیلې موږ ته په پوخ کې کوي چې یوه دانه مصرۍ ده او دوې مسرې لري.

٥. زورنې یې په څلورمه، څلورمه څپې دي، خو ټولیز پایخج یا پاینۍ زورنه یې ترټولو پیاوړې راغلې ده او د مخنۍیو غونډلو بېلابېل اهنګونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سیوري لاندې کمزوري پاتې شوي دي.

٦. د څلورګونو څپو ټولوالي څخه یې په هرې څلورو څپو کې په څلورمه څپه زورنه ده او بلنویکی او پارنونکي ځانته، ځانته څپې باندې زورنه لري. ټوله پښیله مصرۍ ده. د دې مصرۍ پیلنۍ مسره یا لومړۍ مسره کې په نه!، غټ، که او نه!، د لنډۍ پاینۍ مسره یا دوهیمه مسره کې په وه!؛ نان، سي او وي زورنه راغلې ده.

په لنډۍ کې ترنګتوک په لوړ دی چې په ,, نه ،، یې ترنګتوک راغلی دی.

٧. د لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ پښیلې پېنځګوني رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په مصرۍ بڼه شتون لري.

٨. لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالي (Syllabic and Tonic Measurement System) یوه بڼه او لاربښوده مخببلګه ده، له ژبني پلوه لږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر لږه دوې یا زیاتې غونډلې را اخستي، خو شپې یې له ټاکلي شمېر ۹ او ۱۳ څخه تیری کړی دی او زورنې یې له ټاکلي شمېر څلورو څخه تېری کړی دی.

دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټرویيکي، ټرویيکي، سټربل، اوسټربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، کنه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانا!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه که ځار!، ځار شمه!، راځه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، چې په دې مصری کې شتون لري او په پام کې یې هم راولو، دا چې په کې شتون لري، پام کې یې نیسو چې څپو په کچه کې ډېروالی راوستلی دی چې دا هېڅ باکه نه کوي. نوموړی د دوی لغمانی ربښت دی. له لرغون پېر څخه د ټاټوبي میلي پېیلو کې شتون لري؛ پیرروښان یا میاروښان یا بایزید روښان د روښاني غورځنګ مشر به دا خبره نه منله پرې نټیالی و؛ خو اخون درویزه چې په ټبر تورک و، لغمان کې زوکړه شوی و، لغمان کې یې د پښتو پوهه زده کړې او زده کړې یې لغمان کې کړې وي. بیا د پیروښان د مقابلې له پاره لومړی ننګرهار ته لاړه او بیا له ننګرهار څخه پېښور ته لاړه، د پیر روښان غورځنګ یې له منځه وې وړه، د هغه خیرالبیان په وړاندې یې ډېر کتابونه لکه: شرالبیان، مخزن، و لیکل، لکه یه کربانه!، کنه!، وه!... . چې له د ټاټوبي میلي پېیلو کې سرباري، منځ باري او بېخباري راځي هغه ته ویل هغه به نه منل چې دایې برخه ده خو هغه به نه منل او سترګې یې پرې پټولې. خو له لرغون پېر څخه پېیلن، پېیلنې، سندرغاړې د ټاټوبي میلي پېیلو کې نوموړي توکي دیفتنګونه، پارنویکي وایې او روان پېر کې یې هم واي.

اخوندرویزه پېښور کې مړ شو او زیارت یې الته دی، سرغنوی زیارت یې دی د کاکا صیب په نوم باندې یادېږي او د پیر روښان زیارت الته د پیربابا په نوم یا دېږي. د هغوی د پیر مصری ده چې وایي:.

,, پیره بابا په ډانګ یې وله له تا تیرېږي کاکاصیب زیارت ته ځینه ،،

د پېخلیک په اوږدو کې روښانیان هم ډېر وران دي، د ده هسو له کسده یې په زوره باندې د ده د زوکړې ځای (لغمان) کې په ښونیز مرکز باندې د روښان نوم کېښوده، چې په ټاټوبي کې یوه له زړو لومړنۍیو لېسو څخه ده. چې د روښان عالي لېسه (روښان ستر ښوونځی) ورته وايي. دوی د نیټونو جګړې همداسې ساتلې او پاللي دي خو ربښت، ربښت دی هغه هېڅ نه په ټېرېږي. زه یې د یوه نږه او سوچه لغماني په ښه وایم چې نوموړې مصری پیلنۍ مسره

(لومړی، لنډه، یا کوشنۍ مسره) ۹ شپې نه ده، په پیل کې یې یه کربانه!؛ بلنویکی سرباري ۴ شپې ده او په پای کې یې کنه! چارټاکی کړ (وګنه، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر و کړه، یا و منه یې مانا ده) وازه څپه ۱ څپې بېځباري راغلی دی چې کوشنۍ مسره ۴+۹+۱ = ۱۴ څپې ده. او پاینۍ مسره (دوبیمه، اوږده یا لویه مسره) ۱۳ څپې نه ده، په پیل کې یې وه!؛ پارنویکی سرباري ۱ څپې راغلی ده چې اوږده مسره ۱+۱۳+۰= ۱۴ څپې ده. چې په رښت کې ټوله مصرۍ ۲۸ څپې ده.

دا چې د مصرۍ لومړۍ غبرګغونډلې دواړه ملې سره په یوې لارغې تړل شوي یا عطف شوي دي نو یوه تړ غبرګغونډله رغوي. اوډوون (ترتیب) د غونډلې په بنه نه چې اېښی (پیل، مبتدا، شروع) وي یا، اېښونی (پای، خبر) وي. دا مانا ښندي چې هره پټلیزه و ویل شي؛ بویه، اړېنه ده، په چار ده چې په ټینګاري بنه و ویل شي. لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) او بې لارغې (بې مکثه، بېلتون)، توسني اړېکه چې په لارغه څرګندېږي- یوه ګډه غونډله جوړوي. چې په رښت کې نومړې مسره ۱۴ څپې کېږي او په لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) کېږي.

بل لورې ته لارغه، وت او کسر درې واړه په کې راغلي؛ چې کسر (ماتیدنه، درز، برخه، ډله، فراکسیون ,, په ګوند کی دننه کوشنۍ ډله،، (Fraction, Deficit, Detraction, Depreciation، مطلع (Opening) او وت (واټن، فاصله pace, Interval, Distance, Break, Ravine, Interstice, Chasm, Hiatus) ته وایو، په لومړۍ مسرې کې یه!؛ له ځان، د له غټ او ړی له که سره لارغه دی. نه! له وه!؛ سره کسر دی، ۱۳ دانې وته (واټنه دي لکه یه له کربانانه! یوه وت لري، ځان له نه سره، نه له د سره، غټ له ساګر سره، ساګر جوړ سره، جوړ له که سره، وه!؛ له ټول سره، ټول له شیطانانو سره، شیطانانو له دې سره، دې له دوې سره، دوې له لاسي سره، لاسي له سلام سره، سلام له کوي سره وت یا واټن یا سپیس) لري. او پاینۍ مسرې نه (مطلع یا خلاصه) ده چې بله پېیله یا د مصرۍ پیلنۍ مسره ور پسې راتلی شي.

بویمه، اړېنه ده، په چار ده چې د مصرۍ له پیلنۍ او پاینۍ مسرې سره کسر څرګندېږي، برابر راځي او اوز یا لحن یې هم روغ اوډون مومي.
پورتنۍ پېیلې کې ,, مصرۍ ښځې نوږې ته منسوبه ده یا اړوند ده ،،.

د ورډ پوستکالي (New Microsoft Word Documents) له پامه نوموړې مصرۍ، په ۱ چوپړو (Pages) کې ده؛ ۱۸ ویکي (Words) لري؛ ۶۴ دانې یې وت نه یا پرته له وته د ابېڅو ځای نیونه لري ,, منشور: د رسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقوور کونه: دربست نیونه ,, د ابېڅو، اونورو،، پرانټ.،، (,, no Spaces ،، Characters)؛ ۸۷ دانې منشوره یې له وت سره دي (,, with Spaces ،، Characters)؛ ۲ پراګرافه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Paragraphs) دي او ۵ لينو (lines) کې کښل شوي دي له ليکي هرېږي، لاندنی يادونې او پاينی يادونې سره، سره (Footnotes and Endnotes , Include Textbox).

۹. د رنګونو ښکاروندی يې د مصری تت نصواري رنګ (Color model: RGB, Red: ۱۰۳, Green: ۱۰۹, Blue:٤١) دی. د لښتيليک (جدول) ۱ . ۲ . ۱ پينځه څلوېښتو پښتو پېيلو او يو سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو پېيلو رنګونو ښکاروندی (د رنګونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدي په سته ۲۹ ګڼه دی.

۱۰. د لنډی، ټپي، ټيکی، او مصری پنځه له هغې لنډی، ټپي، ټيکی، او مصری له پاينی مسرې کېږي چې منځه (هسته) وي؛ چې ځانګړې ځانګړنې يې لنډی، ټپي، ټيکی او يا مصری ته ورته وي، د نومورې منځه مورږ په خپل رنګ يې چې د مصری رنګ ښکاروندی يې تت نصواري دی. ګډولې بڼه يا اونګ بڼه جوړه کړې مسرې هغه رنګ لري چې يا لنډی ته منسوبې وي، يا ټپي ته منسوبې وي، يا ټيکی ته منسوبې وي او يا مصری ته منسوبې وي نو د همغو منسوبو شويو رنګ باندې کښو؛ له دې څخه يې د پنځ نوم هم اخستل کېږي چې دا لنډی ده، که ټپه ده، که ټيکی ده او که مصری ده. له دې سره سم دا مصری ده.

۱۱. د دې مصری پېيلن ليکوال م. اينج. ص. ف تولې په ګډولې بڼه يا اونګ بڼه جوړې کړي (مصنوعي: ديسي، شلخي، ګډول، ترکيبي، يوه ځای کول: فيصله کول: جوړول: صرف نظرکول ,, د جرم د مجازاتو څخه،، : موافکې ته رسېدل. ګډ، د دوو يا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انګړ، غولی، احاطه شوی ځاي ، جارګی، چمبړ: مرکب) يا (Mixdesign, Synthetic or compound) کښلې ده. دا يې نوې ګډوله رغولې چې د نوې مصری سکالو ځانګړنې او نخښې او بېلوالی يې ځانته غوره کړی دی.

هره يوه مسره يې په ليکه کړې يا په ليکه برابرول (Alignment) شوې او د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري. له مصری يې څرګندېږي چې له نورو لرغونو پښتنې وګړنې پېيلو څخه روغه ګډوله شوې نه ده. دا به داسې ښکارېږي چې پنځي , طبيعي، ده او مصنوعي, ديسي او شلخي، نه ده.

۱۲. د دې مصری پېيلن د پښتو ژبې لېوال دی، ځېک تن دی، د لغمان يوه ښه نيک نومه وګړی دی چې ډېری پېيلې (پېيران، اشلوک، شېرونه، شعرونه) يې په پښتو ادب پنځي, طبيعي، او يوه دمې پوښلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ذهن د مصرۍ ذېرېندې یې له لېوالې سره سویې لوړه د لېوالتیا حس ساتل، لېوالې (خپلې معشقي، مېرمنې، ښځې) ته د ودنې چمتوالی، خوشحالۍ رېښې رغولو، خوړ ژوند ګالنه، لېوالتیا ته درناوی لوری په لاس ورکول، یوازې او یوازې لېوال خپلې لېواله او لېواله خپل لېوال ته د کوروالې اتلان جوړېدل چې دا ترټول غوره پښتونواله په ډانګپېلې رښت دی او اسلامي رښت هم دی؛ چې چارپېریال له خنډونو څخه لرې ساتي، د لېوالیتا ښه سلوکو یا کړو وړو ته پام، بدي، ځل، ټګي، غلتي، ورانی، ټېټې کړنې نه لوړې کړنې کول، پښتونواله او دودواله پاتې شونې پرېږ دي. بل لورې ته دا د دې له پاره نه بوږوم چې ځانمنې ستاین شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېښلنو د پېښلو له پاره ترې په لرلید ګټنې واخستل شي.

۱۳. د دې مصرۍ یو د زوکړې موده لکه څنګه چې زه وایم داسې ده:
کره موده یې راته معلومه نه ده، خو په پلاځمینه کابل، خوشال خان مېنه کې مې کښلې، ۱۳۸۵ /۰۷/۲۵ لېږدي څخه مې مخکې کښلې دي.

د دې مصرۍ چې سرلیک یې ,, را ته نه دی یاد،، بدي، ځل، ټګي، غلتي، ورانی، ټېټې کړنې نه کولو، مینې او مېنې پالنې لوړ حس، ټاټوبي سوکاله او ودنې چارپېریال او هواویچې د تاثیر پنځې ذېږنده ده، د دې له پاره کره بوږوم چې همدا یې د پنځې (تخلیق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱٤. د دې مصرۍ وخت موده چې باچاخان لغماني په پلازمېنه کابل کې، د میوند تمځای کې (جاده میوند) کې د ادېنې په ورځ د جون میاشت په ۲۱ د ۲۰۱۹ زېږدې کې ورسته له وخته یا ماسپښین ۲۱:۸۲ :۰۰:۰۰ کې ثبت کړې ده، دوباره یې ویلې. وخت : (وخت ټاکل، نېټه اېښودل: پرسور برابرول: مهال: دموسیکي شیبه: پروخت، پرټاکلي وخت.). :. ۴۰:۱۲ :۰۰:۰۰ (رپه: ثانیې: دکیکې: ساعته) په وخت کې ویلې ده.

۱٥. د لیکوال دا مصرۍ د ده له مصرۍیو څخه یوه ده، په دې بنه مصرۍیو کې د مصرۍ وېشتلو، اچولو، وهلو او ویلو تسلسل کې خنډ، دمه، ودرېدوکه، بله لاره او بل لورې ته شوی وي. لکه په لرغونو وختونو کې به یې چې ځینې پښت لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ په اواز کې ویلې چې یوه درجن یا دولس دانې به پوره شوې، بیا به یې یوه بله لنډه پېیله وه یا کوم خبره، وینا او یا د پښتو په لرغوني پېیل مېجه څپېزه خجبزه ټولواله (چې له څلورګونو څپو څخه به یې یا په هر څلور څپېز کې اوله څپه باندې زورنه وي، یا په هر څلور څپېز کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېیمې څپه باندې زورنه وي، یا په هر څلور څپېز کې درېیمې څپه باندې زورنه وي، یا په هر څلور څپېز کې څلورمې څپه باندې زورنه وي) په ستړه یوه پېیله به یې ویله بیا به ببرته په بل درځن د لنډۍ، ټپې، ټیکۍ او مصرۍ پیل و کوه. ځیني پېر به یې په نېغه لاره ټولې ویلې، یوه درځن (Dozen, Douple)، دوې درجنه ان تر شل درجنو پورې ویلې.

ځینو په یوه سیټ څلور داني یوه تن ویلې او څلور بل تن؛ ځیني وخت به یوه همبول دوې داني ویلې او بل به دوې داني ویلې؛ ځیني وخت چې څو داني همبول به اوازونه سره جوړه کول چې هر څو تنه به وو، چې وار به یې پوره شو، بیا به یوه، یوه ویله. ځینې پېر په ویناوو، خبرو کې یوه دانه مصرۍ وایي.

چې ځیني وخت بیا په ساز کې پورتنۍ برخې د ساز اسبابو او بولل ته دا په لاس ګټنه ورکوله چې کله په کې ډول خپل فارموله او غوره حالت وړاندې کړه له یوه درځن ورسته؛ کله به رباب خپل فارموله او غوره حالت (کوزې او بره پردې) وړاندې کړه له یوه درځن ورسته؛ کله به ارمونیې خپل فارموله (کوزې او بره پردې) او غوره حالت وړاندې کړه له یوه درځن ورسته؛ کله به ږغرۍ (تولۍ) او ځینې وخت به یوې ګډې نغمې، سندرې، د موسیقۍ یوې پارچې، تش ساز، د دوی ټولو اسبابو په ګډه خپل وار، تېر کړه (ځیني وخت به یوې ګډې نغمې یا سندرې یا د موسیکۍ یوې پارچې یا تش ساز، د دوی ټولو اسبابو په ګډه خپل وار تېر کړه)؛ ډېری پېر لېوال به یوه مصرۍ و ویله او لېوالې به ورته بله یوه مصرۍ ویله او تړله. لکه دا چې په ښځې نوږې (جنس) لومړی ویلې بله به نر نوږي ویله؛ په دې سره به په ساز کې خوند هم لاسته راغی او سندرغاړي یا بولل به هم دمه و کړه او بل سیټ یا درځن ته به چمتو شو.

له ۱۹۹۸ زیږدي را په دې خوا را باندې د لوی افغانستان د غرونو، درزنی سیمو، خړو کمرونو خړ پښتانه پیریان کې نه ناستل یا دې را باندې سره ښاپیرۍ ناسته وي. بلکې د بر لویه لورینه راباندې و کړه چې د پښتو پېیلو بوږولو، څېړلو، شنلو، وندیولو لور او پړی یې داسې په لاس راکړ چې تر درې زره پورې تشې سپیني پاڼې یې راباندې ډکې کړې. زما پېیلې ډېره ساده ښکاري خو ساده توب یې ډېره پېچلتیا هم لري.

د پېچلتیا ډېر پوړونه لري او ځیني پېیلې مې دومره پېچلې برېښي چې له پېچلتیا سره یې پښتون پښت خپل ساده مانا اخستلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلې ٤٢ چوپړی

دا چې د لوستونکو او اورېدونکو خپله يوه څرګندونې په هر پېر شتون لري، دا کښلی د ټاټوبي ميلي پېيلې ستا سو درنو لوستونکو په لاس کې دی او په نوموړي نوم مې کښلی دی.
که زما دا کښلې (ليکی، ټولګه، کيتاب يا کتاب) د يوه سوړ بڅري (الکترون) په کچه زما د پښتون پښت او پښتو ژبې د پرمختګ سبب شي زه پرې خورا ډېر ویاړم.!!

په ټوله پښتني افغاني مينه او لورېينه

ماستر اېنجينېر صفي الله فردوس
د وټساپ نرمکالي اړيکه: ٩٣٧٨٦٩٠٤٧٩٩+
برېښناليک: Safiullah_firdows@yahoo.com
Safiullah.janan@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د ټاټوبي ملي پېبيلې

▲ پیل يې په دې لنډۍ کومه
د پاک الله ملتيا دې تر را سره وينه

▲ په بسم الله به د اشنا کرم
په کليمه به د يارۍ ته راضا کړمه

▲ په بسم الله کټ ته ورخېږه
د نجلۍ کټ د جنغوزي دی مات به شينه

▲ ضعيف ابلېس لعين شيطان دی
په بسم الله باندې يې مرګ لوخړه شينه

▲ ته پر کابل خوشحاله اوسه!
زه په لغمان کې ملريا نيولې يمه

▲ جانانه دومره پر ما ګران يې
د خوړلن اور دې ځکه کونې لاندې ړدمه

▲ ,, که د مرغۍ وزر ځما وی
زه د اشنا ديدن ته هر ساعت ورتلمه

▲ مرغۍ وزر خو به د سرو کړم
که د اشنا ديدن ته ما راوړي مينه

▲ عالم دې وايي تومتونه
زه د اشنا په غيږ کې چا ليدلې يمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ عالم دي وايي تومتونه
ما د تهمت په ډنډ کې ډېر لمبلې دينه

▲ په غم کې تانه کمه نه يمه
کم عقله نه يم چې به کلی خبرومه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي پينده محمد پيند له خپل پلار ګول محمد ګلکي سره په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ ،، سر دې چوټې کړه خوله دې راکړه
که پرې اغېره شوې لنډۍ بوکه به دې کړمه

▲ د زنې کنډ يې خوله کې راکړه
قند او نبات مې کابل جان کې بدي شينه

▲ ښنګه مې پاس په سينه پروت يې
د اخيرت سختۍ ته نه ګورې مينه

▲ چې خدای کوي هغه به وشي
جانانه مه ځانګه د فکر په ټالونه

▲ که جنت غواړې عبادت کړه
بې عبادته يار نه شته جنتونه

▲ جنت د لارې په سر نه دی
چې هر سړی دې لنګ وهي ځان غورځوينه

▲ لاس په کسم راسره کې ده
که نازولې مې ساتې درسره ځمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ مينه روا که ناروا ده
په کومه مينه چې اخلاک ناولی شينه

▲ يوه د ياری مې ورته ويلې
کټوی يې باندې کليمې راته کوينه

▲ زما د مينې يار ملنګ شوه
اوس به ډېرې د ملنګانو لټومه

▲ مايې وړوکې ورور نه ځار کې
د سترګو کونج کې د خورکۍ نخښې لرينه

▲ زه د ګولاب له ګول نه سره وم
ستا په ياری کې د انګړ ښه څرکه شومه

▲ يوه د ياری مې ورته و ويل
يوه څوک يې را کړه پېنځه يې لوټې و وېشتمه

▲ دا سور سرۍ سور يې بريتونه
د ونې ډډ پنا کوې ما ډارونه

▲ پېغلې په ګور کې ارمان و که
روپۍ مې کور اوربل مې تورې خاورې خورينه

▲ که ياري کړم مخ مې توريږي
که ياري نه کړم يتيمان له لوږې مرينه

▲ پاکه مولا که ته يې واخلې
سړۍ، سړی نه دی پرې بنده ناسته يمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلې ٤٦ چوپېرى

▲ منډې مې ډېرې په سې وكړې؛ وه الله!
ورځ د اځل كې جدا يې ليكلې ونه

د لغمان سرغندوي سندرغاړي پينده محمد پيند له خپل پلار ګول محمد ګلكي سره په ټنګټكور كې ويلې دي.

▲ ,, كه زړه مې بند په زولنو كړم
چې كله خلاص شي برابر اشنا له ځينه

▲ منډې مې ډېرې په سې و كړې
له كبره ډكه بېرته نه ګوري مينه

▲ دا به د چا په ځان پېرځو وي
چې تله واخلي پردى غم ځان ته تلينه

▲ دا مازيګر چې داسې تېر شو
داسې به تېره شي دا ستا لېونى مينه

▲ يوه د اخير مصرى دې دا وي
تل خو به نه وي ستا ځواني زما سوالونه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي ملاجان ملاګي اوستاد په ټنګټكور كې ويلې دي.

▲ ,, نصيب تكدير ته ګناه نه شته
بخت چې كوټه شي تندى سل ټكرې خورينه

▲ منډې مې ډېرې په سې و كړې
ورځ د ازل كې جدايي ليكلې ونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ کلم مې خدای وهلی نه وو
ماته په لویه لار کې مه ژړه مینه

▲ د کیس (قیس) کانه راباندې و شوه
په لاره ډکې تولوم ځان پرې سېزمه

▲ زه خو هغه مسته لیلا یم
که رنګ مې زېړ دی له همزولو لرې یمه

▲ الله دې تا لرې خوشحاله
خیر ده که ما غمازان دار ته خېژوینه

▲ په مورچل هغه ځلمی خېژي
یا به مین وي یا بی پېغله ناسته وینه

▲ جانان به ولې توره نه کړي
تر نیمایي مورچله زه ورسره ځمه

▲ که یاره نه کولی نه شې
دومره خو وایه چې مین درباندې یمه

▲ اول د تا نارې سورې وې
اوس دې په ورانو مېنو زه ګرځم مینه

▲ دیدن دې ځومره کیمت کارې
چې سر مې ورکړم باکیدار به ځومره شمه

▲ دیدن په لک خندا په زر ده
د سپیني خولې حساب به نه درسره کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ديدن مې کور ته په سې ويږوره
په کدردان جانان مې ځان بې کدره کړېنه

▲ ديدن کوه مه منې کېږه
په تش ديدن به دې ښوک نه حلالوينه

▲ ديدن خروار د روپۍ وې سه
که وخت يې راغی بيا به خورد په روپۍ شينه

▲ خوله دې د سرو زرو راشه ده
کوم بختور به ورته غوندی غوړوينه

▲ تا په کوڅه کې ټوخی و کړه
زه په مستو کړه خوله در و وتمه

▲ دا موزيګی په خندا راغی
برې کلا کې چا مستې ورکړې دينه

▲ موزې ته غټ ټيکلی کېږدئ
له خمېر دان نه يې مچان شړلې دينه

▲ تا ته سپين ږيری ماما ښه ده
چې تناره ته خميردان درسره ورينه

▲ ما موزيګی سره معلوم شو
چې تبی نه کړې ما زيږی راتختوينه

▲ له موزيګي نه خلاصی نه شته
هره کوڅه کې راته ناست وې شک غوږونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ موزي د کټ د ختو نه دی
لکه چرګوړی چنګېده پرې سبا شونه

▲ ولې درلګیر ولاړ یې یاره
خدای به اسان کړي د دنیا مشکل کارونه

▲ عالمه لاړه ورته نیسۍ
مستي محبوبي زولني شکولي دینه

▲ ما ته دې لړې شپې بانه کړې
میاشتې دې تېرې کړې کلونه دې شمېرمه

▲ ماته یوه نیم من پولې جوړ کړه
نېستمنه! یاره نور مي څله ځوروینه

▲ ستا په هر څه نېستي، نېستي ده
الوان راکز کړه چې پرتوړ ترې جوړومه

▲ ما ته وړوکی پېزوان جوړ کړه
چې زه اوبه څکم دی لمبو راته وهینه

▲ چارګول مي خوله کې ترېنه وې وړه
دا بوره مور یې دېرانونه لتوینه

▲ مخ دې له ګوله خایسته دی
په ګوشملو دې وربل څله درنده ونه

▲ ګول (ګل) خو په لاس درته ولاړ یم
یا مې ګول واخله یا روخصت راکړه چې ځمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ګول چې تازه و رادې نه کړه
دا مړاوی ګول چې راکوې دا زره مې چوينه

▲ بورا په ګولو ناروغه دی
ناغه توتې دی خزان راوړل براتونه

▲ بورا به خدای په ګولو موړ کړې
بوغانه! ستا نيمګړی نيت مې ژړوينه

▲ ورشه يې درک پوښتنه يې و کړه
غونچه د هغه ګول کره چې زات لرينه

▲ ما خو د وورور په ځای ګڼلې
چې نيمه شپه شوه را اوړده دې کړه لاسونه

▲ هيڅ بلا خوړلې نه يمه
په يار مې تيګې تېره وې ولاړومه

▲ کمپس مې لنډ و نيسه مورې
پلار مې تالب دی خوښوي لنډ کميسونه

▲ عالمه راشئ ننداري ته
چې ملنګ جان او دوجان ګور ته ورځينه

▲ په پخوانو سترګو مې ګوره
اوس مې جامې د غريبۍ اغوستې دينه

▲ زه خو هغه مسته ليلا يم
چې رنګ مې زېړ دی ماجتې نه ببله يمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ په ګورستان مې سلام وايه
چې خاورې نه کړې ماجتي سپين مړودونه

▲ ای! ګورستانه کبرستانه
چې خاورې نه کړې د اشنا سپين مړوندونه

▲ لونګی دې واغوسته ويده شوې
په زړه دې نه شته د يارۍ سوي داغونه

▲ که عاشکي له اوره نه وی
پتنګ به ولې شيرين ځان په اور سېزنه

▲ عاشکي ورکه کې خاونده
چې سيال سړی وي د کم سياله غلام شينه

▲ په عاشوک بد مه وايئ خلکو
عاشوک (عاشق) خو خدای د محمد يې پيدا کړنه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي شاه ګلول اوستاد او ملاجان ملاکي اوستاد سره ګډه په ټنګټکور کې ويلې دي، لغمان ميوزيک بشير رستورانټ خوندي کړې وې.

▲ ،، جانان زما په سر جانان دی
که زه يې پرېږدم د کوسو ملنګ به شينه

▲ ستا يارانې مزه را نه کړه
علک (علق) به مې تريخ تر زلکدنه پورې وينه

▲ جانان به ما نه لرې نه ځي
که يې پر زړه ايخي زما د باغه ينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلې ۵۲ چوپړی

▲ بېلتانه! زور راته معلوم شو
نور به سلام په دوې لاسي ورته کومه

▲ له ميرقاد خوږې راباندې لګي
څوک چې خبرې د جانان، جانان کوينه

▲ يار په يارۍ کې ضامن غواړي
پردی وطن دی سترګې چا ته واړومه

▲ په خدای په پنډو دې دوکه شومه
د ونې ټېټه له اغزو دې تتة کړمه

▲ الله د وار د ځوانۍ تېر که
چې کبرجن ځان ته دې فکر شي مينه

▲ چې مې د تورو زلفو وار وو
جهان مې يار و بې پروا به ګرځې دمه

▲ ستا يارانه د زانۍ خوږ دی
د زانۍ خوږ تر غنم لو پورې وينه

▲ خانــــــــــده! خوشــــــحاليږه!
زما پالنګ له به بيا ډېر و کړې وېرونه؛ ارمان، ارمان دی
▲ خانــــــــــده! خوشــــــحاليږه!
زما پالنګ يې ورسته ډېر و لوټونه؛ چې ميرى لاړه

▲ زما بانه ورته لوګی کړئ
زما کتل په جانان بد راغلي دينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلې ۵۳ چوپړی

▲ نن مې پر وچو کولمو درد دی
جلۍ سپېرکۍ شه چې دې خولې ته واچومه

▲ جانانه راشه سبا کېږي
بلبلې ويخې شوې چرګان نارې وهينه

▲ ياري دې نه کوم شرمېږمه
د لرې، لرې تماشې به دې کومه

▲ چې د ځوانۍ دوران مې تېر شو
جانانه ستا که باچاهي وي سې کومه

▲ خبر مې کله، کله واخله
د مرګ اوبه مې تر مرۍ راغلې دينه

▲ د مينې يار مې پيدا نه کړه
چې کاغذي سينه يې دړې وړې کړمه

▲ مايې د زېو د پاګله
چې په کچه خانګو کېښې ماتې به شينه

▲ د ژبې سر مې شو تناکه
چې د بې ننګه جانان نوم دې واخستنه

▲ د ګناه تور په نورو نه اچم
ستا په يوه ناخوله دړې وړې شونه

▲ د مخې و لوېږي دېواله
تانه پنا دې د جانان خلور خالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلي ٥٤ چوپړی

▲ پلار دې په تا باندې خبر دی
د ټېلېفون کېلياني جيب کې ګرځوينه

▲ چې د ستا زړه پرې تازه کيږي
هغه سپرلی په کال کې يوه وارې راځينه

▲ په رنګ کې زيړ لکه نارنج شومه
جانان په ډاګ د سرشاهي کرلې يمه

▲ سهر سبا چرګان وهي بانګونه
اشنان زما له غيږې ځي وهي ځانګونه

▲ چې راپسې نه شې کورانه!
زه د جانان له پاره ګدم په تالاسونه

▲ خلکو مزې وربادې و کړې
زه يې خالي سترګو ته سترګې غړومه

▲ چې د اشنا کوڅې ته لاړ شمه
شني شونتې دې غايبانه کور ته راشينه

▲ يار مې په خوله کې ژبه غواړي
عادت مې نه دی خپل کنلنګ جاري کوينه

▲ چې د ستا زړه پرې خوشحاليږي
هغه سپرلی په کال کې يو وار ځي راځينه

▲ تورې جامې دې مبارک شه
لړ رانبردې شه چې تنۍ دې و ترمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پیبیلې ۵۵ څوپېرۍ

▲ د عجب کور به ترې نه خړ شي
چا چې انګار د بېلتانه لیدلی وینه

▲ ربیاره خدای دې سزا درکړي
لېږلی ما وې کار دې ځان ته و وېستنه

▲ چې دې ربیار پرې نه پوهېږي
په داسې رنګ باندې اخته یم مړ به شمه

▲ د یاراني مزې مې شکېږي
کچکول له لاسه مې چپه توکړي دینه

▲ د یار دیدن د بریښنا پړک دی
کله رڼا شي کله توره تیاره شینه

▲ جانانه بد مې اموخته کړې
چې خوله درنه کړم مرور ګرځې مینه

▲ چې یارانه دې نه کوله
د چا په خوله به دې ځواب راکړی ونه

▲ چې یارانه دې نه کوله
زما ویده زړګی دې ځله ویخونه

▲ ښه یاره زما سره په کې نه شته
د تا له کسده درته شین له خندا یمه

▲ یوه روژه بله ګرمي ده
لیلا سرې راولېږه چې رادېشینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ زه چې سبا له خوبه پاسم
له کليمې سره دې سمه يادومه

▲ د جانان دې ظلم ته ګورئ
يو راته خاندي بل مې تبغ په مری ګدينه

په زړه مې غم دی خندا نه راځي
په سفر تللی اشنا نه راځي

▲ د اسمان ستوری مې کې خدايه
چې همېشه د يار په سر ولاړيمه

▲ اسماني تندر شوې جانانه!
په ما راپرېوتې زرې، زرې دې کړمه

▲ د خدای په امان زه درنه لاړم
زما د ناستې په ځای و کره ګلونه

▲ ما ته په سترګو کې حال وايه
لاري کوسې له غمازانو ډکې دينه

▲ د بام په غرش کې ډبلخ واخله
لکه ويشتلې مرغی ځانته ناسته يمه

▲ خوله دې له ګوړې نه خوږه ده
په لنده زنه دې ګنې کرلي دينه

▲ ځلميه! لاړ شه ترې کلار شه
پردي راوړي د چا خه پروا لرينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د ياراني مې ورته ويلي
يو يې سوک راکړه دوې يې لوټې و ويشتمه

▲ زړه مې د شګو شين کمر دی
د ببلتانه باران يې ورو، ورو نړوينه

▲ ببلتونه! خور به درنه واخلمه
که دې زما شهزوان ته څه ويلي ونه

▲ زما يې د زړه غوښې اوبه کړې
د جانان مينه تېزابي خاصيت لرينه

▲ که پاکستان زما په نوم شي
زه به يې کربان ستا له کاره وربله کړمه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي بنګي اوستاد او بريالي صمدي سره ګډه په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ ,, ښه په پښتو باندې پوهېږم
يو خو پښتون يم يو مين په پښتو يمه

▲ اسپه دې زين کړه روانيږه
تر غوړاشو څښو دې مزې ونغښتته

▲ اس به مې ولې مستي نه که
چې يې سفر د يار کاله په لورې وينه

▲ اس دې زين کړي روانيږي
زه نيمه خوا نيمګړې چاته پاتې شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اس مې زین کړه روانېږم
زه مسافر د لویې لار یم در نه ځمه،،

(سلیمان او مجاویر، ۱۳۶۱لیږدیز، ۵ چوپړی)

،، د سترګو جنګ چې په کې نه وي
وی! غمازه ولې بده وې د خلکو زړونه

وی!؛ سود په سې ګرځم دا مې کار دی
ما ته ملا په ممبر پاس ویلې دینه

له پلاره یې مخکې زوی پیدا شو
مخکې ترې لوی شو په هوا مزل کوینه

مور یې ډاکتره د علي اباد ده
لور یې کونین ده زما تبې و چوینه

یا مې کمپس لاندې بنین که
یا مې دستمال کړه چې مدام دې جب کې یمه

ظاهره روغ خلکو ته ښکارم
لکه غنم د زړه په سر چودلی یمه

د عاشکانو سوال کبول کړې
چې یې په زړه وي خدایه وریې کړې مینه

چې پوهنتون یې لوستی نه وي
د دولسم په سویه خوله نه ورکوینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د جلۍ ټک د ټیوېټا دی
کله په ورو ځي کله اویا میلو کې ځینه

▲ زما دې بیا تمه پیدا کړه؛ وی
چې په کاږه اورمېک دې بېرته و کاته نه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي قاري عبدالحادي د لغمان کیسی ویونکی په ټنګټکور کې ویلې دي.

▲ اواز یو بل سره جوړه کړئ
خلک به وایې شنه توتیان نارې وهینه؛! الله وی!

▲ وی!؛ جانانه مړ یې که ژوندی یې
میراث خورو دې پر ما لاس و لګونه

▲ جانانه بد مې اموخته کړې
چې خوله در نه کړم مرور ګرځې مینه

▲ اواز یو بل سره جوړه کړئ
خلک به وایې شنه توتیان نارې وهینه؛

▲ جانانه چېرته به ولاړ یې
سوي او سوي اوسېلي دې باد راوړینه

▲ وی!؛ خلک د کال مړي ته ژاړي
ما په ژوندې جانان کمر را وشکونه

▲ د ملکی کچکوله! مات شي
چې در په در دې ګرځوم تش دې راوړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ځان دې ملنګ کړه پرما راشه
د ملنګانو لارې چا نيولې دينه

▲ ماته په سترګو کې حال وايه
لارې کوڅې له غمازانو ډکې دينه

▲ اول مې فکر درته نه و
اوس مې د زړه ستنې پر تا ولاړې دينه

▲ جانانه غږ دې تبليغي دی
ما د ملا اذان نه مخکې پاسوينه

▲ مينه د زور خبره نه ده
چې ته يې نه کړې زه دې نه مجبور ومه؛ وا!

▲ وه!؛ مينه اول سړی باچا کړي
د ملنګۍ کچکول بيا ورسته ورکوينه

▲ مينه د زړه خبره نه ده
مينه لګېږي د زړه وينه وچوينه؛ وای!

▲ وه!؛ په الکتوب مې زړه زخمي شو
ټېنګه مې راغله جوړ مې نه کړل پرهرونه

▲ د الکانو ياري مه کړه
د الک مينه د زړه وينه وچوينه

▲ وه الله وی!؛ داسې چې ته وې داسې زه ومه
داسې به شې لکه دا زه چې داسې يمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ خدای دې زما په شان مین کړه
چې ناسته پاسته دې له غمه سره شینه

▲ جلۍ د بام په سر کږه شوه
زه په کمر ور سره کوږ شوم و لوېدمه

▲ وه الله ویٔ! یو د نیستۍ پېغور یې راکه
جانانه لو کړه چې زه ورېږې تولومه

▲ بېلتون په لوړه غونډۍ ناست ده
کلم په لاس دی دوې مین جدا کوینه؛ وا!

▲ ګېلې به ډېرې درته و کړم؛ یاره!
که مې یو ځل د سور پالنګ ملګری شینه

▲ او! په بېسم الله کټ ته ورخېږه
د جلۍ کټ د جنغوزي دی مات به شینه

▲ او! په ما دې و کړه په تا و شه
په کور دې راشه بې بارانه سېلابونه

▲ وه الله! اواز یو بل سره جوړه کړیٔ
خلک به وایي شنه توتیان نارې وهینه

▲ زما سلګۍ د زنکدن دي؛ وای!
لیلا دې ځان سېنګاروي جانان ته ځینه

▲ یا الله! شیخه! پوښتنې درنه کېږي
د الکانو سره مه ګرځه مینه،،

د لغمان سرغندوي بینجوماري له خپلو ملګرو سره په ګډه په ټنګټکور کې ویلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, زړګی مې دسې راته وايي
چې په دا ناستو خلکو و شینده ګلونه

▲ رب دې واده کې مینه مه که
زړو چالبازو به جوړ کړي وي ځانونه

▲ ما يې د غابنو ننداري کړې
جونو ور واچول د سرو شونډو کلپونه

▲ پاس په کمره ولاړه ګوله!؛ نو
نصیب د چا يې اوبه زه در خیړومه

▲ د تندي خال دې مجلسي ده؛ نو
د زنې خال دې الکان په خولا کوينه

▲ شونډې بی ولې پستې نه وي
مور يې د زېړې غوا غوړي ورکړي دینه

▲ د خمارو سترګو مېرمنې
خود به مې کلي وړکي روغ لیونی کړینه

▲ ځان يې سېنګار کره کولالاله!؛ نو
د کبره ډکه شاته نه ګوري مینه

▲ تاسې لاخېرته پسې ګورئ
د چجو لاندې په کې خمه، خمه ځینه

▲ له رنګه توره مصلیٰ ده
په خوله کې خوند د چهارباغی منې لرینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته وطن ته راشه سندرې مې پخکرې دي
ښکلو، ښکلو پيغلو سندرې مې خوړلي دي

▲ مادزيګر لمونځ رانه قضاء شو؛ نو
د سور سالو ميرمنې ژر بداره شومه

▲ خړ که دا نن مادزيګر تېر شي
داسې به تېره شي د دې لېونی مينه

▲ نصوار دې تو کړه خولګی واخله
د ژبې څوکه څوک سوالي ته ورکوينه

▲ له موزګي نه خلاصی نه شته؛ نو
په درينځه کې راته ناست وي خړ غوړونه

▲ موزي حلال کړه ځان ترې خلاص کړه
يو به غازي شي يو به دا در پاتې وينه،،

د لغمان سرغندوي دوې تاره ماری، سندرغاړی شهريار کوچی په دوې تاره ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ ،، د عشک اور به مې مړ نه شي
او؛ که له جامو سره درياب ته و دانګمه؛ نو وی!

▲ زما ازار دې لېونی که
چې لاس ترلی دې ميالي بابا ته ورمه؛ وی!

▲ خدايه! کوټې يې کنوالي کړې
چې په عاشق د لېوني ګومان کوينه؛ نو وی!

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ چې لغړ ځني په کې نه وي
مولا دې واخلي دا بوتل، بوتل سرونه؛ نو وی!

▲ عاشکي نيمه باچاهي ده
چې معشکه يې په طرف ولاړه وينه؛ نو وی!

▲ لا خو به ماته ښه ښکارېږي
يا دې په ټول وطن کې ساری نه وينمه؛ وی!

▲ په مخه راغله راته ژاړي
له لونګينه مې ځنډي شکېدلي دينه؛ وا وی!

▲ لاس مې له سپين ده رنده کيږي
يا د وړې جلۍ ګوتمۍ ګوتې پرې ږدمه؛ وا وی!

▲ عاشکي وی غمونه يې مه وی
خدايه په در کې به دې څه کم شوي ونه؛ وا وی!

▲ له ښکې رامشې غنم لوه!
د غنم لو له پاره وړي ټولومه

▲ خدايه غنمو کې لو ګډ کړې
چې بغدادۍ کپترې وړي ټولوينه

▲ له دروازې راسره وو څه
نورې کوڅې راته معلومې دي مينه

▲ خولګۍ دې خورم نه پرې مرېږم
نامردي تا په کې ګني کرلي دينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ يوه د نيستی پېغور يې راکه
جانانه لو کوه زه وږي تولومه

▲ د اسمان ستوري مې په شمار کړل؛ وی
په شمار مې نه کړل د وږې ليلا خالونه

▲ ديدن کوې تلوار پرې و کو
ختې يې کړي ديدن لارې بندوينه

▲ لکه دا پاس اسمان چې شين دی؛ وی!
داسې مې زړه درپسې شين ده مړ به شينه

▲ په يارانه کې ماصول راکه
په زنده کيږي بيا د و لړو ګزارونه

▲ په سپين ږېره لېونی شوې؛ وی!
توره لنګی دې د کفن لايکه شينه

▲ ما خو ماما، ماما ګنلې
چې نيمه شپه شوه را اوړده دې کړل لاسونه

▲ په ټول ښايست يې فکر و کړئ
دا کاغذي ګلونه پرې کې لټوينه

▲ کولان خو ټول د پسرلي دي؛ وی!
کول د غاټول په سې سرتوره و وتمه

▲ خاونده! بيا دې پسرلی کړه؛ وی!
په هره پوله کې بنګړي مات شوي دينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د بېلتانه په ژرنده راغله
دوړې یې خېژي عاشکان وره کوینه

▲ په ادیرو راشه زرګره؛ نو وی!
ځوانان به ګوتې خوښوي پېغلې ششتونه

▲ مینت پرې مه کو دله! خانه!
وژلي خدای وو غږ یې ما ته نه کونه

▲ په ادیرو کې شور ما شور ده!؟؛ نو
انکیر منکیر نه چا ځپلی و تختوله!؟

▲ مینه دې پاکه پاتې مه شه؛ وای!
رب دې رسوا کړه چې تاوان دربندې شمه

▲ د تکري خېته خوله کې نیسه
ما ته د خېټې په ځنګ بیا راشه مینه

▲ له تندې غړپ کولی نه شمه
په زړه مې ستا د یارۍ داغ دی وران به شیبنه،،

د لغمان سرغندوي بينجوماري له خپلو ملګرو سره په ګډه په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ ,, له دې خواږه اواز د زار شم
وايې خو ته خو مزه ما ته راکوینه

▲ الکه تورې جامې و کړه
تورې جامې درسره ډېرې خوند کوینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د پېغلې تګ د ټيوټا ده
کله بنړېړي کله اويا مېلو کې ځينه

▲ راځه چې دواړه ټال ته خېژو
ټال به بانه کړو سينې منځ به لګونه

▲ د سينې زور په اندازه که
تي مې خوړېږي سګنی بالغه يمه

▲ که مې ماشوم په ګېډه نه وی
ما به په غېږه کې زوړ کړی وې مينه

▲ کمېس مې ځي په ځای سوری ده
ستن به ورنه وړم تا به زورومه

▲ که دا دېوال په منځ کې نه وی
ما به په ډک غېشکي وېشتلی وې مينه

▲ خلک خروړي شي راتېر شي
له دې ملالې خولې به زه در تېره شمه

▲ په نيمه شپه راغلې لاليه!
ما دې خدای غرکه کړي چې خوله نه درکومه

▲ د نيمې شپې راتګ د ورک شه
دا جرجړی پڼی دې کلي خبروينه

▲ نيمه شپه مه راځه لاليه
پلار مې بوډا دی د شپې نيغ ناستي مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما بنګړي به دې په کار شي
چې کټ غلت کړې په رو، رو بی شړنګومه

بنګړو ته شړنګ ورکه جانانه
چرس مې اسکلي کټ د لار ته که مينه

بنګړي مې ستا په کټ کې مات شول
که نارينه يې وس (اوس) مې ډک کړه مړوندونه

ځما او ستا ياري په څه شوه
د شين غمی ګوتې زاری درته کومه

غم دې پر ما اجز تېرېږي
چې خوشحالي شي کوستېزن يې تېرونه

غمونه ټول په ما امبار دي
ته د ګولاب په شان تازه ګرځې مينه

غمونه راغله ډلي، ډلي
جانانه خپل بار دې تره خپل به ترمه

ياره کبرجنه داسې مه کوه!
ما سره دې ژمنه داسې مه کوه!

کټه! خلور دې بازوګان دي
پينځم مې يار شپېرمه زه درجيګه شومه

کټ ته مې خيره ببسم الله کړه
د کټ بازو مې جنغوزی ده مات به شينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ راځه، راځه کټ ته مې خېره
موزي د بدو سرې نه دی کوز به شينه

▲ موزي لا بله توره کړې
له دربنخې نه يې متيازې کړېدينه

▲ ما ته مې خپل موزيګی بنه دی
تر تناره پورې پوړکې راسره وړينه

▲ موزي ته غټ تيکلی ورکړئ
له خميردان نه يې مچان شړلې دينه

▲ ما له مې خپل موزيګی بنه دی
چې کور ته رې (رای) شي اېنځران پرې ټولومه

▲ که موزيګی دې راته مړ کړه
هم به غازي شې هم به زه درپاتې شمه

▲ ملګريه! دا خبرې مه کړه
په ما بی مړ کړې ته به رانه شې مينه

▲ که موزيګی مې درته مړ کړه
بيا به ګيله کړې چې تنکی دې کونډه کړمه

▲ ملګريه! دا خبر سيې ده
هغه پخوانی مينې وس نه شته ده مينه

▲ ملګريه! ستا به مزه نه وي
زما همزولې زنګوګانې ځنګوينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ارمان به هله زما و کړې
چې سور پالنګ در ته يوازې پاتې شينه

▲ زما به الته ارمان درشي
چې مې د سخات پيسو ته و نيسې لاسونه

▲ چې اشنا لاړو ارمان راغی
چې لړ مې غېږ کې رانيولی و مينه

▲ تېنګه مې مه نيسه په غېږ کې
د عشکه ډکه اوس له سيل راغلې يمه

▲ تېنګه مې مه نيسه په غېږ کې
تينګه مې مور تړې نه يم زړه مې چوينه

کلي نه وتلی نه شم شرم دی
زړه مې په وړوکي الک ګرم دی

▲ يوه ورځې ما په خولګی موړ کړه
د سر مامور څواب دې زه وايم مينه

▲ دا زه به توله درپه شاه شم
بيا به دې دا خبرې نه وې څه به دې کمه

▲ يوه ځلې راغی خوله مې ورکړه
لاره يې سيې کړه په غضب ککړه شومه

▲ که يوه خوله وی ما به درکړی
ته شمکوړوال يې همېشه کوې سوالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ خولګۍ به خاورې تا له درکړم
په اور لړوني به دې شونډې و داغمه

▲ خوله به په زور درځيني واخلم
ستا په دادا مې ځلورنيمې روپۍ دينه

▲ ستا له دادا نه نه وېرېږم
که يو ټيټو د چړو بار ورسره وينه

▲ ستا په دادا مې پور اوختی
ابله جمعه يې رانه پور وړي دينه

▲ څه خو نو تا ته داسې وايمه
ستا په دادا مې پنځوس نيمې روپۍ دينه

▲ دا پنځوس نيمې به دې درکړم
تا به پر شا کړم بيا دې خپل کاله ته وړمه ،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي کاري (قاري) عبدالحادي د لغمان کيسۍ ويونکي او سيدمحمد اوستاد په ګډه په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ نن مازيګر يې را ته و ويل
پس د ماښامه دې بيا دلته نه راځينه

▲ ښانګې چې ستا په نوم مې وژني
زه خو به داسې مرګ ته غاړه ورکومه

▲ د پېښور په ليکه کوز شه
جانانه زه دې سترې مه شې ته درځمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس دې له چته رابهر کړه
ته د وطن پېغلو ته وایه! سلامونه

جانانه ما د ځان نوکر کړه
ایجازه به دې تنخوا حسابومه

خالي مې د اشنا د ناستې ځای دی
ژړا ته که راځي زړه مې نری دی

شینو ستا ورونه! بد ماشان دي
هر مادزیګر را ته په برېتو لاسوهینه

چېر ته په غرونو کې مې ګورئ
په ابادۍ کې مې لیلا ده زړه مې چوینه

دا نیمه شپه توره تیاره ده
د یار لیدو ته لیونی راغلی یمه

دا نیمه شپه توره تیاره ده
باران وریږي شپه به چا کره کومه

بیا نه درځمه د ستا په کلي
دردونه مې په زړه مندلي

په کندو اوړي پنا کیږي
د ګشمالو جوني ټوپک ورسره وړینه

څوک په ملیشا کې اوسیږي
د پېښور جونې دعا ورته کوینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ته د دوبۍ په مېږو ورکه
له ګول نازکه یاره خدای به دې ساتینه،،

د پېښور محلي شوکي سندغاړي په ټنګټکور کې ویلې دي.

▲ ،، ځان مې بې وسه راته ښکاري؛ اوو!
وه!؛ چې مې اشنا د بل په خوا کې و لیدنه

▲ کنه!؛ دومره په بخت بیداره نه یمه
وه!؛ چې اوبو وړی یار به بیا په لاس رې شینه

▲ ای!؛ د غره په سر مې دې یار کور دی
ما توتکۍ کړې چې کړه وړه ور شومه

▲ اي!؛ مسافري ته دې ځان جوړ کړه
وه!؛ د زیړو ګلو باغ په چا سپاري مینه

▲ څوک چې د یار کلي ته لاړ شي؛ دوګړیماره!
وه!؛ مناسب نه ده چې خفه یې و لیږینه

د لغمان سرغندوي باجهماري سندرغاړي باچاخان لغماني په ټنګټکور کې ویلې دي.

▲ ،، جانانه زه دې ساز خدړ کړم
چې خپله مور مې ټنده نه مچو کوینه

▲ جانانه پلار د دد ښکاریږي
د درکړې ږوږ ګورئ په هر مجلس کوینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ای خولګۍ زه د خدریوان کړم
ځکه ولس کي د هر میر کور له ورځمه

▲ ربه له غیبو مې ثواب کړې
هغې دنیا کې مجردانو د صف شومه

▲ ربه د هغې دنیا مې خیر کړې
چې مجردانو صف کې زه ونه دریږمه

▲ بیا به سرکوب غوندې ولاړ یم
د ټول عالم مخکې به زه مختورن یمه

▲ ربه د هغې دنیا مې خیر کړې
بې پته یار مې د یهودو نوکر کړمه

▲ ښښتنه! ژوند عمر مې خیر کې
ړبن جیویش مې د لالا ډېون کوینه

▲ ژاخو جانانه خدای دې واخله
نه دې ښایست شته نه دې سم دې اندامونه

▲ خداېږو درکړ دې رانه جوړ کړ
چغځۍ کوراک ومه ښرمه د مټاک شومه

▲ یاره زوزان ته ساډیزم شوم
د غم دردونه مې ړنجې له منځه وړینه

▲ دادا دې سم درسره پوی کړه
دا په دا داج به دې په دانګ را له راوړینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ جانانه مانه ګيله مه کړه
د لغمان خلک درغلي نه کبلوينه

▲ ربه رښتينی مې سالار کړې
دا کوږ ربن به هميشه ژنل ومه

▲ زما پر تا د ستا پر مادي
چناک ګټلی داوڼ زه نه درکومه

▲ په دوارو لاسو مې زيندي کړه
سادۍ سوډۍ ملګرې څه دې و ستايمه

▲ ياره سادو سابت دې پلار دی
په سار پوکي دا سابيرۍ راغور ځوينه

▲ نامه دې شته حضور دې نه شته
چرلنده ياره په بېديا دې لټومه

▲ يار مې په لوبو کې څرو دی
ځکه لوبغالې له په دنګو ګامو ځمه

▲ غمونه نور دې رانه شړه
ما په شپه غاله کې سبک ته نه پرېږدينه

▲ ستا د دوستی کتاب مې جوړ کړه
په هر څپرکي کې جفا ليکلې راځينه

▲ نا ځواني دې پينی له ګوره
ژوي له ژوو سره څومره ښه کوينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ فردوس پښتو ویوکي وايي
ځکه ژاپن رنګرې په ژی ږغرله وینه،،
د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پينځم بلاک، لومړی پوړ، دوبيمه کوټه ۵:۱٤ pm ۰۹ /۰۱/ لیږدی. ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لیږدی، ۲۴۹ چوپړی)

▲ ,, موږ له قوي پولیس په کار دي
ږبن پولیس خلک میوزیک کنډک له وړینه

▲ وطن تکړه شپه میري غواړي
چې ملک دبښن له اوږدې شپې شیبې کوینه

▲ خدای شته دا خرنګه عسکر دی
چې ملک وردی کې د دبښن سوسیس راځینه

▲ د ستا ګناه نه ده ملګریه
د اکاډمی له خنګه پټ تېر شوی يینه

▲ زه درته لنډ تورم غږومه
ږبن عسکر راته کاږه ګامونه ږدینه

▲ لالیه! یو دوه راته وایه
موزون کدم ډولونه زه درته وهمه

▲ زه به د ستا لوري له ګور کړم
تعلیم کدم مې کبلوه چې خوبنه شمه

▲ که سترې مه شې راته وایې
زه به ژوند، ژوند درله ویم چې میر مې یینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ته بريالى اوسې فردوسه!
له درسه وروسته الله پامان دې و واينه

▲ له خدمتي ځينې راستون شه
مور په خپې لوخو تيرګړو پله ته درځينه،،

د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پينځم بلاک، لومړى پوړ، دوبيمه کوټه E۱۰۲, ۱۱:۰۰ pm ۱۰ /۰۲/ ۱۳۸۵ لېږدى ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدى، ۲۵۱ چوپړى)

▲ ,, وطن تم تول کافران راغله
ژر را پاڅېږه چې جوړه جهاد له ځونه

▲ د بوست له ور به زه درتېر شم
غاړه غړى دې له کاله راځه مينه

▲ دا وطن نه جوړېږي ياره
غټ او واړه يې بلواګر جوړ شوي دينه

▲ دا بچې څه بچې دي ياره؟
لکه لړمې بچې خپله موركى خورينه

▲ مونږ به ګاډيلې جواري خوارکړو
چې پر وطن مو كرارى حالت راشينه

▲ اى كنو ژنو ميرځمنو
ښنې له ښنډو سازوى خندا راځينه،،

بوست، د فكيرانو كلى، لښكرګاه، هيلمند، ۲۰۰۷/۱۲/۲۹ زېږدى
Roshan BTS site HLM ۰۳۰, ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدى، ۲۲۲ چوپړى)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ دښمن زمونږه پاکستان دی؛ خدايه!
نه انګلېسان نه امريکايان نه روسيان دينه

▲ د ډارنډکې زو ډارېږه
فرضي تواف ښې منډې نه غواړي څرګنه

▲ څاڅکي هوس څارل څاړي ده
څپان، څپان څپاڼ، څپاڼ غواړي خوږلنه

▲ ځاځل جوګر جلبنګ جنبان که
په لېوالتې مې جيجيونتې ترښتې شينه

▲ چټي چټي چرلنډيه ياره
ځنځوونکې ځغونځونکې جيجرۍ يمه

▲ د شرمېدلې زو شرمېږه
د تخت سيالۍ کې مېړني اور څرمه وينه

▲ په درنو غېږو څربولېږه
په څلورڅنډو کې د غبرګو څکل څکه

▲ چې څه دې کښت که کښت بې ټول کړې
زړه دې دنيا که ګشمالی کړې خاونده!

▲ ته دې له خپل مېړمن ډارېږې
خلک پردو په سې کلا ته وا وختنه

▲ ما چې به اسپې څرولې
زما مېړنی سور په اس سور راغلی ونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ الله تـــالا شـــــولو مانعه!
ټولو کانونو مو تالا و لړېدنه

▲ تن مو هړپی د مرغلرې
پرې بې حسابه میرڅمنو تاړاکونه

▲ لکه کوچی نوم دې بادرنګ دی
ماته په مینه باندې نوم ټاکې زردکه

▲ ,, راځه جومات کې قسم و کړو
نور به په زړونو لوبې ژوند کې نه کوونه

▲ زما ښبنتن باندې سوګند دی
رسول الله له په پښتو درخواست لیږمه

▲ د تبی غره د سر ښاماره
زموږ بـدیداره افسانې دې غږوونه

▲ مورې د ستا مې نه منله
د مهترلام اوبـه مې پاس طرف ته وړینه

▲ زده کړیاله یاره یوه ځل راشه
چې دد وګـړي خواست ګارې راله راځینه

▲ زده کړیاله یاره یوه ځل راشه
چې ضدي پلار مې خدرپوان له ورکوینه

▲ چې هر څه و راباندې تېر شو
ناځوانه خوب کې خو راځه چې خوالي کړونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ته الته داږ باندې اوسيږه
دلته زما له ډېره تاو شو کېبلونه

▲ پښتو پښتۍ کړې راته ماتي
ړبن ړبن سره مې خواکې نه پريږدينه

▲ چې څه د زړه و پوره نه شو
که ژوند باکـــي و ننهواتي به درځمه

▲ ستا د کتو انداز را ياد شي
بې دريغه و ژاړم چې کله به مخ شونه!؟

▲ څښتن تعالا نه به دې غواړم
په دې دنيا دې خدړان نه را کوينه

▲ الته به دواړه سره ګورو
ځوک وفادار ځوک بې وفا په دنيا ونه

▲ کله په خيال کې ورسره يم
کله په خيال کې يې راوړم رانه تم يينه

▲ کله تکدير راسره مل وي
کله بې رحمه تېوکې و کړې رانه ځينه

▲ فردوسه! ولې سودايي شوي؟
تکدير (تقدير) سودا راسره کړې مختورنه

د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پينځم بلاک، لومړی پوړ، دوبيمه کوټه E۱۰۲ ,۳:۰۰ pm ۱۰ /۰۲/ ۱۳۸۵ لیږدی. ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لیږدی، ۲۳۷ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, محضې په خوله رښتيني وايي
راځه د زړه خوالي و کاندو مرګ راځينه

▲ راځه وېصال ته غاړه کېږدو
نور له هجرانه توبګاره شوم مينه

▲ مينه کې وېصل ټکی ورک شو
هجر کې و ګوره کوليات راغلي دينه

▲ په غېږ کې سمه را غورځېږه
ما برايي درپسې ډېر ژړلي دينه

▲ ستا رنګ انار غوندې ښکارېږي
زما دې رنګ د مکيانډې واړه ونه

▲ که يارانه نه کړې جانانه
داسې بيا مه وايه چې بيا له کلي ځمه

▲ زه دې رمته لېونۍ کړم
مينه دې واخله ما په خپل خيال کړه مينه

▲ چې زه پخوا په خيال کې بيا شم
نور به په ژوند کې مينه نه کوم مينه

▲ دا سترګې ما وژني جانانه
چې ترمې اوښکې يې سهار کې و وينمه

▲ په ګناهو توبې و کاندو
د پاک ښښتن ډېر ګناکاره يو مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ له پــاک الله به فردوس غواړو
موږ ګناکار يې د ورتلو لــايک (لايق) نه يونه

د ملا باکي غونډۍ په سر، د موسی کلا ولسوالی، هلمند، ۲۰۰۷/۰۱/۱۶ زېږدی
(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی) ،، Roshan BTS site HLM ۰۱۲,

▲ ,, لاس کې به غټ لرګی د ستا و
لکه د غره شپنه چې سمې ته راشينه

▲ ځانه ښښتن باندې دې سپارم
تودو ايرو باندې مې خپل يار و لړمه

▲ د غم سيلۍ را باندې راغله
نمجنې سترګې مې له خاورو ډکه وينه

▲ ولې په اوښ باندې سوره يې؟
ماته معلوم شول ګولې ستا تول فريبونه

▲ ځان د پشان د کوم کومرۍ کړه!
د خلاصيدو ځواب په ستونې کې واينه

▲ بنګالۍ پيغله درنه ښه ده
کوډګرې زه دې له خندا په ژړا کړمه،،

(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۸۷ چوپړی)

▲ پرېږده چې ښې بلا و کاندې
نادان بچې دې د دښمن په لمسون دينه

▲ ځان سره تل په ژړا ژاړم
د يهودي مسی د دين ټيکهدار شونه

(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۲۹ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ په پټه، پټه غلی وران شي
پټ رنګېدو پروژېم ستا له کور راځینه

▲ له ملو رنک شي پاکستانه!
په زړه بدانه زړه مې وران تل له تا وینه

▲ کرېکې دې کوم شهید رایاد کړم
که تېمرشاه، که ملالی که نجیب کړمه

▲ د سلګی زړه پر دغه شین دی
سلګی، سلګی، سلګی، سلګی لیدلې دینه

▲ پیغلو چکچکې کړئ الکه (حلقه) شئ
د پیغمبر اومتی ښوک نه نازوینه

▲ ناوی لالی دې لاس نه نیسه
چې ننواتې ستا د زړه کور ته درځینه

▲ ناوی رو، رو کدم اخله
د ولس پیغلې په کتار درسره ځینه

▲ ناکی دنیا درته فردوس شه
مونږ د الله نه درته دا غوښتنې کړونه

▲ بدی ملګرې دې خوشحاله
واده د ستا دی ژړا دوی د دروغو کړینه

▲ که یې بوغان راباندې پلوري
زه پیرودونکې د ابی د ګسټ ګل یمه

زموږ کور، مهترلام، لغمان، افغانستان ۱۳۸۵/۱/۱ لیږدی ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لیږدی، ۲۲۲ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, د تورو ټکو برکت دی
تا غوندې خلک څوک منبر کې نه پرېږدینه

▲ سوګند په تورو ټکو کومه
که د نامه په خوله واخلم سرکوب به یمه

▲ موږ به دې هسې خاطر و کړو
کم اصل خلک څوک په پوځ کې نه پرېږدینه

▲ په سپینه ږیره کونیټوب کړې
ورانو کارو پسې د سپې په شانتې ځینه

▲ په سپینه ږیره سودایي یې
جومات کې کېنه عبادت و کړه ربنه

▲ د اسلام رنګه دې کړه بده
ساډې سوډی ایمامه څه دې و ستایمه

▲ اسلام بدنام خلکو بدنام کړه
ځکه یهودو باندې دین له منځه وړینه

▲ ګاونډ دې ورې ته چرګان خوره
داسې کارونه اسلام هېڅ نه کبلوینه

▲ اسلام د عدل انصاف دین دی
ځکه غریب غني یو ځای څځلې کوینه

د کابل پولي تخنیک پوهنتون شپه غاله، پینځم بلاک، لومړی پوړ، دوېیمه کوټه E۱۰۲ ,pm ۱۰:۰۰ ۱۰ /۰۲/ ۱۳۸٥ لیږدی ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لیږدی، ۲٤۹ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, په لغمانيانو کې مې خوښ کړې
راځه، پردى يه زه دې خپله ومه

▲ ربنچېنه سمه په سر کېږده
چرلنډيه ياره څوک به غږ درو کوينه

▲ ستا کوږ اوږ پاچ نه کربان شم
لکه جلغ زه درنه تاو راتاوه شمه

▲ چې د وېصال په خيال کې جوړ کړم
بېلتون ظالم مې سم دستي په منځ کې شينه

▲ ستا له اوبښتو سترګو ځار شم
په دا زرغونه سيمه يې سارى نه وينمه

▲ ته په ښايسته ډمبر ګرځېږه
زه په خامه کشونو ځم لېونى شومه

▲ پرېږده چې ستا تعليم پوره شي
مور مې خبره د کرارې مجلس کړنه

▲ ښاګليه ياره مه ځورېږه
که کېسمت و شو په هغه ځاى به يو شونه

▲ په رېګستان کې مې رېدي ده
ربه زرغون يې لوى يه وه ترې لرې يمه

▲ زمام کم اصلو ته سلام دى
څوک چې له ټېټه وره ځي سر ټېټه وينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ربـه د ستا پـه ازمـوينه
ما خو له پيغلو شونډو رنـګ خـوړلي دينـه

▲ ربـه د ستا پـه ارزونـه
ما يې په زنـه د ستا نـوم ليـکلـی ونـه

بوست، د فکيرانو کلی، لښکرګاه، هلمند، ۲۰۰۸/۰۱/۰۱ زېږدی
(Roshan BTS site HLM ۰۳۰, ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی

▲ ،، بيا به کری ورځ را په شا وې
لکه چې کوتې ځوک په بار بلده وينه

▲ ستا به لاسونه زما غوږونه
لکه ګاډی جلب دې هر وخت کش کونه

▲ ځنګ ته مې راشې راته نه ګورې
لکه هندو چې کليمه بده راځينه

▲ اوس په لکسس باندې ګرد مه کړه!
ماته معلوم دې واړه لوښې لرګي دينه

▲ ځانه د غټ ساګر جوړ کړی
ټول شيطانان دې دوې لاسي سلام کوينه

▲ فردوس ته هغه وخت ورياد کې
چې د غوبله غوبل يې تا باندې کونه

▲ ځانه د غټ ساګر جوړ کړی
ټول شيطانان دې دوې لاسي سلام کوينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ يه كربانه!؛ كربان وطنه زمونږ كور يې
په سر او ستركو به دې مونږ جوړو اړمنه

▲ يه كربانه!؛ كربان وطنه څومره خوږ يې
له ځانه ګرانه و خوږمن افغانستانه

▲ ړانزړه مې وينې خپلې وڅښې
ړنګتيا يې څه ده ړنګ وي داغلي زړونه

▲ ړبن په بنه واړولم
څه به كړي مينه مې د يار په زړه دننه

▲ ړندې پېښې را باندې و كه
د ژبې لاړې دې درمل د ړنګې زړه نه

▲ ننكۍ دې پاس څرځي ته نه ځي
بېګا په توره خره و لاړه ترې شپانه

▲ نۍ غټه روغه، روغه جوړه
مونږ ته بختي يې وه له ځاى ځنې خپه تله

▲ يږ خو داړلى نه يې ياره
له غره راغلى رنګ دې ځي راځي مينه

▲ ثابت كدم وسه جانانه
د ثانيه كر په شان چورلبڅ تل له تايمه

▲ ثوابيروژې مه نيسه ياره
د يار په هېنده كې اجرونه كال كلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ضعيفه! هر څه په دنيا دي
تېنګ يو الله دی چې مدام په دنيا وينه

▲ ضعيف بدن مې مه کړې خدايه
ضعيف بدنی د هر چا مهتاجه وينه

▲ ضربه، ضربه ضربې ضربې که
ضابط شيطان مو ضامني ضايعه کوينه

▲ يه کربانه!؛ کربان وطنه زموږ کور يې
وه!؛ په سر او سترګو به دې موږ جوړو اړمنه؛ وی!

▲ نری سينه نری يې ونه
خدايه له ځای ځنې کمزورې دغه ترله

▲ ستا رنګ انار غوندې ښکارېږي
زما دې رنګ د مکياندې واړه ونه

▲ هواوېچه د ژمي نه ده
د خرګړي ورمه بوی نغښتی په شاړه

▲ غاښ مرغلرې لال دې شوندې
خوله دې غونچه کند دې خبرې په تول دينه

▲ تې دې کونځيټ غاړه ايلبټ ده
هډ دې کرستلې د ماوی او کورګل دينه

▲ ښه انګچه مينه انګولا که
غبرګ انګولل که ليوهګی سره ليوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۸۹ چوپړی

▲ په دا ژوند وند اکۍ په څه که
د کودۍيو يې کتار لاړ له انګړ لاړه

▲ تن مو هرپۍ د مرغلرې
پرې بې حسابه ميرڅمنو تړاکونه

▲ درون خوی درنې خبرې درنه ژبه
په غتو تکو يې شتمنه څومره درېه

▲ لکه کوچې نوم دې بادرنګ دی
ما ته په مينه باندې نوم ټاکې زردکه

▲ سترګې رپ رپې دې لېزرې
ليدل يې ګوره د زړه سپينې تختوينه

▲ د ډارنډکې زو ډارېږه
فرضې تواف ښې منډې نه غواړې څرګڼه

▲ پيغمبري ښايست دې ځار شم
د ټيک باړکی ټينګه مې نه غواړې مينه

▲ د مينې ليد دې راته ښکارې
د ژپې ژی دې د زړه اور سړوبه وينه

▲ عامر کفارو ته خبرې که
د الله رسول باندې څوک داسې کانې کړينه

▲ مينې د عامر ته فکر وړی
زخمې يې يار دی پرې غاښونه تويونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د عامر مينه بويه مينه
له اننګو کړی باسي اوښکې يې ځينه

▲ پيغلو په خپل منځ کې ديره شئ
د پيغمبر اومتی څوک نه نازوينه

▲ بن جراح مينې ته ګور که
د زغرې پرې په غاښو لرې کوينه

▲ غښتليه! رت شه ولاړيږه
پر دښن ګډه شخړه ورو چې تالا شينه

▲ تورې او سپرې مې دلې دي
چې پر راځي ما به په تن ترلې وينه

▲ زدهکړې پر زوی برکتي و که
چې پرې سوکاله شمه زه ته او برکته

▲ خدايه! جنت له بويه خوږ دی
د خاوند غيږې بوی مې زړه کرار وينه

▲ اه! د سفير فردوس خبره
چې بل کې سر کېښود ترې هر څه له سر ځينه

▲ ناوکۍ راشه په خير راغلې
ميړه دې تا ته هر کلی وايي مينه

▲ که يې بوغان راباندې پلوري
زه پيرودونکې د ابۍ د ګسټ ګل يمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ په يار مې دوې پورافسه کړي
کړنه يې نه شته نه شفرونه سګنالونه

▲ اه! د سفير فردوس خبره
له هغې نه زر چند ښکلې خدای را کړه مېرمنه

▲ واه په لولی پېغلې لېواله
مناسب نه دي خوله وېنخښتي سترګې دواړه

▲ ته کروندګره ناوۍ نه يې
چې هم ګوتنه کړې غورينه او کټنه

▲ اه! د سفير فردوس خبره
ګرخ شه! چې غوښې له الماسو لوړې ورينه

▲ زړه يې پر دې ښارګوټي نه دی
په دا او دا بلکن ولاړه وي ګولځکه

▲ راته يې شپږ زوزات را وړي
له سترګو لرې لره زما ښکلې ګولوۍيه

▲ دنده سهاره تر ماښامه
جانانه تاته په کې څه شی پاتې شونه

▲ دا د غازي غازۍ واده دی
چې د واده شپې يې د سمڅو منځ کې دينه

▲ دوکتورا ښکلې ځوانان وايي
کوناټور پوهنتون ته ځي بېرته راځينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلې ۹۲ چوپړی

▲ د ګوډاګي واده به تېر شي
سپېږ ښه و نه کړه شولې ديګ دې و لړنه

▲ خدايه! د پېغلو باران و کړې
چې ښادر و غوړم ترې و ترم پنډونه

▲ زما په تور زندان ته تللی
زه د اتو زامنو مور يم زې بخښمه

▲ په اند او ليد دې زېری و شه
خلک دې ستايي د پردو په کتارونه

▲ زما زېرکه کور کې نه شته
زړه مې خپه دی هېواد خوند نه راکوينه

▲ دا باچاهي ده د ستا خپله
د ولس پيغلې په کتار درسره ځينه

▲ په مينه، مينه اتڼ کاندي
دا ميلمنې جونې په ورا راغلې دينه

▲ ديره په نوم د ناصرخان ده
ډګې کاسې د اعظيم خان له کوره ځينه

▲ بر به مو بر ساتي بری
په بابېدلې بلې بابر بدان دينه

▲ په ټول واخکټ يې دعوا و کړه
يو دانه جيب يې خامخا په لاس درځينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ كه زر كوسونه بارن و شي
كه منځ كې يو غين وي راځي زموږ پر كونه

▲ د ډارنډكي زو ډارېږه
فرضي تواف ښې مندې نه غواړي خرګنه

▲ څاڅكي هوس څارل څاړي ده
څپان، څپان څپاڼ، څپاڼ غواړي خوږلنه

▲ ځاځل جوګر جلبنګ جنبان كه
په لېوالتې مې جيجيونتې تړښتي شينه

▲ چټي، چټي چرلنديه ياره
ځنځوونكي ځغونځونكې جيجرۍ يمه

▲ د شرمېدلي زو شرمېره
د تخت سيالۍ كې مېړني اور خرمه وينه

▲ په درنو غيږو خربولېږه
په ځلورځنډو كې د غبرګو ځكل ځكه

▲ چې څه دې كښت كه كښت بې تول كړې
زړه دې دنيا كه ګشمالى كړې خاونده!

▲ ته دې له خيل مېرمن ډارېږې
خلک پردو په سې كلا ته وا وختنه

▲ ما چې به اسپې خرولې
زما مېړنى سور په اس سور راغلى ونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټپ دې ټولې وینې وڅښي
د کوسی زویه بله څه کوې دوبیمه

زړه به دې تور له کوروالی کړم
چې ځوانی هندې کړم زړه سوی بیا نه لرمه

له ایرانی مې زړګی شین ده
واده د ده خوټې بل ورورو کلوینه

ناوکی لاړې!، لاړې!، لاړې
پام دې کوه چې دې دردونه ورکوینه

له ټپ دې ټولې وینې وکښي
د پیغلتوب پردې مې لاړې په برغنه

ته خبر نه یې زه ډېر بد یم
پرتوړ دې باسم لاس او پخښې دې پرې ترمه

یا به زما په سترګو تور وي
یا دې لسم ځل یاره غیمې په ناورینه

که پیغله کی لغمانۍ و که
چې په مستی کې دې له ښکې پانتې وهینه

که مېره کی لغمانی و که
کوس دې چپی او په اوړو دې پورته وړینه

دا لغماني ځومره بدان دي
ملګرې پرېږده مبلمنې غی په چلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېبيلې ۹۵ چوپړی

▲ په کوس له هر لوري وردانګه
په کونه مه دانګه ړنګی دې د پلار خونه

▲ که پرې راځې په مخې راشه
څپلی له چپ لوري څوک نه پښنو کوينه

▲ ښځې کول دې سونتونه
ټينګ، ټينګ غوول يې دې فرضونه ثوابونه

▲ که ښځه يو ساعت کې خوښه
يو ساعت غوول يې برابر يو کال اجرونه

▲ وی خورې دومره سپک سړی ده
پرتوړ مې باسې په لکړه يې اچوينه

▲ د پښتنو درنې کنځاوې
وی خور او مور او نيا دې غيم هم دې منديښه

▲ د پښتنو درنې کنځاوې
وی ستا په لوی کوس کې ټول غر ور و منډمه

▲ پښتون د بل کنځاوې نه که
وی ستا دا زيږ کوس په زيږګل وغم او په ونه

▲ د پښتنو کانې در وښيم
چې کوس ور نه کړې وی ستا کوس و غيم خيرنه

▲ زما لس کلن غين چولک بولې
خدايږو د خوند څکه يې و وينې په مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د پښتنو د غین له زوره
د نړۍولو کونې ځای ته نه راځینه

▲ که مې تر بېخه در کې کېښود
کوس به دې رېږدي پام به کړې چې دی ځنګونه

▲ ښځې هېندارو ښځې، ښځې
مورې بېتالې یو چې عسکر غهیو کلونه

▲ ستا په سینو کې خوټې چوخ کړم
نری دې ملا تن دې نازک کوس دې په وینه

▲ خپله له تولو غوره غیه!!!
د مېرمن یوه ربښت دین کې دا ده په درغنه

▲ نری سینه نری یې ونه
له ځای ډارنه او کمزورې دغه دړه

▲ پیړ یې تېتر دنګه یې ونه
خدایه! پر تا ټینګه ډاډمنه دغه دړه،،

د ختیځ لومړي نمبر ځېرونکي د ټاټوبي میلي پېبیلې دي (صفي الله، ۱۴۰۳ لیږدی، ځای، ځای له ۱۸۳ څخه تر ۳۰۴ چوپړی)

▲ ،، ته خو کوچی وې کوچ دې و کړه
د ځرې اور دې په کوځه کې و شیندنه

▲ یار مې په بوسوکې ویده وه
چې مې پرې بو کړ پرتوغابښ یې و شلېدنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ په چا به ځي په چا به نه ځي
ځوک دې په زوره په چا ته نه منډي مينه

▲ د سحر غينه زه دې ځار شم
هره ټپله دې د زړه زنګ لرې کوينه

▲ د بام له سره مې سيي کړې
پرتوګ دې باسه غين مې کانګې کړي دينه

▲ له نامه پورته اجازه ده
له نامه ښکته مې ټپير کرلې دينه

▲ ټپنګه مې مه نيسه په غبږ کې
تي مې خوږيږي سګنی بالغه يمه

▲ په ما دې خبټه نغاره کړه
راغلی مه وای د يوې شپې مسافره

▲ د سپينې خولې واک مې درکړی
د پرتوغاښ په غوټو مه وهه لاسونه

▲ کميس يې تې په سر سوری دی
لکه مرز چې له خلتې وتلی وينه

▲ د کوس په سر دې مچی و خوره
چې تر سبا يې ټپوې اوبه يې ځينه

▲ د کوس په سر دې هتی جوړ که
غين مې بنوال دی ګندنې ورته راوړينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ کاشکې چې زه د ملک لور وی
ما به پرتوګ د کوناټو په سر تړنه

▲ نیمه شپه شوه یار رانهغی
زویه! ویده شه چې په خپله پهسې ځمه

▲ سر دې چوټې کړه خوله دې راکړه
که پرې اغېږه شوې لنډی بوکه به دې کړمه

▲ د زنې کنډ یې خوله کې راکړه
کنډ او نبات مې کابل جان کې بدې شینه

▲ ګول د ګولاب بوی د ښنځلې
سوری د ونې خوب د نجونو پر ورنونه

▲ خوله په خوله شونډه په شونډه
ژبه مې پرېږده چې ګیلې در له کومه

▲ جانانه بد مې اموخته کړې
چې خوله درنه کړم مرور ګرځې مینه

▲ په نیمه شپه راغلې لالیه
ما دې خدای غرکه کړې چې خوله نه درکومه

▲ یو ځلې راغی خوله مې ورکړه
لاره یې سیې کړه په غضب ککړه شومه

▲ که یوه خوله وی مابه درکړی
ته شمکوړوال یې همېشه کوې سوالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۹۹ چوپړی

▲ خوله دې کتاب شونډې د پاڼې
د چار شنبې په ورځ يې ژو په و کومه

▲ ملا دا خپل سيرلی مې راکه
دا ستا په ګوړو ليلا خوله نه راکوينه

▲ د دونيا دوې ورځې ژوندون دی
مېرمن يې غيم چې په ژړا يې تېرومه

▲ د مور دې درې ځپکه کوس ده
د دادا زړه دې له خفګانه و چاودنه

▲ له رنګه توره مصلیٰ ده
په خوله کې خوند د چهارباغیٰ منې لرينه

▲ زما دې خېټه نغاره کړه
راغلی مه وی د يوې شپې مسافره

▲ د مور د درې جريبه کوس دی
د پلار دې خېټه مرتبان ده زړه يې چوينه

▲ د مور د درې جريبه خوله دی
يوه جريب راکړه چې شپتل په کې کرمه

▲ چې مور دې اخ! کړ ما در ښخ کړ
دادا دې جيګ شو زه يې له خوټو و نيومه

▲ په کوس دې خچه ګوته نه ځي
چې زور پرې راشي اليشنګ مولیٰ پرې ځينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ په کټ کې سپينه، سپينه اوړې
په ما دې غوسل (غسل) په پټي کې واړاونه

▲ لمن دې ټوله خوله کې نيسه
د خېټې جنګ ته درته بيا راغلی يمه

▲ پرتوړ مې ځي پر ځای سوری دی
د خېټې جنګ ته درته بيا راغلی يمه

▲ پرتوړ مې ځي پر ځای سوری دی
ستن به ورنه وړم ياره تا پرې ځورمه

▲ پرتوړ دې سوړې، سوړې راوړه
چې هره سوړه يې ګندم ژړا راځينه

▲ په ټس او پس دې پوره نه شوه
جانانه غرکه مې وهه چې بلاربه شمه

▲ دا ډز او ډوز دی زامن کېږي
زه د دله په کور کې شنډه ناسته يمه

▲ خلک جوړه، جوړه خملي
ابۍ مې مره کړې ما يوازې خمله وينه

▲ جانانه ستا مزه ګی نه شته
زما همزولې زانګوکانې زنګوينه

▲ اول دې پېښې راته اوردې کړې
بيا دې درټولې کړې چې نه يې درکومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ پاس په سينه مې غلی خمله
غږ به و نه کړم که ورسته درلاندې شمه

▲ يوه دې وه بله دې و کړه
اوس ورته اېنګ شه چې بانجان دې و باسينه

▲ چې موټکي وهل دې زده کړه
کمبخته زه يم په پځي يې سولومه

▲ چې پسرلی شي غين سپرلی شي
کوس لېونی شي په بازو خوله لړوينه

▲ خدای دې په تنګه کوڅه راکه
چې لونګين دې په اوږو درواړومه

▲ خدای دې په تنګه کوڅه راکه
چې لونګين دې لکه وريځې و چېچمه

▲ خدای دې په تنګه کوڅه راکه
چې ته ځارۍ کړې زه دې ګنده خلاصومه

▲ خدای دې په تنګه کوڅه راکه
چې ته ځان، ځان کړې زه بانځان در و منډمه

▲ ما سره سمه سيالي مه کړه
لکه بې موره کوټې خوږ ته به دې کړمه

▲ ما سره سمه سيالي مه کړه
لکه د لارې خپلۍ و به دې شکومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ما سره سمه سيالي مه کړه
زه لغمانی يم خره په ونه خېژومه

▲ له ګرېوانه مې لاس ورتېر که
په کولماني بيهي مې لاس و لګېدنه

▲ تا چې په کټ کې ماته شا کړه
تورې سمبې دې پر ما اور و لړونه

▲ ګول چې تازه و را دې نه کړه
مړاوی ګول چې را کوې زاره مې چوينه

▲ چارګول مې خوله کې ترې نه وېوړه
دا بوره مور يې دېرانونه لټه وينه

▲ الکه خدای که به خوله در کم
په سر دې نه شته د مصری تورې واورونه

▲ ټوټې، ټوټې په توره راشې
چې پرهارونه دې ګندم خوله درکومه

▲ خوله دې د سرو زرو راشه ده
کوم بختور به ورته غوندی غوړوينه

▲ موزي د کټ د ختو نه دی
لکه چرګوړی چنګېده پرې سبا شونه

▲ يار مې په خوله کې ژبه غواړي
عدت مې نه دی خپل کنلنګ جاري کوينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ خوله دې له ګوړې نه خوږه ده
په لنډه زنه دې ګني کرلي دينه

▲ خوله به په زوره درنه واخلم
ستا په دادا مې څلور نيمې روپۍ دينه

▲ که ته مې روغ لېونى نه کړې
بيا مې د بنګو پياله مه بوله مينه

▲ زه خو له شوکه مصرۍ وايم
څوک چې د دم ګومان کوي خرکوس به وينه،،

لغمانى نږه له ټېکي وېستلي ميلي پېيلې دي (صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدى، ۲۲۲ چوپړى)

▲ ،، راځئ، راځئ چې لنډۍ وايو
لنډۍ لاښې دي د يار غم غلتوينه،،
(ګل باچا، ۱۳۲۵ لېږدى، ۱۱۳ چوپړى)

▲ راځئ، راځئ چې لنډۍ پرېږدو
لنډۍ چړې دي د زړه ولې غوڅوينه

▲ ،، هابيل کابيل وو سره وروڼه
نفس ظالم شو په خپل منځ کې تبا شونه،،
(محمد دين، ۱۳۳۴ لېږدى، ۲۹۵ چوپړى)، (سلېمان او مجاوير، ۱۳۶۳ لېږدى، ۴۷۲ چوپړى)

▲ ،، په سګنى تبه مر مه شې
خلک به وايي چې ليلا شوه بدشاګومه،،
(د ليکوال مور بي بي حاجي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, رب خو دې دا وارې راجوړ که

خلک به وايي بخت يې تور دی يار يې مرينه،،
(سلما شاهين، ۱۹۸۴ زيږدی، ۳۸۰ چوپړی)

▲ ,, خدای دې له دې لارې راجوړ کړه

خلک به وايي بخت يې تور دی يار يې مرينه،،
(د هېواد سرغندوی، تکړه، هېښنده او انقلابي سندرغاړی عبدالله مقری وايي)

▲ زما د عمر سره سمه

ميراث شي غمه په خندا دې تېرومه،،
(داود خان ۱۹۸۴ زيږدی، ۲۱ چوپړی)

▲ ,, مسافري ته دې ځان جوړ کړه

په چا مې سپارې که دې هېره کړم مينه،،
(حضرت محمد وياړ، ۱۳۸۷ ليږدی، ۱۷۴ چوپړی)

▲ ,, تېکی کوه او بيا يې ليکه

چې په تولي کې شرمنده نه شي مينه،،
(حبيب الله رفيع، ۱۳۴۹ ليږدی، ۱۰۹ چوپړی)

▲ ناوې ښادې دې مبارک شه

داسې ښکارېږې لکه لعل او مرغلره

▲ رب دې رحمت پر دې تيکی که

ايله بېله زړه مې په ځای و لګېدنه

▲ زما په زړه دې پرهار و کړ

په تا دې و شي د مصری توري وارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ مصرۍ کوه او بيا يې ليکه
چې په ټولي کې شرمنده نه شې مينه

▲ مصرۍ دوې درې سرې ته بس دي
له دې نه ورسته لغمانۍ سروکۍ کړمه

▲ خاطر د ډېر را باندې ګران دی
ګنې منګي لاندې خوله کبه ورکومه

▲ خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
ما په ملالې کوکۍ لاس کله پرېخونه

د عمر کچه يې له يوه سلو شل کاله وړاندې کلمي نخسه کې شتون لري، چې راټولونکی او پېخليک يې معلوم نه دی په ملي ارشف کې خوندې ده په ۱۲۸۰ زېږدي کال کې (خوندې شوې، ۱۲۰ کلو وړاندې خوندي شوې)

▲ ,, خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
زه په ملاله خولګۍ نه پرېدم لاسونه،،

استاد ګل پاچا الفت په خپل کتاب پښتو سندرې کې راوړې يا راټوله کړې او کتاب يې هم په ۱۳۲۵لېږدي کې چاپ شوی دی، له دې کتابه وړاندې په ليکلي بڼه د لنډيو کوم کتاب نه دی چاپ شوی، (۷۵ کاله وړاندې دا خوندي شوې).

▲ خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
ما پر ملاله خولګۍ نه پرېښوه لاسونه

▲ خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
د چا د وړاندې سترګې نه در اړومه

د محمدين ژواک، پښتني سندرې په نوم ليکي (کتاب)، لومړۍ برخه، کې ۸۸ چوپړی (پانه) ، د خ ابيڅی کې دربيمه او څلورمه ګڼه لنډۍ ده، په ۱۳۳۴ لېږدي کې له چاپه تېر شوی دی، (۶۶ کاله وړاندې محمدين ژواک خوندي کړې دي) له د څخه ورسته ډېرو ليکلوالو ليکنې کړي په لنډيو لکه مجاوير.ا.ز ، عبدلروف بېنوا، صديق الله رښتين،... . سليمان لايق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ زما دې سر په کار ده ياره!
مال ده ښتروڅی چې زه اور پرې لړومه

يه کربانه!؛
▲ خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
کنه منګې لاندې خوله کله ورکومه

يه کربانه!؛
▲ زه خو همغه مسته ليلا يم
چې رنګ مې ژېړ دی له همځولو بېله يمه

▲ خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
پاړکي په شونډو کې پراته خوله درکومه

▲ خاطر دې ډېر راباندې ګران دی
ځالې ځولې کوځې اوړدې درته درځمه

▲ که په ميوند کې شهيد نه شوې
خدايږو لاليه بې ننګۍ ته دې ساتينه

▲ که په ميوند کې شهيد نه شوې
د ډارن زويه! دورکانډې ته دې لېږمه

▲ سپوږمۍ سر وهه را خېږه
يار مې د ګولو لو کوي ګوتې رېبينه

ناکره بنه يې:.
▲ سپوږميه کړنګ وهه را خېږه
يار مې د ګولو لو کوي ګوتې رېبينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لومړی ترکیبي لنډی:.

▲ سپوږمۍ سر وهه را خېژه
تېکو مرورلو نه به تنده کړم دارنه

زما دوېیمه ترکیبي لنډی:.

▲ سپوږمۍ سر وهه را خېژه
له ډېرو هندو نه ونه وژنمه ژنه

▲ که د خانو لښکرې راغلې
زه تر ګوملې پورې مخې ته ورځمه

▲ که د خانو لښکرې راغلي
توري او سپري لبندهماره ورته وړمه

زما دوېیمه ترکیبي مصری، خو داسې کړنې ناسمې دي، لوی ویار دی:.

▲ بې ننګې تا و کړه جانانه
د ټول عالم پېغور دې ماته راوستنه،،
(پښتو تولنه، ۱۳۵۴ لېږدی، ۱۷۶ چوپړی)

▲ زما په زړه دې بانه خښ کړه
سترګې په ورو پورته کوه نامردې مرمه

▲ استاذه خیر ده ما کامیاب کړه
زه نا لایک د خپل جانان له لاسه یمه

▲ زلفې دې بې شماله ښوري
لکه استاد شاګرد ته لښته خوځوینه

▲ اخر به ټول جنت ته لاړ شي
چې کلیمه یې د الله ویلې وینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاتوبي ميلي پېيلي ۱۰۸ چوپړی

▲ جلی ولاړه په لمانځه ده
پېرزو مې نه دی چې اوربل په خاورو ږدینه

▲ زکوة د خولې به زه در نه کړم
پر کلندرو انجونو نه شته زکاتونه

▲ د روژې هر ماښام اختر دی
توتې، توتې د پېشلمي د لاسه یمه

▲ له ما نه پټ مکې ته لاړې
کبول دې مه شه د الله په در سوالونه

▲ ورځ د جمعې وخت مازیګر دی
سترګې په ورو پورته کوه نامردې مرمه

▲ ،، کیتابه! ژر، ژر تمامیږه
ما په وطن کې رنځوران پرېیښي دینه

▲ د غره له سره مې سهیې کړې
پرې به دې نه دم د کېږدۍ لاندې اوربله

▲ شین خال دې ستورۍ د اوکاب دی
د لویو غرو پر سر یې مړاوې کړل ګولونه

▲ د نجلۍ تورو سترګو و سوم
کلی یې وران کې رانجه چا ورکړې دینه

▲ ګول د ګلاب بوی د ښځلې
سورۍ د ونې خوب د نجونو پر ورنونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ خوله په خوله شونډه په شونډه
ژبه مې پرېږده چې ګيلې در له کومه

▲ د سپينو غاښو يې بربښنا شوه
چا ويل ږلی ده چا ويل واوره اوروينه

▲ خمارو سترګو نه دې ځار شم
چې يې را واړوې له ما اخلې غمونه

▲ سترګو دې جنګ را باندې راوړ
بانه دې ځي تر شا لښکرې خبروينه

▲ نن مې جانان ليدلی نه دی
لکه بانښه لوړې ژورې لټومه

▲ نن مې جانان ليدلی نه دی
لکه د بنګو پياله بيا خماره يمه

▲ کميس دې تې پر ځای سوری دی
لکه ګولاب چې له پردې وتلی وينه

▲ په مخ دې پشم د باران دی
ما به ګومان د مرغلرو پرې کونه

▲ ديدن دې حج مخ دې مکه ده
سپينه سينه دې عرفات پرې درغلمه

▲ په لاس به تېر ساعت را نه شي
که وچې ونې زرغونې په اوښکو کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ اسمان ته لار د خلکو نه شته
د زمکي سر به را ته بلي لمبي کړېنه

▲ په دنيا ښه راسره و که
په اخرت کي د هر چا ښه وي کورونه

▲ زما زړګيه! لېونيه!
ته له پردي عالمه! غواړې عزتونه

▲ سبا مي بيا د کډي وار دی
په سر به پنډي چلوم په زړه غمونه

▲ خوله دي کتاب شونډي د پاڼي
د چار شنبي په ورځ يې ژو په و کومه

▲ اوړی دي تول په غم کي تېر کړه
په ژمي راغلي له ما غواړې ژېړ ګلونه

▲ ستا د ديدن باران دي و شي
چي دغه تږي عاشکان په اوبه شينه

▲ که ته پر سپينه خوله مړ نه شوي
سوګند په خدای دی بې ننګئ ته دي ساتينه

▲ سپينه خولګۍ دي راته ژوي
که په چړو کي نرۍ لار وي در به شمه

▲ خلک به هر څه، هر څه وايي
جانانه مه د چا منه نه يې منمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ خلک به هر څه، هر څه وایي
زه زوړ اشنا په نوي یار نه بدلومه

▲ اول مې کله، کله غم وو
اوس مې کتاب شو مشغولا په کې کومه

▲ زما د زړه صبرېدل ګران دي
اشنا چې راشي خوي کوي صبر به شینه

▲ که سل اویا کالونه تېر شي
هېر به مې نه شي ستا را کړي ځوابونه

▲ که چا رباب لیدلی نه وي
د شا لیلا سینه رباب زلفې یې تارونه

▲ د لونګین پر تار راخیره
شپه پر پیزوان کړه خرخ له خولې واخله مینه

▲ اوبه مې ښخې پیزوان مې لوند شو
په نري باد یې و چوم ژړا راځینه

▲ د هېندوستان لوري ته مه ځه
ته به ګني خورې ما به هېره کې مینه

▲ پر هېندوستان یې ګول کرلي
پر خوراسان ولاړه یم بوی یې راځینه

▲ سپینې سپوږمۍ ولې کبرجنې
سپینې سینې درته پرتې دي پر بامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ زلفې مې مه پرې کوه مورې
پر پرېکړې ونې نه کېني بازونه

▲ د ببلتانه په ژرنده راغلم
ګرهپار يې خيږي دوې مين جلا کوينه

▲ ځوانان ژور کابر له لوېږي
لنګۍ يې کېښودي د ښځو په سرونه

▲ يار مې اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره د اېندوانو رسم کړمه

▲ يار مې اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره درمسال جارو کومه

▲ وطن د يار په سترګو خپل دی
چې يار نه وي ښه وطن ښه بې وطنه

▲ راځه، راځه چې سره ځونه
که را ګرمي شوه تورپيکی به سوری کينه

▲ راځه، راځه چې سره لاړ شو
يا به ياران شو يا به تورې خاورې شونه

▲ کيتابه ژر، ژر تماميږه
په وطن کې مې په خنجر پيلي زړونه

▲ ولې د بد راسره و کړه
زما په دنيا کې تمه وه چې يار لرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ,, ولې د بد راسره و کړه؛ جانانه!
چې د کیامت مخ مې په تا تور که مینه،،
(پینده محمد، ۱۳۱۰ لیږدی، ۷۷ چوپړی)
یادونه: جانانه! پارنویکی د مصرۍ په پلنی مسره کې بېخباري راغلی چې ۹ مسره یې ۳ څپې ډېره کړې او ۱۲ څپې شوې، چې له پاینی یا اوږدې مسرې سره ۱۳ سره ټول تال شي. دا مصرۍ ښځه نورې ته اړونده ده چې ۲۵ څپې کېږي او دا لرغون دود دی.

▲ خاونده بیا دې پسرلی که
له تشه ډاګه د لونګه بوی راځینه

▲ د پلار مې حک راباندې نه شته
یو وار ګېډۍ کړم بیا یې اور ته و نیومه

▲ ملا دا خپل سېرلی مې راکه
دا ستا په ګورو لیلا خوله نه راکوینه

▲ زړه مې سوندک دی د پولادو
د جانان مینه خزاني زه به یې ساتمه

▲ خدایه کوچې په کوچ روان کې
چې ښایسته بدرنګې ګډې وډې ځینه

▲ زما ځواني دې عبث تېر کړه
لکه اخور له ګولو ډک غوایي یې خورینه

▲ زړګی مې ډک دی له ارمانه
لکه کمکی کندو چې ډک شي له بارنه

▲ مصرۍ مې ډېرې و ویلې
زیاتې چې وایم د زړه غم مې ډېره وینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د الکه موري جنتۍ شي
الک دي جوړ که د لونګو بوی یې ځینه

▲ ما درته ویلي پېغله و که
پېغله ګڼی دی بند په بند مزه کوینه

▲ ستوري اسمان ته غېږه ورکړي
زما بې اکله (عقله) اشنا غېږ نه راکوینه

▲ زړګی مې ستا خبرې غواړي
لکه د للمې غنم غواړي بارانونه

▲ توره را واخله سر مې پرې که
د جدایي خبرې مه کوه مینه

▲ زړګیه!؛ تا چې پر مخ څپېړه راکړه
په ژړا ډکې سترګې چا ته واړومه

▲ ما ته کاغذ او کلم راوړئ
یوه څو مصرۍ په وینو سرې یار ته لیږمه

▲ مشواتې وچ او کلم خلاص شو
کلم مې اوښکې توي وي پرې سترې شومه

▲ اسمانه کړنګ وهه رالوېږه
پر ما کیامت (قیامت) دی چې پر تولو کیامت شینه

▲ زړه مې ستا له لوري تور شو
لکه د ژمي دود چې تور کې دیوالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ اسمان په ستورو ښایسته دی
لکه کمکی جلی چې و وهي خالونه

▲ ما په تدبیر کې عمر تېر که
تکدیر(تقدیر) را وران که د تدبیر بسته بارونه

▲ پر لویو غرو د خدای نظر وي
پر سر یې واورې ترې چارپېر دي ژېړ ګلونه

▲ پسرلی شو ونې شنې شوې
زما د زړه ونې بړلی وهلې دینه

▲ په سترګو وړوند شې راته ګوره
په چالکجه اوربل مې ایښې دي ګولونه

▲ په سترګو ړوند په غوږو کوڼ شې
په ژبه ګونګ شې چې و نه وایې حالونه

▲ سلام، سلام سپینې سپوږمی
پیغام مې یوسه د همزولو تر کږدی یه

▲ سهر سبا دی باد لګېږي
راباندې واچوه لنګی دواړه لاسونه

▲ د سپینې خولې تن راته کیږده
چې د چړو په څوکو لار وي در به شمه

▲ الکه خدای که به خوله در کم
په سر دي نه شته د مصری تورې واورونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ چې خدای قاضي شي ميزان راشي
ستا د جفا تفسير به الته غوړومه

▲ مصری دې ډېرې ښو يې وايم
چې ښو يې وايم د زړه غم رازياته وينه

▲ د تورو جنګ وای ما به کړی
د نصيب جنګ دی ورختا ولاړيمه

▲ ټوټې، ټوټې په توره راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

▲ تور به رنجک سور شي په وينو
سالم په تن بې ننګه را مه شي مينه

▲ توري به نه کړي نو به ښه کړي
چې سپين مړوند يې زه د سر لاندې کومه

▲ په تور ټوپک وېشتلی راشې
د بې ننګۍ احوال دې را مه شه مينه

▲ په وينو رنګ توره دې راکه
راشه په سرو شونډو يې زه در پاکه کمه

▲ توري به نه کړو نو به ښه کړو
چې مو شيدې د پښتنې رودلي وينه

▲ جانان مې سر په وطن کېښود
په تارو زلفو بې کفن ورته ګنډمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ولې دلګير ولاړ يې ياره
خدای به اسان کړي د دنيا مشکل کارونه

▲ زما او ستا به روغه نه شي
لالی يه! ته يې خام تما زه کبرجنه

▲ که واورې پرېوتې په غرونه
نامراده ياره د هوسي په دود را درومه

▲ ورشه له بلخه! دنيا راوړه
په کورنۍ دنيا مې پلار نه درکوينه

▲ يوه خو دې بن راباندې و کړه
بل راته وايې چې ورا ته سره ځونه

▲ پر ما د بنې بنتوب تېر دی
زه د دوزخ د لمبو څه پروا لرمه

▲ تپه تياره ده نه دې وينم
په چارکنجه اوربل دې کېږده مشالونه

▲ د بېلتانه مې ځان شاګرد که
ما ترې شروع لا کړې نه وه اک (عاق) يې کړمه

▲ خال به د يار د وينو کېږدم
چې شينکي باغ کې ګول ګولاب و شرموينه

▲ جانان مې جنګ کې توره و کړه
ځکه امزولې را له کوښې سموينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ کاشکې زما د منګول باز شي
د زړه کفترې به درکړم تا به ساتمه

▲ ,, کاشکې زما د منګول باز شي
د زړه کفترې به ورکړم دا به ساتمه

▲ نن مې د زړه توتي خفه ده
يو ځو لنډۍ د خپواکۍ ورته کومه

▲ نن مې د زړه توتي تېږي ده
يو ځو ټپې د خپواکۍ ورته کومه

▲ نن مې د زړه مرغۍ خوښحاله
يو ځو ټيکۍ ناوې ملګرې ته کومه،،

▲ نن مې د زړه توتي خفه ده
يو ځو مصرۍ د ازادۍ ورته کومه

▲ پښتنو خدای ته سر، سر تور کړ
چې خپل قوم د ننګيالو ملګرې کړينه

▲ ترپ له ميدانه احتياط نه دی
په بدنامۍ کې سپي موزيان په تبه مرينه

▲ پر سپين ميدان به درسره يم
زه پښتنه له تورې نه ترپم مينه،،

(پينده محمد، ۱۳۱۰ لېږدی، ۵۱ څخه تر ۱۵۸ چوپړی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ اسمان په څه کودرت ولاړ دی
کديمه! خدايه نه يې ستن شته نه يې تيرونه

▲ که ته پر سپينه خوله مړ نه شوې
سوګند په خدای دی بې ننګۍ ته دې ساتينه

▲ اس پښتو زور را باندې و که
د کميسه مخ مې پر ځای استر يې ځينه

▲ آس بادرو د يارې ټانک دی
کتک مګر کې بی پاخه شي زيړګولونه

▲ په هوا لاړې توتکی يه
سلام مې وايه مسافرو په ټوليه

▲ ټيک په تندي پيزوان په شونډو
اوګی په غاړه د جلی مزه کوينه

▲ ټپه په وار راسره وايه
ما ته بې واره ټپه خوند نه راکوينه

▲ ټيکی په سرو شونډو مزه که
لکه بلبله چې چربانګ نارې و هينه

▲ ټپ خو په دواړو لاسو کيږي
اشنايي هم له دواړو خوا مزه کوينه

▲ ټول صورتونه تار په تار شو
را ټول بی نه کې د ماسلو په لوړونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ټيکی سيي که بيا يي وله
چې په ټولې کې شرمنده نه شې مينه

▲ ډوډۍ مې و خوږه مړه شم
نه به د چا په در ولاړ يې مسافره

▲ ډډه وګۍ ډډه دې غاړه
ما په کې نغاړه مسافر راغلی يمه

▲ که دې خندلې راته نه وی
غريب سړی وم خپله لار به مې وهله

▲ لنډۍ په لنډه، لنډه وايم
چرې زړګی دې پرې خفه نه شي مينه

▲ يار مې اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره درمسال جارو کومه

▲ يار مې اېندو زه مسلمان يم
اېندو رام، رام که څه به خپل دين چلومه

▲ حسن خانه زموږ خانه
نه دې بل خان شي نه دې واخلي ماجيبونه،،

(د ليکوال پيژند څرګند نه دی لرغونی په ليکانۍ بنه دی، ۱۳۱۲ ليږدی، ځای، ځای له ۱ څخه تر ۶۵ چوپړی)

▲ ,, که په ميوند کې شهيد نه شوې
زما لاليه بې ننګۍ ته دې ساتينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ سپوږمیه منځ د اسمان راغله
بې یاره خوب نه شته که ما له نه را ځینه

▲ جانان په ځین کې راته کوږ شو
د جستو ځوکې لګوم خوله ور کومه

▲ ما ته ځولی ګولونه راوړه
زه د اور بل د پاسه چتر جوړومه

▲ پر لویو غرو د خدای نظر دی
پر سر یې واورې ورو یې پای یې ګولونه

▲ کلم په لاس ګوتې مې رېږدي
د عاشکی (عاشقی) مصری په زړه وهلې یمه،،
(عبدالروف ، ۱۳۳۷ لیږدی، ځای، ځای له ۳۵، ۵۸، ۱۴۲، ۶، ۱ چوپړی)

▲ ,, سینه مې تخت بالښت مې زلفې
که بې پروا اشنا پرې سر ولګوینه،،
(سیداګل، ۱۳۸۵ لیږدی، ۱۱۸چوپړی)

▲ ,, ته دې له خپل مېرمن وېرېږه
خلک پردو په سې کلا ته واوختنه،،
(صفي الله، ۱۴۰۳ لیږدی، ۱۱۸چوپړی)

▲ الله!؛ پر مخ دې داسې پرهار کېږدم
چې مور دې وېر کړ پلار دې ږېره و شکوینه

▲ ,, په دېوال غلې، غلې راغله
په بلی کېناسته ګیلې راته کوینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ که له دولت مجبوره نه وی
مابه مې يار د سرو په تول اخستی وونه

▲ مسافري په بې غمي که
اصيل زاده يم په نامه دې ناسته يمه

▲ مادزيګر هر بوټی تازه شي
زه لکه تريخ هر مادزيګر کې بد کې يمه

▲ پاس په سينه مې غلی سمله
تابه په تورو غرو کې کړي يې شبګيرونه

▲ که ته مې روغ لېونی نه کړې
بيا مې د بنګو پيالله مه بوله مينه،،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي منور او سيد محمد اوستاد سره په ګډه په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ يه‌کربانه!؛ هوښيار هغه چې پردي خپل کې
کم عقل خپل پردي کوي ژړا راځينه

▲ فکر کوم سودا کې ډوب يمه
چې مې ديدن اشنا په کوم ځای کې کوينه،،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي منور اوستاد په ټنګټکور کې ويلې دي.

زه به تمه د وفا و کرم له چانه
وفادار چې مې ګنلو لاړه مانه
پواځيتوب مې شوله برخه دې دنيا کې
چې زه پاتې شوم په دې پاتې کاروان

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د شپې د یار غیږ کې ویده شوم
سبا مې بیا د یار غمونه پاسوینه

▲ په تصور مې ځان باچا که
چې سر مې جګ کړه د دوهی ملنګه ومه

▲ دا سید باچا میدان کې نه شته
زړه مې خپه دی میدان خوند نه راکوینه

▲ میرویسه! ولې ورختا یې
چې شپه پخه شي راپیدا به شي مینه

▲ سید باچا تا زېری ورکړئ
میرویس لګیادی په ټپو دې یادوینه

▲ میرویسه! همدغه دې مطلب و
په دې میدان کې نور ځوانان هم شته مینه

▲ جانانه زېری مې دربادې
زموږه کېده ستاسو کلي ته راځینه

▲ جانانه زېری مې دربادې
پلار مې رضا شو اوس مې تا ته درکوینه

▲ تول صورتونه تار په تار شو
را تول بی نه کې د ماسلو په لوړونه

▲ چندان مین دربادې نه ومه
کړه وکړه په لاره تلې مین دې کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ ريباره خدای دې سزا در کړي
لېږلی ما وې کار د ځان ته و وېستنه

▲ ريبار ورکوټی و اوس لوی شو
اوس چې د يار خوا ته ورځي شکمن پرې يمه

▲ په کباړي کې يې دوکان دی
دغه کېسټ د يار محمد مزه کوينه

▲ په کباړي کې يې دوکان دی
چې مونږه ور شو زمونږ ډېر عزت کوينه

▲ زړه مې کابل دی نه ورانيږي
يار مې دوکې دی په توپو يې ورانوينه

▲ خدايه د کابله پسې تېر کړه
چې ببر ته راشې ياره نه دې يادومه

▲ کارونه! وران بچي يې مړه شه
چې په عاشک د لېوني ګومان کوينه

▲ کور يې د مرګ په تبه وران کړې
چې په دوستۍ کې ځنې تيرې ټکوينه

▲ په خدای سپک کړي نه درنيږي
که د کاپ غرونو په ښادر کې و ترينه

▲ سړی په رنګ نه سړی کيږي
سړی هغه دی چې يې خوی د سړي وينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ مار کړه په ټېټه تار اوچت که
لایک (لایق) دې نه یم پاک الله درکړې یمه

▲ افسوز، افسوز ارمان، ارمان دی
دامې ارمان دی چې اشنا به چېرته وینه

▲ خالونه یې ټول د مخ خالونه
د زنې خال یې مرور په خوله کوینه

▲ که د جمعې په شپه رانغلې
که ته ژوندی یې زه دې په مړو حسابه ومه

▲ چې مسافر په کانو ولې
جلۍ لمن به دې خدای نه زرغونه وینه

▲ د مسافرو د رب مل شي
باران به اورې څوک به ځای نه ورکوي

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
چې ځای جارو کې په کې واخلې کدمونه

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
شونډې دې پو کې په بلا دې و وهمه

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
ما به لاهو کې په نوښار به و خیږمه

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
خوږې خبرې دې مزه کئ په تالوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي سيد محمد اوستاد د دې لنډۍ اوږده مسره (۱۳ څپېزه يا پاينۍ مسره) غلته ويلي ده، ديارلسمه څپه باندې ترنګټوک ناسم راوستى دى، رښتني پښېله (حکمي کافيه يا نرۍ واله يا عالميه قافيه) د دې پېيلو په کې نه شته، په هې (ـه) ابېڅې اړېينه بايد بشپړه شوې وى، د لنډۍ ويلو خوند يې په خوږ غږۍ کې پيکه او اکپکځېدونکى کړى دى. چې دا ترټولو ستره غلتي ده؛ هېڅ سندرغاړى يې ناسم و نه وايي او د هې ابېڅى او ترنګټوک غونډ په ځوږ يا په لوړ په کې و ساتي دا د ټاټوبي د ميلي پېيلو رښت (قانون) دى.

د همدې له پاره ميرويس شوکي (شوقي) شينواري ورته ګړندى وايي او پوى وي يې چې غلتي دې و کړه؛ سمې يې وايه، سندرغاړي خو ډېر ژر د سترګو په اشارو، د مخ له رنګ او د پېيلې له مانا ژر پوهېږي، د دې ناستو او پېيلو د چارپېريال ډېرې سرې تودې لرې، دوى دې چې په دې دوديزو پېيلو وګړي ژر پوى وي او انګېزې په کې ښاندي.

يو سندرغاړى خپل ځواب هېڅ نه پرېږدي، ژر او ګړندى ځواب ور ته په بله وګړني پېيله کې وايي. که د دوى په ګډه ټنګټکور ته پام و کړئ چې سندرې په کې وايي دا اړېنه درته روښانه کېږي. د دې غلتي لنډۍ کره او روغه بڼه په دې ډول ده، اړينه ده چې داسې يې ويلي وى (واى).

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
خوږې خبرې دې مزه کړ په تالوکه

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
پاس په تالو کې دې خندا مزه کوينه

▲ خندا د سر په بدله دى
چې سر پرې ورکړم باکي (باقي) دار به څومره شمه

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
چې ځاى جارو کې په کې واخلې کدمونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
چې دا درغلی ستا هر وخت کې شونډې بوکه

يادونه: د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي سيد محمد اوستاد د پورتنۍ لنډۍ په بڼه چې مې يادونه ورښخه و ګړه دا هم غلته و يلې، ناسمه يې لوستې، ترګنګټوک په کې شتون نه لري.
په لاندې بڼه يې روغه بڼه ده چې و يلې يې وی نور دې په راتلونکي پېر کې هېڅ يوه تن د ټاټوبي ميلي پېيلي (لنډۍ، ټپه، ټيکی او مصرۍ) پرته له هې (ابيڅې) لړ (رديف) ښخه نه وايې. دا لاندې يې کره او روغه بڼه ده.

▲ د مور ملوکې سرې دې نوکې
چې دا درغلی ستا هر وخت کې شونډه بوکه

▲ مسرې سيې کړه بيا يې و له
چې په ميدان کې خجالت نه شې مينه

▲ څه د کوران (قران) ټکې خو نه دې
داسې الک په اکو بکو ټېرومه

▲ که د کوران (قران) ټکې دا نه دې
لوټ دې اخستی بڼه مجلس کوه مينه

▲ دغه مجلس ته خدای راوستی
ميرويسه! وروره ملا دې و تړه مينه

▲ که ته بلد زه نابلده
دا جوړه مار مې دلته نه شته دی مينه

▲ د جوړه مار ارمان د مه کړه
که دا ته وايې زه به سم درته ويمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ په انګرېزی کې به شروع شم
ته يې سپين ږېری چې خفه نه شې مينه

▲ ګوره دا ملک د پښتونو دی
ته ما انګرېزه نه يې راسوتی نه يې مينه

▲ پښتو بدله په اېنګلېش شوه
کمپوټري ده پښتو نه خوښی مينه

▲ د خلکو نه خوښ يې جانانه
موږ هغه حساب کې نه حسابونه

▲ (هوواريو وېلکم) په خير راغلې
فرهاده تا ته هرکلی وايو مينه

▲ زه ما ارمان ختلی نه دی
لاسونه جيګ کړه غيږ ته بيا راشه مينه

▲ د ملکنډ د سر توتي وی
په زړه مې نه وی د خواږه جانان غمونه

▲ غم به دې هله درمعلوم شي
چې خدای دې زما غوندې محتاج د بل چا کې نه

▲ د ملکنډ د سر توتي وی
را سره نه وی د خواږه جانان غمونه

▲ په مسافرو مې زړه بد دی
اوس مې کيسه د بنګالي مسافر شونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ زه تر هغي ورته ولاړ وم
د جانان سپين مخ يې کبلي (قبلي) ته واړونه،،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي ميرويس شوکي (شوقي) شينواري او سيد محمد اوستاد سره په ګډه په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ ,, وه!؛ ما ته دې خپل جانان را ياد که؛ وای!
وه!؛ دومره پرېشانې زلفې مه ګرځه مينه

▲ وه!؛ فرياد له خوږو زړنو خېږي؛ وای!
وه!؛ چې زړه يې روغ وي هغه به څه فرياد کوينه

▲ وه!؛ ملاتړلی يار مې مړ دی؛ وای
ملاتړلې شړی و کڅم و ژاړمه

▲ چې کله، کله مې راياد شي؛ اوو!
لکه يتيم د دېوال خواته و ژاړمه

▲ او!؛ ستا به زړه مينه ياديږي؛ نو
د ظالمانو لاسه کور کې ناسته يمه

▲ يه!؛ خلک په پيغلو مينيږي
يار په زړې باندې مين دی مړ به شينه

▲ او!؛ ځان دې زړو جامو کې جوړ که
لکه په وران کلي کې باغ د ګولو وينه

▲ يه!؛ اول به موږ کره راتللې
اوس په څادر مخ پټوې چې پيغله شومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ او!؛ په کوژدړني مین مه شي
ته به ولاړ وي هغه به بل ډولی کې وړینه

▲ وه!؛ کشری د ستا مشری زما شوه
په منځني افسر به ښه لی واچونه

▲ او!؛ که یوه خوله دې ما ته را کړه
زړه به مې ښه شي خوله به بیا در کړم مینه

مړې، مړې اوښکې څڅومه په ګرېوان کې
پاکې پنډې تېرومه په میران کې
د خمارو سترګو هسې ګناکار شوم
د زړه غم په وینو رنګې زه بېمار شوم

▲ زه بې له تانه وطن څه کړمه؛ وه!
که بوټي لونګ کاني توله له زرو شینه

▲ اول به کله، کله غم وه
اوس مې دوتر شو کروندې په کې کومه

▲ وه!؛ یار به په ټوکو مرور وي
زما به زړه ترې په ربنتیا چودلی وینه

تیراواله ماما څه چې څو ګرمي ده
پټکی را واخله بیا زمور کلي ته څونه

▲ ما ویل چې زه به یار ته ژاړم
یار له بازاره سترګې سرې راوړې دینه

▲ ځان دې زړو جامو کې جوړ که
لکه غریب پټکي کې ګول تمبلی وینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ د غره په سر د ګولو وېش دی
نه مي جانان شته نه د ګول تمه کومه

▲ وه!؛ ليلا په منډه، منډه راغله
په لېوني اشنا يې واچول لاسونه

▲ وړه، وړه په توپو مړه شي
ته لا وړه يې په يار وايې سلامونه

ستا سو په کلي کې راتلم کراره شپه وه
وربېځ خوره وره وه، نر، نری باران وه

▲ سپرلی خو بيا په تيرا راغی
د مسافرو په کې نه شته نصيبونه

▲ دا رحيم شا په غوږ کې ياد کړم
ګيله به و کړي چې موږ ځوک نه يادوينه

▲ په زړه کې پټ را باندې ګران يې
ځکه په خولې خبرې نه در سره کړمه

▲ په خولې ويلی يار ته نه شم
خدای يې په خپله مهربانه که مينه

▲ په سفر تلې در پورته نه شوم
ګيله و نه کړې زه سلګو نيولې ومه

▲ يه!؛ کله به وم کله به نه ومه
يه!؛ زما ياري په ړنګې مه شمېره مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ يه!؛ په وېښبي يوه ورځې را نغلي؛ نو
په خوب کې نخښې را کوي چې بلاربه شمه

▲ يه!؛ وېښته مې يار له غمه سپين شو
خلکو ته وايم د بچو غمخواری شومه،،

د تيرا سرغندوي سندرغاړي محمد اشرف تيراوال اوستاد په ټنګټکور کې ويلې دي.

▲ ،، نورې د هېچا او!؛ کډې نه ځي!؛ نو
دا يو پښتون دی او!؛ کډې ښکته پور ته وړينه؛ ای!

▲ او يه کربانه!؛ د پښتنو، نو!؛ مشران نه شته؛ نو
په هر سنګر او!؛ باندې ښځايه ځکه مرينه؛ ای!،،

▲ ،، روړه يو ډک سګرټې راوړه؛ نو
زه يوې شپې ته د يار غم غلتومه

▲ وه!؛ خدای به په خپله مادزيګر؛ وی!
د چينارونو سر ته مه خيږه مينه

▲ يه!؛ جانانه تېرې کانې سمې؛ نو
يوه جونګړه ستا ديدن ته جوړومه

▲ وه!؛ د دريابونو لامبوزن يم؛ اوو!
نصيب مې خوار شو د لخښتي اوبه مې وړي نه

▲ وی؛ امانتي مې ګور کې کېږدی؛ که کېږدی نو
وی!؛ که يار خبر شي ما به خپل وطن ته وړي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ مخامخ مه راته درېږئ! اوو!
زما د زړه ستنې کړې در په سې شينه

▲ وی!؛ جانانه زېړی مې دربانديږ؛ ای!
وی!؛ پلار مې رضا شو اوس مې تاته درکوينه

▲ وه!؛ د يار په کلي کې مې شپه وه! اوو!
زما پوښتنه يې په درېيمه مياشت کونه

▲ ای!؛ اوربل مې مخ باندې را پرېږدی !اوو!
او!؛ لکه شپونکی چې رمه غره ته و شړينه

▲ وه!؛ اول مې فکر درته نه وه؛
اوس مې د زړه ستنې کړې در په سې شينه

▲ ای!؛ زما په سترګو ورته ګورئ! وه!
او؛ جانان ښايسته دی او که خدای زه لېونی کړمه

▲ وو!؛ پخوا د سيدک (صدق) يارنې وې
دا اوسنې خو توجارت (تجارت) په کې کوينه،،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي ميرويس شوکي (شوقي) شينواري او پهلوان هوتخيل سره په ګډه په ټنګټکور کې د شمشاد تلويزيون په يوې سترې ناسته کې ويلې دي.

▲ خدايه! دوې مخو ښځې خرې کې
ما ور په سې کړې چې لګی يې تاوومه

▲ څوک د وطن په نوم شهيد شو
چا د و وطن په وينو جوړ کړل بېلډينګونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

▲ خاوره خو مور مورې ترې پيدا يو
چې لېوني وي هم مور نه بربنډوينه

▲ پرېږده چې ښې بلا و کاندي
نادان بچي دي د ښمن په لمسون دينه

▲ تور پنجابی مې خپل مېړه کړم
د پښتنو په سيمه درې وار کونډه شومه

▲ ستا د غيرت پايله همدا شوه
يوه مېليون مړي دوې مو ړنګ شو دېوالونه

▲ زمونږ د جهاد پايله روښانه
څه چې يهود مشران وايي هغه به وينه

▲ راغلی مه وی انقلابه!
ډېرې دې کونډې کړې ښېرې درته کوينه

▲ سترګې مې پټې کړم خير غواړم
که نه يې غواړم يتيمان له لوږې مرينه

▲ بې ورونو خور په کوڅه راغله
ناره يې و کړه شپه به چا کره کومه

▲ ښه ده چې اېښه يې زړګيه!
که ته بېرون وای پرتا لا ډېر دي غمونه

▲ ښنګه دې خواره کړمه خدايه!
چې همسايه مې د خولګی تمه لرينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸. پایله

ګواکې داسې بویم! چې د ټاټوبي میلي پېیلې د مینې ژبه ده، د مینې په ژبه ټول بېل ژبي په ټوله نړۍ کې پرې پوهېږي او په پینې واله بڼه زموږ د پېیلو پېنځګوني رغنده ټوکونه لکه: ژبه، تول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) کټ مټ لېږد وي، ستاسو لوستونکو او اورېدونکو پر واندونو، اندونو، ولولو اغېزه کوی شي.

د مینې په ژبه پنځې دي، ځکه موږ له رښتیا ښخه خپل برداښت په ولولې بڼه انځور کړي دي. همدې ته ادبیات (لیټریچر) هم وایي چې لوېدیځوال بیا د ټولو له چاپه راوتو اثارو مجموعې ته وایي. که ادب پوهې، زیرکۍ، ښه سلوکو کړه وړه (اخلاقي تهذیب) او لوړوالي (فضیلت) ته ویل کیږي.

او په اصل کې ادب هغه پوهه او روزنه ورکول (ریاضت، استعمال، عادت او رواج، مشق؛ کارکول، مشق، کول، پرله پسې عملي کول، د پېښې په توګه یو کار کول، تربیه کول) دي، چې انسان ته لوړوالی ورپه برخه کوي، په خپلو کړو وړو کې یې له سهوې او ښویېدنې ښخه ژغوري. داسې وګڼئ چې و تاته مې و وې! ځکه چې هر پښتون باندې د خپلې ژبې ادبیات لازمي او اړین دي، که هغه په هر علمي مسلک کې وي، له دې پرته مو ژبه بډایه او ځواکمنه کېدل نا شونې دي.

د ټاټوبي میلي پېیلې هر یوه یې یو بشپړ رښت (قانون) دی او پښتون پښت به د ویښتیا او پرمختیا لور ته بیايي، هغه کسانو چې د دې ټولنې وګړو سره جفا کوله هغو ته مې نغوته کړې او د نیوکې لاندې مې په یوه نه یوه بڼه نیولي دي.

دا زما ښه بخت هم نه دی، چې تر اوسه پورې مې پښتون پښت له کتابه سره اشنا شوي نه دي، بل دا زما لیکی داسې دي چې د لوستونکو سویه، مزاج، او مېلان رسېدلی نه شي. او د خپل پښت ډېری زده کړیالان د پردیو ژبو پېیلنو او پېلنې (شاعرانو او شاعراني) پېیلې (شعرونو) کې خپل مزاج ویني،

لکه د ابوعبدالله جعفر بن محمد رودکی، ابومنصور دقیقی، ابوالقاسم فردوسی طوسی، ابوالمجد مجدود بن آدم سنایی غزنوی، فریدالدین ابوحامد محمد عطار نیشابوری، جلال الدین محمد بلخی یا مولوی یا رومی، ابومحمد مصلح بن عبدالله شیرازی سعدی، نظامی ګنجوی، ابوالفتح عمر بن ابراهیم خیام، خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی؛ میر، غالب، انیس، اقبال، جوش، یګانه، فراق، فیض، راشد، میراجی، عزیز حامد مدنی، ناصر کاظمي، مجید امجد، امرؤ القي، النابغة، زهیر، طرفة بن العبد، لبید، عنترة، عمرو بن کلثوم، الحارث بن حلزة، الأعشی، عبید بن الأبرص؛ А. С. Пушкин, Л. Н. Толстой, М. Горький, А. П. Чехов ,А. Н. Толстой , Н. В. Гоголь , И. С. Тургенев М. Ю. Лермонтов , Ф. М. Достоевский , А. И. Куприн,Н. А. Некрасов, И. А. Бунин

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېیلي ۱۳۶ چوپړی

William Shakespeare, John Milton, Samuel Taylor Coleridge, William Wordsworth, Lord Byron, Percy Bysshe Shelley, John Keats, Emily Dickinson, Robert Frost, T.S. نورو....

پردۍ ژبو یا فارسي ژبو کښلي (لیکي یا کتابونه) لوسته (مطالعه) کوي یا یې پېیلې له یادو یادوي (شعرونه حفظوي). چې شروع درته و کړي ته به وایې نیمچه فارسیوانان یا پنجابیان، عربان، روسیان یا انګلېسان دي.
زما د پښتون پښت نوی نسل او د ادب مینوال په همدومره پوی شي، چې زموږ میرڅمن موږ ته په درنده سترګه نه ګوري، بد مو یاده وي، ټبټ او وروسته پاتې مو بولي، په درناوي مو نه یادوي، نو د هغو میرڅمنو خبره په هره بڼه چې وي، مه منئ!؟ چې خپل یو ژبی (له خپل پښته مو، ورته څهره، یو شان ونه، خوی، دود او په کومه بڼه مو چې زموږ مور ډوډۍ پخوي او په ختزی لمونځ کوي په همغه بڼه مو بل پښتون یو ژبی یا بل پښتون ورور هم په ورته کړنه کړ وي). خپل پښتون پښت باید په هېڅ صورت و نه وژنو، موږ داسې ټبر وو چې اسکندر مقدوني مو مات کړی وه، ۳۴۰ کاله وړاندې له میلاد څخه په کنړ اسمار دره کې؛ اسکندر ژور زخمونه خوړلي وو، اسلام دین مو د اسیا په لویه وچه کې رسولی دی او له هیندیانو څخه مو عربان مسلمانان ژغورلي.
همدا زموږ لوی پښتون پښت و چې اوس ټول لر او بر ۷۰ میلونو ته رسیږي، هم دا یو پښت و چې انګریزان مو درې وارې مات کړه، د نړۍ له باچاهۍ مو را وغور ځول، همدو انګریزانو موږ په منځ کې یو خط کش کړ، ترسو چې دا پښتون پښت چې ۷۰ میلونه کېږي نیمګړی، ناتوانه کړي او د نورو لاس ته یې محتاجه کړي.
موږ په ربښت کې که سره یو شو او ټول پښتون پښت سره یو شي نو ۷۰ میلونه په ټوله نړۍ کې یو زورور او بډایه ځواک کېدلی شي او د خپل پښت هر وګړی به مو بډایه شي، هر څه به مو خپل وي بیا به افغانستان لوی کور وي، خپل کوشني بېل شوي کورونه به له خپل لوی کور سره یوځای وي. لکه د پلرونو ۷۰۰۰ کلن پیخلیک چې د پیڼۍ داسې پښت و چې ښارونه یې ودان کړي وو، عصري ژوند یې وګړو ته تیار کړی وو، دښمنانو ته یې زورورې ماتې؛ د پنده ډک درسونه ورکول، که لر له بر سره ګډ شو، په لر به د لر همغه سرغندوي پښتانه، خان عبدالغفار خان او خان صمد خان کهول واکمن وي، ټولو پښتنو ته به ښشمېره ښېګڼې رسوي، له دوې مخې به بیا لري وي، په ښکاره به لوی کور وي د افغانانو.
د ټاټوبي میلي پېیلو کې همداسې ازانګې شتون لري چې برې یې ترلاسه کولی شئ په زیار سره، هندسي بڼه د هرې بڼې پېیلې د مانا له لوري حرم ته ورته دي، چې یو ټکی یا هېڅ ښکارېږي چې هر څومره یې ببخ لوري ځئ نو ببخ (قایده) یې غټېږي او درندېږي! دا چې د پښتو ادبیاتو له مخې د پښتون پښت هر سیمه په ځانګړي بڼه پېیلې کې ځانګړی سرغندوی (مشهور) نوم لري. لکه لمپاکا (لغمان) په لنډیو، ټپو، ټیکیو، مصریو، نیمکۍ (سروکه، پام) لنډیو، نیمکۍ (سروکه، پام) ټپو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيمکی (سروکه، پام) ټيکيٍيو، نيمکی (سروکه، پام) مصریيو، لنډۍ ايزو، ټپه ايزو، ټيکۍايزو، مصری ايزو، انکيٍيو، لنډکيٍيو، غبرګيٍيو، پتيٍيو کې او کابل په غزلو کې، غزني د اتڼ نارو کې، سويل کندهار په نکلونو کې، پېښور په پېړان (نظم) کې، پکتيا په کاکړيٍيو کې او ننګرهار په چاربېتو کې، بلخ په بدلو کې.
نو په خپله يوې لنډۍ چې د ټاټوبي ميلي پېيلي برخه ده په لاندې بڼه وايم:

▲ سترګې رپ رپې دي لېزرې
لېدل يې ګوره د زړه سپينې تختوينه

زما په دې پورتنۍ لنډۍ کې ټينګاره تشبې (موکده تشبې) شتون لري. ټينګاره تشبې (موکده تشبي يا موکده تشبه يا ټينګه، جدي، سختګيره، درست، سمه، پرځای، دقيقه تشبې): چې د تشبې ټکی (تشبه ټکی) ور نه غورځول (حذف) شوی وي، يا په کې شتون و نه لري ټينګاره تشبې ګڼل کيږي.
په دا پورتنۍ لنډۍ چې سړو ته منسوبه ده، په پيلنۍ مسره کې سترګې له لېزرې سره تشبه کړې ده چې سترګې مشبه، لېزرې يې مشبه به دي؛ د تشبې توري نه لري؛ رپ رپې (رپول، رپول) يې د تشبې وجه ده؛ په پاينۍ مسره کې سترګو لېدل د زړه سپينې سره تشبه کړې ده چې لېدل مشبه، سپينې يې مشبه به دي؛ د تشبې توري نه لري؛ له سترګو يې تر زړه پورې واتڼ يا چې د لېوالتيا حس لېږدوي او اثر يې رنګ پرک وړي، نظر يا ګورا يې د تشبې وجه ده؛ ټينګاره تشبې (موکده تشبې) يې ځکه بولم چې د تشبې ټکی (تشبه ټکی) ور نه غورځول شوی يا په کې شتون نه لري.
پورتنۍ لنډۍ مې د منځپانګې، سکالو، محتوا، موضوع يا مسلې له مخې لاندې ډول لري، له اليده بسپينې ورکولو سره. بداينې، غنايي يا بزمي لنډۍ (Great, Important, Dignified, Supreme, Erotic, Amatory, Stimulating Landay) ده: غنا په لغت کې سرود، نغمې او ښکلې آواز ته وايي. او په ادبي اصطلاح هغه لنډۍ دي چې د شاعر د احساساتو، عواطفو بيانونکې او څرګندوی وي. دغه احساسات خامخا د انساني مينې (محبت)، مينه ناک، له مينې ډک، لېوالتيايي (عشقي)، پاروني، رنځونو او کړاوونو څخه متأثر يا اغېزمن شوي وي.
سکالو يې پر بزم او يا د يادويګا (۲۳٤مخ) په خبره پر مينه يا لېوالتيا راڅرخي.
بداينې، غنايي يا بزمي لنډۍ ده.

په درناوي او رټ سپڅلي پښتونولي
ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس
د وټساپ نرمکالي اړيکه: ۹۳۷۸٦۹۰٤۷۹۹+
برېښناليک: Safiullah_firdows@yahoo.com
Safiullah.janan@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. ژبپانګه (وییزپرمه: د کره لیکنې پښتو په پښتو تشريحي ويیکو چوپړي، د پښتو ابېڅې په ستېه په لاندې لښتيليک کې کښل شوي)

بېلګې:-

وی د ابېڅې په ستېه	**مانا، د چوپړي ګڼه له ټکی لرونکي کامې او ټکي نه ورسته په شمېر باندې ښودل شوي.**

۱. اې (ا، الف)

ابا:	پلار، د مور خاوند، د مور څښتن، د مور ساتونکی، د مور میړه، والد.؛. ۲۱، ۳۱ او ۱۴۰چوپړي کې (مخ پاڼه کې ، مخ کې ، مخ صفحه کې، مخګڼه کې) شتون لري.؛ . ۱۵۸
ابليـس	شيطان ؛. ۴۳ او ۸۸
ابېڅه:	يوه توری، يوه حروف، ښځېنه لړ نوم دی يا مفرده ښځېنه وی ده. لګه:. ا (اې)، ب (بې)، ت (تې). ؛. ۱۹، ۲۰، ۳۳، ۳۵، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۸۰ او ۲۱۰
ابېڅې:	ډېر نوم د تورو دی ښځېنه وی ده، ټول توري، ټوله الفابا، الفابيټ له اې څخه تر يې پورې. لګه:. زمور د پښتو ژبې ۴۹ ابېڅې: الف ا، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، چ، ځ، څ، خ، د، ډ، ر، ړ، ز، ژ، ږ، س، ش، ښ، غ، ک، ګ، ل، م، ن، ڼ، و (اوږد واو)، و (لنډ واو)، و (بېواک واو)، ه، زورواله هې(ه يا ـه)، زورکی هې(ه يا ـه)، ې، ي، ی، ۍ، ئ ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق دوديز: ا؛ غږېز(فونوميک): a؛ نوم: اې (اه، زور)؛ بېلګه: اره، اړ؛ غږېزليک ará, aṛ. ؛. ۳، ۶، ۱۰، ۲۳، ۲۸، ... . او ۲۰۷ چوپړو کې شتون لري (او ۳۱ وارې نور په بېلا بېلو چوپړو کې راغلی دی).
ابېڅی:	يوه توری، يوه حروف، نر لړ نوم دی يا مفرده نر ويکی دی. ا (اې)، ب (بې) ت (تې). ؛ ۱۱، ۲۴، ۱۰۵، ۱۲۶، ۱۷۵، ۷۶ او ۱۸۵ چوپړو کې راغلی دی.
ابېڅي	ډېر نوم د تورو دی نر وی ده، ټول توري، ټوله الفابا، الفابيټ له اې څخه تر يې پورې. لګه:. زمور د پښتو ژبې ۴۹ ابېڅې: الف ا، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، چ، ځ، څ، خ، د،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډ، ر، ړ، ز، ژ، ږ، س، ش، ښ، غ، ک، ګ، ل، م، ن، ڼ، و (اوږد واو)، و (لنډ واو)، و (ښواک واو)، ه، زورواله هې(ه یا ـه)، زورکۍ هې(ه یا ـه)، ې، ي، ی، ۍ، ئ ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق). ؛ ۱۷۶

اټکل: نظر. ؛. ۱۳۹

اچیان: د غوایانو هغه جوړې ته وایي چې کروندګر پرې کرونده کولبه کوي. له کده واړه وي او وطني یا لغماني یې هم بولي، ځانګړتیا یې: په ښېړه کار کوي او زر ستړي کېږي، د پېرېدلو بیبه یې ارزانه ده او د لاسته راتللو ګڼه یې زیاته ده. دوېیمه ښېلګه یې انکیان نومېږي. له کده لوړ وي او زراعتي یا کونړي یې هم بولي، ځانګړتیا یې: ورو کار کوي په ډېر طاقت سره او زر نه ستړي کېږي، د پېرېدلو بیبه یې ګرانه ده او د لاسته راتللو ګڼه یې کمه ده. درېیمه ښېلګه یې چپیان نومېږي. چې چپه ښکرونه لري او کم پیدا کېږي. ؛ ۱۳۹

احمد خان: ۱. د پښتنومیر، باچا ابدالي، دورانی، احمد شاه بابا. ۲. احمد خان زما د نیکه نوم دی چې د لغمان شیخ د محمد ظاهر شاه د پېر د تالبانو لوی مشر د شهید حبیب الرحمن اوستاد. ۳. احمد خان د احمد خان نیکه ملګری مې د لغمان سرغنوی پېیلن شیخ ؛ ۱۳۹

اخته: مشغول. ؛. ۵۵، ۱۶۴، ۱۷۲ او ۱۷۳

ادم ذات: بشر، انسان، ژوی د حضرت ادم (ع) اولاده، اشرف المخلق، بنې ادم. ؛. ۱۳۹

ارو: راګ دی: سا دي دي ګا دي ما نا دي په دي ګا ما پا ني سا. ؛.۱۳۹

اړک په اړک: بغل په بغل، طرف په طرف، تاو را تاو. ؛. ۱۳۹

اړم: د پښتو ژبې سرغندوي لیکوال شاعر محمد اسمعیل اړم پیتار منځنی نوم دی. ؛. ۱۳۹

اړمه: تکیه، پایه، ډډه. ؛. ۱۳۹

اړنګلاندې: اړنګمن، مشکوک، د اشتباه لاندې، اړنګ برنګ، شک او تردید. ؛. ۱۳۹

اړېکه: رابطه. ؛. ۱۷، ۳۸، ۴۲ او ۱۳۷ (ټول ټال ۱۰ وارې نور)

ازاریان: د ازار جمع ده، خلکو ته مصیبت ورکونکی. ؛. ۱۳۹

ازانګې: انګ. ؛. ۱۳۶

اسارت: غلامي. ؛. ۱۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشنا: ملګری، دوست، انډیوال. ۴. ۲۷، ۲۹، ۳۷ او ۲۰۷ (ټول ټال ۳۶ واري نور)
ازرده: ډېرزیان رسونکی. ۴. ۱۴۰
اغېزښندني: اثرلرونکي، یکړ یې اغېزښندنه کېږي. ۴. ۵
اکتدار (اقتدار): دوران. ۴. ۱۲، ۳۱ او ۵۳
اکلیاټوریس: مندکه، خسته. ۴. ۱۴۰
اکېډمي: دارالتعلیم، اکاډیمي، د تعلیم جونګړه، د زده کړې کور، اکاډمي، هغه ځای چې الته د افلاطون د مدرسې پیروي او نظرې زده کړې ورکول کېږي. ۴. ۱۴۰
اکۍ: کاکۍ. ۴. ۲۵ او ۸۹
اېلا: خوشې، روان. ۴. ۱۴۰
الک: بېل، جلا، جدا، الیده. ۴. ۱۴۰
الواک: نظر، تیوري. ۴. ۵
الماسک: تالنده، په اسمان کې د لیکې په بڼه برېښنا ده. ۴. ۱۴۰
امرو: راګ دی: سا نا دي پا ما ري ګا دي ني سا ني سا ري ګا دې سا. ۴. ۱۴۰
انا: نیا، ادکۍ، د پلار مور، د نیکه مندینه، د نیکه ارتېنه، د نیکه مینا، د نیکه میرمن، د اکا ښځه، د بابا کور ودانه. ۴. ۹، ۱۴، ۱۵ او ۱۸
اندکي: کوشنی فکر، یا کوشنی پام. ۴. ۱۴۰
انکړ: اکر، حالت او وضع (بد انکړ) ۴. ۱۴۰
انګار: سکروټه. ۴. ۲۰ او ۵۵
انګاره: سکروټه. ۴. ۱۴۰
اننګوړې: انارک. ۴. ۱۴۰
اوتې بوتې: بې هوده خبرې، چټي او بې باکه خبرې. ۴. ۱۴۰
اوب: اوبدل یا (بافت). ۴. ۱۴۰
اورپکي: جګړه مار، جنګ اچونکي، وسله وال، د کلاشینکوف ریشته داران. ۴. ۱۴۰
اورغونکی: وزګوړی، د اوزې بچی. ۴. ۱۴۱
اوږدپېری: اوږد پړاوی. ۴. ۱۷
اوږدمنګی: اوږد عمری. ۴. ۱۷
اونیزه: هفته وار. ۴. ۱۴۱
اېنجینېر: یوه فرانسوي وی ده. هغه څوک چې طبیعت په خبرو راولي، د طبیعت ژبه ده چې زي روح شیان په خبرو راولي، برداښت، طاقت، ظرفیت، څرګند والي او ځانګړنې یې معلوموي. او په اصطلاح کې هغه متخصص

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته وایي چې د یو شي په باره کې په زهن کې پلان جوړوي او بیا یې د خطونو په واسطې سره کښني یا ترسیم او تیاره وي. ؛. ۲، ۳، ۱۷ او ۲۲۱، ټول ۲۱ وارې راغلی دی.

ای‌ینـه: اېنداره، هنداره. ؛. ۱۴

ایستی: وېستلی. ؛. ۱۴۱

ایډال ویس: دولسپانی، ټیکګولی، ټیکوی، یو ګل دی چې ستوري ته ورته بڼه لري، په رنګ سپین دی او داسې غرو یا د ځینګوړا د پرښو په درزونو کې شنه کېږي، دا ګل د سیویس هېواد ملي ګل دی چې وګړي سکي لوبه کوي او په ډېره مېړانه سره لاس ته راوړي چې پیداکول یې ګران کار دی، د دې راوړل د زړه ورتیا نښه ده، دا ګل یو ملګری بل ملګري ته د لاس نښې له پاره ورکوي. ؛. ۱۴۱

ایمام(امام): هغه تن چې په ټول کران کریم د الله کتاب عمل کوي او په دونیوي علومو کې لوړې زده کړې و لري. ملا هغه تن چې کوران(قران) کریم لیکی، لوستل او ویلی و وسي، پېشواء، هغه میر چې کوران کریم لیکی، لوستل او ویلی و وسي، هغه مشر تن چې کوران (قران) کریم لیکلی، لوستل او ویلی و وسي او پرې عمل کوي یا کړلېږي.؛. ۸۴

۲. آ

آر: اصل. ؛. ۱۶

آړوتی: شرطی. ؛. ۱۶

آس: اس، اسپ، ډېرنوم نوړی یې اسپې ده. ؛. ۷۸ او ۹۳

آند: فکر، نظر، اند. ؛.۱۵، ۳۶، ۴۴ ... . ۱۳۵ (ټول ټال ۱۰ وارې نور)

۳. بې (ب)

بابل: په اېراک یا عراق هېواد کې د ښار نوم دی. ؛ ۱۴۱

بابېز: ناځیز. ؛. ۱۴۱

ببولالې: هغه شعر ته و ویل کېږي چې په هغه کې د ناوې ښه ستاینه، یادونه او تعریف کوي. د واده په هغه وخت کې وایي چې د ناوې سینګار تمام شي نو پېغلې سر یوه دایره جوړه وي او ناوې یې په منځ کې کېښنوي او ښه ستاینه، یادونه او تعریف یې په شعر کې کوي. نوموړې شعر ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببولالې وايي. پاتې شونې دې نه وي چې د پېغلو په ديرا کې هغه مېرمنې ګډون کوي چې هغه واده شوي او يا کوژده شوي وي. بې مېړوخه او انجونې نه شي کولی چې په نوموړي دايره کې ګډون و کړي. ؛. ۱۴۲

بـادار: مالک. ؛. ۱۴۲

بادرنګ: سبزي ده. ؛. ۷۹ او ۸۹

باغه ګل: د الينګار ولسولۍ کې د کلی نوم دی. د ګمبه او څخره نومي کليو د سيند نه پورې. د تورۍ کلا نه مخ په غره لورته په درځنۍ سيمه کې پروت دی. ؛. ۱۴۲

بځري: زره. ؛. ۴ او ۴۲

بدرنګه: مخنته. ؛. ۱۴۲

بډه: د ماشومتوب ملګری، د کمکيوالي ملګری، وړکيتوب انډيوال. ؛. ۱۰، ۱۱، ۲۱ او ۱۸۷

برخوردار: کامياب، بهره مند، بريالی. ؛. ۱۴۲

بشپړ: تکميل، مکمل، پوره. ؛. ۳۳، ۷۸،... . (ټول ټال ۴۸ وارې نور)

بغبغۍ تورروزرې جنګي څرخي الوتکه، توره کوشنۍ څرخي تياره، توره کوشنۍ مرغۍ (سمال بلکبرډه). ؛. ۱۴۲

بلواګر: شورشي. ؛. ۷۷ او ۲۱۱

بګۍ: ټانګه. ؛. ۱۶۴

بنګۍ: څارګره الوتکه، څارکښې بېپيلوټه الوتکه. ؛. ۱۴۲

بڼ: باغ، فردوس. ؛. ۲، ۳ او ۲۲۰

بوستان: بڼ، وچښګی، باغ، فردوس، بهشت، جنت. ؛. ۱۲۹، ۱۴۲ او ۱۸۲

بوژن: دهشت، بلواګري، ډاراچول. ؛. ۱۴۲

بوږ: راټول. ؛. ۶

بوږولي: راټول کړي، راټولولي. ؛. ۸ او ۲۱۰

بوږم: راټولوم. ؛. ۱۴۲

بوږوم: راټولوم. ؛. ۴۰

بولن: معقول، بولنې (معقولې). ؛. ۱۴۲

بولنده: کومانده. ؛. ۱۴۲

بولندويان: کومندانان.؛. ۱۴۲

بيديا: ټټنګ، بيابان، دښته، صحراء. ؛. ۱۶۱

بيره: تيز، ګړندی، رټ، څڅبېکی. ؛. ۱۶۰ او ۱۶۵

بېړنۍيو: عاجلو. ؛. ۱۴۲

بې زبانه: حيوان، کم طاقت، عاجز. ؛. ۱۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: نمونه، ورته بڼه، مثال. ؛. ۴، ۹، ۱۲، ... . او ۲۰۰ (۱۱ واريٖ نور په بېلابېلو چوپړو کې راغلی دی)
بېهان: بیهي، بیی، د منو په شکل خیران ګردان پوټکی لري او زېړرنګ. ؛. ۱۴۳

٤. پې (پ)

پار: ساعت، وار. ؛. ۱۰۹
پاتوړی: وارث، اصلي پتساتی. ؛. ۱۴۳
پټون: کشر، وروسته پاتي. ؛. ۱۴۳
پردېس: مسافر. ؛. ۱۲۵
پرلغښتی: ټولوالهیز، سېستماتیک. ؛. ۱۴۳
پرګی: غرنی میوه ده چې قهوهيي او برګ رنګ لري، البته زړي یې خوړل کېږي. ؛. ۱۴۳
پړ: چپه، نسکور، ژېړمخی، زېړمخی، ملامت. ؛. ۵۵، ۱۳۹ او ۱۶۵
پړونی: ښځینه څادر، ټیکری. ؛. ۱۶۴
پسد: سم دم، رمټ، جوړ تیار، هوښیار. ؛. ۱۴۳
پښت: نسل. ؛. ۴، ۱۳۶، او ۲۰۱
پښیله: کافیه یا قافیه ؛. ۱۵، ۱۹، ۳۰، ۳۵، ۱۲۶، ۱۷۵ او ۲۰۷
پلاوی: استازی. ؛. ۱۴۳
پلنګ: پړانګ. ؛. ۱۲
پلو: د ټیکري هغه برخه چې په سینه پرته وي او له پیڅکو(څنډو، ژۍ) پیل او د ټیکري تر نیمایی پورې وي. ؛. ۱۷۲
پلوه: اړخه. ؛. ۳۶، ۱۵۰، ۱۵۵، ۱۷۹، ۱۸۶، ۱۹۵ او ۱۹۹.
پلوري: خرڅوي، خرڅلاو، خرڅول، پلورل. ؛. ۸۳ او ۹۰
پنځا: تخلیق مفرده نر وییکی یې پنځ دی. طبیعت. ؛. ۱۴۳
پنځه: تخلیق مفرده نر وییکی یې پنځ دی. ؛. ۱۹، ۲۴ او ۳۹
پور: قرض. ؛. ۱۴۳
پوروړی: قرضدار. ؛. ۹
پوړ: منزل. ؛. ۳، ۱۴، ۲۲، ۲۷، ۴۱، ۶۹، ۷۶، ۷۷، ۸۰ او ۸۴
پوپک: د ماشومانو یوه بېلګه لوبه ده. هغه خالي دروی چې د ولې ونې د نازک ښاخ څخه لرګی د منځ ساکه(ساقه) یا ډډ اوباسي او پوستکی یې پاتې کېږي، چې ورته پوپک وایي. او ماشومان په خوله کې د غنمو دانې او یا نورې وړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانې اچوي او هغه د خولې په واسطه پوپ کوي. چې هغه دانه د پوپک په منځ کې په سرعت سره د نښې طرف ته درومي. ؛. ۱۴۴

پوښتي: پوښت، پوښتنه کول، سوال کول. ؛. ۱۴۴

پوهګړي: روڼ اندي. ؛. ۱۴۴

پیداینت: زوکړه. ؛. ۸، ۱۵۲ او ۱۶۷

پیسو: مفرده وی یې پیسه ده، هامیانی، پیسې. ؛. ۲۲، ۲۵ او ۱۶۰

پېغله: باکیره جلۍ، بې مېړوخه، ناواده. ؛. ۲۲، ۴۷، ۸۲، ۹۴، ۱۱۴، ۱۲۹، ۱۶۰، ۱۶۵ او ۲۱۰

پیمانه: تله، اندازه. ؛. ۱۴

پینۍ: کائینات. ؛. ۸، ۱۲، ۱۹، ۲۲، ۲۵، ۷۵، ۱۳۵او ۱۳۶

پېیله: اشلوک، شېر، شعر، (نظم). ؛. ۱۲، ۲۶، ۲۷، ۳۶ او ۲۰۵ (ټول ټال ۳۰ وارې نور راغلی دی.)

پېیړن: پېیله، اشلوک، شېر، شعر، (نظم). ؛. ۱۲، ۲۵ او ۱۴۷

۵. تې (ت)

تابدان:

تان: درینځه. ؛. ۱۴۴

تېړ: ۱) تشکیل، رغونه، جوړښت، ۲) خوی، رویه. ؛.۱۵

تېړان: پړی، رسۍ، عوبدل شوې لومه. ؛. ۱۵۹

تراڼ: بونجی (مونجی) هغه ځوک چې پزه پیته کوي او لنډه وي یې، پیت پوزی. ؛. ۱۴۴

ترخان: پیل، شروع، برید. ؛. ۶، ۸ او ۹

تروګی: د لرګي چینچی، هغه ځوک چې له مالیې ځخه معاف وي. ؛. ۱۴۴

تاړاک: یو ډول ګیا ده چې غوا یې و خوري پړسېږي. ؛. ۱۴۴

ټرانګه: ټول وژنه، عام وژنه، قتل عام. ؛. ۷۹

تعلیم قدم (کدم): دره. ؛. ۱۴۴

تـل: شېړم حالت د سیستم دی، کې ورته وایي:- کله چې ګور پای ته رسي تعلیم قدم پیلېږي. بیا شپه میري سره په ګډه وایي یو!، خپلو پخښو ته ډب ورکوي. بیا وایي دوه! بیا خپلو پخښوته ډب ورکوي. بیا وایي درې! بیا خپلو پښوته ډب ورکوي. ؛. ۱۴۴، ۱۷۴، ۱۹۰ او ۲۱۲

تـل: ببخ، ژورتکی، ژوره نقطه. ؛. ۱۳۶

تمکه: همېشه، دایم. ؛. ۵۶، ۷۰ او ۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمکه: یو راز زهر او شیدې لرونکې بوټې، یو ډول غرنې بوټې دی چې د زهر پې لري. ؛. ۱۴۵

تمن: زهري شیدې کونکې. ؛. ۱۴۵

تنځرو: اشخار، تمنه، د اشخارو د بوټې څخه جوړه شوې پلنه چکۍ چې د صابون په ځای استعمالیږي. ؛. ۱۴۵

تنډوس: تمځرو، تنزرۍ، تمزرۍ، یوه مرغۍ ده چې خوندوره غوښه لري. ؛. ۱۴۵

توتان: یو ډول ګیاه، یو ډول واښه دي چې د پسرلي په موسم کې راټولیږي. ؛. ۱۴۵

تود بخړی: تازه میوه ده، د توت ډېرنوم. ؛. ۱۴۵

تور: پروتون. ؛. ۱۴۵

توران: په پړتیا تورن، ملامتیا. ؛. ۱۴۵

تورایته: تور کندهاري انګور دي بیخي تور. ؛. ۱۴۵

تورتوړو: یوه ډول تورانګور دي چې لږ شان سوروالی هم لری. ؛. ۱۴۵

تورتیلی: ګونګی. ؛. ۱۴۵

تورکوټا: لمر سوځلی، هغه سړی چې تک تور وي، تورسوی شی. ؛. ۱۴۵

توره پانه: د ځای نوم دی چې د لغمان ولایت مهترلام ولسوالۍ مخې ته پروت کلی دی، د لغمان ولایت په مرکز کې شتون لري، یا د تورکوټه. ؛. ۱۴۵

توره خړه: بنفشه، یو ډول بوټې دی چې ارغواني رنګه ګل لري. ؛. ۱۴۵

تورم: سهار وختي. ؛. ۸۷

توروټکو: د موسیکۍ یا د ډمتوب یوه اله د چې پوکوي یې او د تولۍ په شان اواز اوباسي. ؛. ۷۶

توریشانه: د تورو نقطو جمع ده: قران کریم، مقدس کتاب، او پښتانه یې د الله تعالی له لوري رالیږل شوې مقدس کتاب قرآن پاک چې د حضرت جبرائیل امین ملائک په واسطه پر حضرت محمد (ص) نازل شوی دی بولي. چې زموږ ژوند، قانون، نظام دې کتاب پورې تړلی دی. ورته وایو او منوونکو ته یې مسلمان وایي. الله تعالی موږ ته له یو لړ شیانو څخه په کلکه منه کړې یو چې هغه حرام دي او نه به یې کوئ: په ځمکه کې فساد، د پردو خبرې منل، یهودو او عیسویانو نه پیسې اخستل او لاس ورسره یو کول، د مسلمانانو وژل، قتل، غلا، زنا، سود، شراب څښل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوږ غوښه خوړل، د یتیم مال خوړل، ظلم، منافقت،...
او له هغه سره شریک نیول دي. او بل لړ شیانو یې حلال
ګرځولي دي چې همیشه به یې کړئ: د انسان درناوی، د
پلار او مور درناوی، بېوزلو، مسافرو، لاروړکو،
کوشنیانو، سپینږیرو ته خواږه او اړي بابرول، یووالی،
لمونځ، روژه، زکات، حج، یوازې او یوازې د الله تعالی د
رضا له پار جهاد، ښه صلوک، ښه رویه، ارام خوراک
کول په ټیټ اواز غږېدل، د مشرانو احترام، پاک خواږه
خوړل، جغات، د مور اوپلار په وړاندې د اوف کلمه هم
نه ویل. ؛. ۸۴

توژن: تور بخنه، تورنګی. ؛. ۱۴۶

توکي: دوران، پریود. ؛. ۱۴۶

تولندی: موټر، لکه بګاټې، لمبرګیني، لکسیس، تیوټا او بنس تولندي
. ؛. ۲۲۲

تومڼ: شیرګرم، تړم. ؛. ١٤٦

تونده: غوړه مړی. ؛. ١٤٦

تېرې ګل (تیرګړی): د مهترلام په ولسوالۍ، د لغمان په مرکز کې د کلي نوم
دی. له مریم کوړې نه کوز لورته
(نوټ: نوموړې پرتې او اوارې سیمې پېخلیک دی. د
شپاړسمې پېړۍ سرونه وو، د کروندو د کرکیلې د مالیاتو
غونډولو راپوړونه چې به سلطانت ته ورتله نو د دې
ختېځې پرتې او اوارې سیمې چې د الینګار او الیشنګ د
سیندونو او تړانګو په غاړو کې وې افغانستان باله، او نومه
وړی نوم به بابا ته ډېر خوند ورکاوه. او وروسته سلطان
احمد شاه بابا ابدالي دوراني د ټول افغانستان نوم کړ، چې
تر اوسه پورې پرې یادېږي.)
نو یو هندو سوداګر چې نوم یې تېرې ګلې نومیده اوهمدې
کلي کې اوسېده.
د وخت په تېرېدو سره نوموړی تیرګړی شو. او بیربل
هندو انګړ هم په همدې کلي کې وه. هغه وخت چې سلطان
احمد شاه بابا ابدالی دورانی له هندستان څخه راستون شوی
وو، نو ډېری ګنه هندوان ور سره راغلي وو او په دې کلي
کې ژوندګړشوي وو. ډېری ګنه وګړي په دې اند دي چې
نوموړی له پخوانه د تېري ګل په نوم وو او وروسته
تیرګړی شوه. د لغمان زوړ ښار یې هم بولي. ؛. ١٤٦

تیندار: د تره ښځه یا کاکی. ؛. ۱۷۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦. ټې (ټ)

ټاټوبي:. د پېل پېر مېنه، لرغون د زوکړې ځای، د پښت د ډېرودو ځای، هېواد، وطن. ؛. ۵، ۶، ۹، ۱۰ او ۲۲۱

ټپټپی:. موټرسیکل، موټرګارډ. ؛. ۱٤۷

ټپه: د وی یا ویکیي له پامه (په لغات کې) ټپه هغه دوې سرې پیبلې (پېیړن، اشلوک، شېر یا شعر) ته وایي چې د ټپ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړی، غښتلی، هېښونکی، سندریز، خوږ، ګڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخیل ډک شېر دی چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ڼ، ئ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلګیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټپې د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته. (دفتنګونه د ټپې توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، وروره، یه الکه، یه پښتونه، یه کربانه، کنه او داسې نور... .)،

د پښبلې یا قافیې کلمې یا غونډلې نه لري. خو د دوېیمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره ټپه باید د ه (زموږ خپله ,,ه، هـ یا هي ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنی ه، لنده ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګنه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پایته رسېدلې وي، ټپه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

په نورو ژبو کې د دې ډول پېیله (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د ټپې په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرټولو ټپو، باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ربنت (دودی یا قانون) د تطبیق وړ دی، یانې داچې د هرې ټپې لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنګونو پرته، او دوېیمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.
د هرې ټپې، د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه؛ د دوېیمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي؛ ډېرى وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په نیمه سیمه کې توپیر لري. ؛. ۲۹، ۳٦، ۳۹، ... . ۲۰٦ (ټول ټال ٦۵ وارې نور)

ټپې: ټپه یې یوون نوم دی، یا مفرده وی یې ټپه ده او ټپه ډېرنوم ټپو (نارینه وی) او ټپې (ښځېنه وی) کېږي. ؛. ۱٦، ۱۷، ۱۸ ... . ۲۰۸ (ټول ټال ۳٦۴ وارې نور)

ټپه ایزې (ټپیزې): د وی یا ویکیي له پامه ټپه ایزه هغې درې سرې پېیلې ته وایي چې درو ټپو سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ڼ، ۍ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلګیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ ټپه ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غوندلې یا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږوي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته رازې او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزې د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکۍ واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله یې یا درنه یې ,,ۍ ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټروییکي، ټروییکي، سټربل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوستربل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښني، هیېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانا!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته میره!، وی اه!، دغه راز هو، نه، ښه، ښنګه، ولې...)، نومړي ټول د ټپه ایزې (ټپیزې) توکي دي، چې لکه هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېرای وخت په پای کې ویل کېږي او د ځپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلې کلمې یا غونډلې لړې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېیمې او درېیمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره لنډۍ ایزه باید د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ یا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وایو) چې د پښتو ژبې ،نهویشتم, ګنه ابېڅې ده. په واول یا غږن اواز پایته رسېدلې وي، ټپه ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې ټپه ایزې، د لومړۍ او دوېیمې مسرې څلورمه او اتهمه څپه او د درېمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا لنډۍ ایزې مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالې سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خوږ غږې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې څپې خوږغږي د ټپه ایزې مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالې ترڅنګه د ټپیزې یوه بل رغنده ټوک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکونه په یوه پیر کې له دغو درېوارو څپو څخه هره یوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زورنې څپې له يوه څه اغېز سره ټپه ايزې ته يوه خوږ،غږ،ي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږ،ي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کېداى شي. غوره ستېه د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دى چې نوموړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزې هغه دې چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې ولري، د ديفتنګونه او پارنويکي سره، خو له نيمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالى ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرى بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلى دى او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رڼ بېلوالى يا ګړندى فرق يې وکولى شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولى وشي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپينې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره ټپه ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې سرى پېيله له درو سره ټپ يا درو سره زخم يا درې زخمه يا درې ټپه، درو سره ټپه ايزې، څلور سره ټپ له څلور سره ټپه ايزې سره، پېنځه سره ټپ له پېنځه سره ټپه ايزې سره، شپږ سره ټپ له شپږ سره ټپه ايزې سره، اووه سره ټپ له اووه سره ټپه ايزې سره، اته سره ټپ له اته سره ټپه ايزې سره، نهه

(c) ketabton.com: The Digital Library

	سره ټپ له نهه سره ټپه ایزي سره او لس سره ټپ له لس سره ټپه ایزي سره... . دېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې لري. ؛. ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰ او ۱۵۱
ټاپی:	۱) په نښه شوی، ټاپه شوی۲) په ټکو لوخسی (خصی) شوی، ټپي شوی، ټکیدلی. ؛. ۱۵۱
ټاپن:	مهر لګونګی، ټاپه کونکی، چاپه کونکی. ؛. ۱۵۱
ټاټ:	افسوس، ټاپ، ارمان، اوسوز، اوسوس. ؛. ۱۵۱
ټانټس:	کم عقل، شوده، ساده، ناپو. ؛. ۱۵۱
ټانټوری:	ټانټور، ټاندور، د ځپیاکې (چاپکو) توتې چې نغري کې یو دبل دپاسه اېښودل کېږي او په اسانه اور اخلي. ؛. ۱۵۱
ټبر:	کورنی، کهول. ؛. ۲۴، ۳۷ او ۱۳۶
ټبوټبوک:	غرنی بلبل. ؛. ۱۵۱
ټپر:	سونډي ټوکر. ؛. ۱۵۱
ټټر:	سینه، ټټری. ؛. ۹۶
ټټنګ:	۱) دښته، بیابان، میره ، وچه دښته ۲) خالي لاس۳) د افغانستان په ختیځ کې د یو ځای نوم دی. ؛. ۱۴۲، ۱۶۱ او ۱۹۲
ټګمار:	دوکه ورکونکی، غلط توونکی، ټېر وېستونکی، خوله په سروونکی، چل ورکونکی، فریبکار. ؛. ۱۵۱
ټنډان:	پلن، پړسیدلی. ؛. ۱۵۱
ټنډه:	وچولی، تندی. ؛. ۱۵۱
ټنګ:	انګ، انګ لرونکی اواز، د بدبختۍ زیری. ؛. ۱۵۱
ټوکان:	د تخرګ لګړه، امسا، ټاپوړی. ؛. ۱۵۱
ټول:	واړه، درست. ؛. ۳، ۴، ۵،... . او ۲۲۱ چوپړی (ټول ټال ۳۵۹ واړې نور دا وی په بېلابېلو چوپړو کې شتون لري.)
ټولګو:	صنفونه، ټولګي، ټولګی یکړ نوم دی. ؛. ۱۵۱
ټولګوالو:	هم صنفیان، ټولګیوال. ؛. ۱۵۱
ټولګی:	صنف، کلاس. ؛. ۱۸۹
ټولواله:	سیستم. ؛. ۴۰ او ۱۶۶چوپړی
ټیټ:	کوز، لاندې. ؛. ۱۳۶ او۱۴۶
ټیټه:	سویي لوړې، کوزې، لاندې. ؛. ۵۲، ۸۵ او ۱۲۵
ټیکی:	د وی له پامه ټیکی هغه دوې سرې پېیلې ته وایي چې د ټیک سره دېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، ځرنګوالی او ځرګندوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړی، غښتلی، هېښونکی، سندريز، خوږ، ګڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېځو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټيکی د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنګونو او پارنويیکيو پرته. (دفتنګونه د ټيکی توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وی!، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، وروره!، يه پښتونه!، يه کربانه، کنه ... .،)، د پښبلې (قافيې) کلمې يا غونډلې نه لري. خو د دوېيمې مسرې په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره ټيکی بايد د ه (زموږ خپله ,,ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېځې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي. ټيکی د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېيله (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د ټيکی په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی.

پرټولو ټيکيو، باندې يوه رښت د تطبيق وړ دی، ياني داچې د هرې ټيکی لومړی مسره بايد ۹ له دفتنګونو پرته، او دوېيمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې ټيکی د لومړی څلورمه او اتهمه څپه او د دوېيمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي. له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. ؛. ۲ چوپړی او ۱۰۰ وارې نور راغلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټيکۍيو: ټيکۍ يې يکړه وی (يوون ويکی يا مفرد لغات) دی يا د ټيکۍ ډېر نوم دی. ؛. ۲، ۱۶، ۱۱۷... . (۱۹ وارې نور راغلی دی)

ټيکۍ ايزې (ټيکيزې): د وی يا ويکيي له پامه ټيکۍ ايزه هغې درې سرې پېيلې ته وايي چې د څو سره ټيک سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنۍ، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ڼ، ئ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداينښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ ټيکۍ ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , اليده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې يا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته رازې او لکه يوستووی اواز يوه وار پټليز له خولې راوزې د يوه غبرګغږ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکۍ واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله يې يا درنه يې ,,ئ ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټروييکي، ټروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انديښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وئ!، وئ، او، نو وئ!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وئ!!، وا وئ، وای وای. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانا!، يه ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که ځاره!، ای الکه! وروره!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې...)، نومړي ټول د ټپه ايزې (ټپيزې) توکي دي، چې لکه هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېرای وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښتو کلمې يا غونډلي لړې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېيمې درېيمې، څلورمې او پينځمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره ټيکی ايزه بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې ستړګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلي وي، لنډی ايزه د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.
او د لومړی ټيکی ايزې څلورمه او د دوېيمې ټيکی ايزې پينځمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې ټيکی ايزې، د لومړی او دوېيمې (د پورتنی څلور سرې مسرې درېيمه، او د پينځه سرې مسرې څلورمه) مسرې څلورمه او اتهمه څپه او د درېمې مسرې (پاينی مسرې،) څلورمه، اتهمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا ټيکی ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستی نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې او څلوېښتمه (د پينځه سره ټيکی ايزې يې نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې) څپې خوږغږې د ټيکی ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې ترڅنګه د ټيکيزې يوه بل رغنده ټوک ګڼل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسقې پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پايني ټوکونه په يوه پير کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې او څلوېښتمه
(د پېنځه سره ټيکۍ ايزې يې نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې) زورنې څپې له يوه څه اغېز سره ټيکۍ ايزې ته يوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کېدای شي. غوره سټه د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزې هغه دې چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې ولري، د ديفتنګونه او پارنويکي سره، خو له نيمکۍ، انکۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی ولري، د دې له پاره چې ټول په ډېرۍ بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره.
نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی يا ګړندی فرق يې وکولی شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.
د ټيکۍ ايزې د څپې شمېر بېلګه داسې ده چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي، څلور سره ټيکۍ ايزې ۴۰ څپېزې وي، پېنځه سره ټيکۍ ايزې ۴۹ څپېزې وي، شپږ سره ټيکۍ ايزې ۵۸ څپېزې وي، اووه سرې ټيکۍ ايزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۷ ځپېزې، اته سره ټيکۍ ايزې ۷۶ ځپېزې وي، او نهه سرې ټيکۍ ايزې يې ۸۵ ځپېزې وي او لس سره ټيکۍ ايزې ۹۴ ځپېزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره ټيکۍ ايزې ۴۰ ځپېزې رانښلولې لړۍ لري او څلور دانې وويل شي. خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي، ډېرې ښې يې اته سره ټيکۍ ايزې ۷۶ ځپېزې وي چې دوې دانې وويل شي، ښې به بيا درې سرې ټيکۍ ايزې دې اته دانې يا دولس وويل شي، لړې ښې بيا پينځه سره ټيکۍ ايزې يا پينځيزونې ټيکۍ ايزې دي چې پينځه دانې وويل شي ښې راځي، دا بيا له څلورو دانو شپږ. سره ټيکۍ ايزو سره خوا په خوا ځای نيسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره ټيکۍ ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو څلور او پينځه سره پېيله له څلور سره او پينځه سره ايز ټيک، پينځه سره رټ رمټ ايز يا پينځه سره سم برابر ايز او ايزې سره تشبع کوم، چې ورته ټيکۍ ايزه وايي، په دغه ډول څېرې لري، درې سره ټيکۍ ايزې، څلور سره ټيکۍ ايزې، پينځه سره ټيکۍ ايزې، شپږ. سره ټيکۍ ايزې، اووه سره ټيکۍ ايزې، اته سره ټيکۍ ايزې، نهه سره ټيکۍ ايزې او لس سره ټيکۍ ايزې... . په بنه مندل کېږي. د ټولو پام د ناوې ناويتوب درناوې ته چې په همغه شپېو او چارپېريال کې ويل کېږي نوموم يې. ټولې ځنګېرنې يې د ښادۍ د دې شپېو سره ورته وي. هر څه د ناوې برابر وي سم برابر، يوازې د ناوې ستاينه په کې کوي همدغه چارپېريال سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لري. ؛. ۱۵۳ او ۱۵۶

۷. جې (ج)

جانان: زما ريضائي نوم دی، زما ريضايي مور را باندې جانان نوم ايښی و، په دغه نوم به يې نومولم، ۲:) لالی، لېوال معشوق، حبيب، محبوب. ؛. ۴۷، ۴۸، ۵۱ او ... . (ټول ټال ۶۳ وارې نور.)

جرګه: د پښتنو دود مجلس چې الته فيصله کېږي. ؛. ۲۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

جغات: کوشش، ربړ، زيار، زحمت. ۶. ۱۵، ۱۴۶، ۱۸۵ او ۱۸۸

جګړې: جمع وی ده جنګونه، مفرده وييکي يې جګړه. ۶. ۲۱، ۲۵ او ۳۷ چوپړی.

جګړه: جمع وی يې جنګونه، مفرده وييکي يې شخړې. ۶. ۱۴۰ او ۱۵۷ چوپړی

جـلا: بېل، جدا. ۶. ۱۵۷

جګا: (جګه)، کور. ۶. ۱۵۷

جلګۍيو: د جلګۍ مشابع ده چې د چمن وابنه دي چې څرکا لري. ۶. ۱۵۷

جنبان: لړزنده، لړزېدونکی. ۶. ۷۸ او ۹۳

جوګر: څېره، جونګړه . ۶ ۷۸ او ۹۳

جولا: غالی اوبدونکی، ټوکر اوبدونکی. ۶ ۱۷۳

جيجری: کوزړی، کوزلۍ، د خاورو ګډوۍ، د خاورو ګډوه، د خاورو هغه لوښی چې لاستی لري اوبه په کې څښلی کېږي. ۶ ۷۸ او ۹۳

جيجکې: جمع وييکی دی د جيجی، هغه مرغی دي چې د لوپټ نومي مرغه څخه نه جلا کېږي. ۶ ۱۵۷

جيجی: د يوه مرغه نوم دی، هغه مرغی چې د لوپټ نومي مرغه څخه نه جلا کېږي. ۶ ۱۵۷

جيجيونتی : د موسيکی د کماچ ټاټ يو راګ دی، رکهب يې با دي دی په دوو ګندهارو (کومل ، تيور) او دوونکهار و ويل کېږي، ارو، امرو . ۶ ۷۸ او ۹۳

جيل خانې: زندان، بنديخانه. ۶ ۱۵۷

جيويش: هود، يهودي، بني اسراييل، د لغمانی بلا (بلحه) زامن. ۶. ۷۴

۸. چې (چ)

چاڼ: ستره، پاک، صاف شوی، پاک شوی، غلبيل شوی، کره شوی. ۶. ۱۵۷

چامبېل: جمبېلی، چامبېلو يې ډېر نوم دی، چلمېلي، يو ډول سپين ګل دی چې ډېر ښه بوی لري خوسپين يې ډېر پيدا کېږي. ۶. ۱۵۷

چانډو: يو ډول نشه ده چې افين (اپيم، تارياک) په اوبو کې پخوي اوچلم کې يې څکوي. ۶. ۱۵۷

چپاول: ګوښه کول، چورول، تالاکول. ۶. ۱۵۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

چیپټ: ۱) چیپټ، ټوکمار، ټوکي، مسخرهچي، ټوقي، ملنډي، مسخره کونکی، دوړه مار ۲) کړتو، قړتو، قړتن، غورتن. ؛. ۱۵۸

چیپټ: ۱) تکړه الک، غټ الک، تندرسته سړی ۲) ځرګنده، ښکاره، معلوم، چیټه. ؛. ۱۵۸

چټي په چټي: هسې بې فائیدي، محضې محضې. ؛. ۱۵۸

چرسي: له چرسو تن، هغه تن چې چرس څکوي، نشه کونکي مواد دي. چرس. ؛. ۶۸

چرلنډی: خاکساری، متواضع، چرلنډ. ؛. ۷۸

چرلنډی: متوازن، خاکسار. ؛. ۸۵

چغځی: مغز، مغځ. ؛. ۷۴

چغشکې: د ماشومانو کوچنیانو ځلمیانوڅښې، د ماشومانوڅښی، کوچنیانوڅښی، ځلمیانوڅښی. ؛. ۱۵۸

چوپړي: چوپړی یا مخ، پاڼه، ورقه، صفحه یې یکړ وی ده، لکه د کتاب او داسې نورو چوپړی. ؛. ۲، ۶، ۱۰، ... . ۲۲۰ چوپړی (۱۵ واري نور ټول ټال کښل شوی.)

چوپړی: مخ، پاڼه، ورقه، صفحه لکه د کتاب او داسې نورو چوپړی. ؛. ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ... . ۲۲۳ (ټول ټال ۲۲۳ وارې نور کښل شوی.)

چارمغز: غرنۍ میوه ده چې ګرد شکل لري. البته پوټکی او مغزیې خوړل، غوځان. ؛. ۱۸۲

چناک: چېناغ، یو نوع شرط دی، چې د چرګ د سینې دوې شاخه هډوکي په ماتولو سره پیل کېږي، دوې تنه یې په دې موخه تړي، چې د زهن چټک تیا، زکاوت پکې معلومه وي. دواړه تنه په دې بېلګه سره تړه تړي چې که هر څه ما تا ته لاس په لاس درکاوه نو د هغه سېز له نیولو او اخستلو نه وړاندې به راته یاد وایې. که یاد بې و نو له نیولو وړاندې ورته واې چې یاد، که هېر یې و، مقابل لوری ورته وایې چې ,, ستا هېر زما په یاد.،،
نو په دی حالت کې چې یې سره په کوم څه باندې شرط تړلی وي هغه به ورکوي. لکه: وړو او غریبو د چېناغ ګټلو ناغه: بېلګه- اینداره، ړومنځ، د بوټانورنګ، کالي، لونګۍ، پکول، د میلي مصرف.
ځوانانو او مینو د چېناغ ګټلو ناغه: بېلګه- نوی کتابونه، ښه قلم، غوږکی، ټېسوټ ساعت، کمپیوټر، د سرو زرو ګوته، له ټنډې مچه، په زړه پورې ختي او کالي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شتمنو د چېناغ ګټلو وبه: بېلګه- د ښادۍ مصرف، موټر، د لوړ پوړو ودانیو کور، د حج مصارف، په نړۍوالو هوټلونو کې مېلمستیاء، د باندني هېوادونو د ډیسکوټیک مصرف، باندنې هېوادونو د قمارخانو مصرف پرې کول. ؛. ۷۵

۹. ځې (ځ)

ځاځ: غصه، قهر. ؛. ۱۵۹

ځاځل: قهرول، په غصه کول. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځانځارونی: ځاریدونکی، فیدایي، قربانیدونکی. ؛. ۳۱۰

ځانګړې: خاصه. ؛. ۱۵۹

ځانمرګی: ځان وژونکی، انتهاري، خودکش. ؛. ۱۵۹

ځانمني: کړجنی، مغرور. ؛. ۴۰ چوپړی

ځدرانې: ځدران په پکتیا کې د یوه نامتو او مشهورې قبیلې نوم دی. ؛. ۱۵۹

ځغ: غویانو په اوړو یې ړدي، سپاره تړ، موټي، پال، تیر، رسۍ(تپړ)، ځونډي او غویه کنټرول وي. ؛. ۲۲ او ۲۵

ځغونځونکی: په ډېره اوبی ترتیب ګنه ګونه راوستونکی. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځلان: ځلانده، درخشانه. ؛. ۱۶۴

ځواکونه: پوځ، لښکر. ؛. ۱۵۹

ځنځوونکی: څاڅکی څاڅکی تویونکی، ټکی ټکی کوونکی، څڅوبی کونکی، قطره کوونکی. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځینګر: ګڼې. ؛. ۱۵۹

ځینګوړا: لغمان ولایت د الېنګار ولسوالۍ، د نورلام بابا کلي سر ته لوري ته یو دنګ سپین په واورو پټ د اوړدو پرښو لرونکی غره څوکه ده. ؛. ۱۴۱

۱۰. څې (څ)

څاڅکی: څڅوب، چکک، څکک ، څڅیدنه، څڅوبی، قطره، څڅواکۍ. ؛. ۱۵۹ او ۱۶۰

څار: کتوکه، تعقیب، تر پام لاندې ساتل. ؛. ۱۵۹

څارل: تعقیبول. ؛. ۷۸ او ۹۳

څارکښې: پلټونکې، ډډونکونه، پلټنه کونکې، کتوکې، هغه وګړې چې د باز په بڼه رټه، رمټه، چابکه، ټېنګه منګولې لرونکې وي او د ځېرکو کړنو پوهه و لري. ؛. ۱۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارګره: کتوکه، ډډونه، د ځانګړو خدمتونو جلۍ، هغه پېغله چې د ټاټوبي د غلتو هامیانۍیو، ورانکارو، د ټاټوبي د رښت نه منونکو مخه نیسي. ؛. ۱۴۲

ځارونکې: پلټونکې، تر پام لاندې رواوستونکې، هغه جلۍ چې د باز څخه تېزې سترګې او پام و لري چې ټاټوبي د غلتو هامیانۍیو، ورانکارو، د ټاټوبي د رښت نه منونکو په پټه او ښکاره ترلاسه کوي. نر یکی نوم یې ځارونکی او ډېر نوم یې ځارونکي دی.؛. ۱٦۰

ځاړي: بې اتفاقي. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځپان: د اوبو توپان. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځپاڼ: کتار، قطار، صف، چیل. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځپرکی: فصل، برخه. ؛. ۱۹۲ او ۲۱۴

ځپوځو: ځپوځی، خاپوړی. ؛. ۱٦۰

ځپیز: ځپه ییز، ښځه نوړی یا ښځه نوم یې ځپیزه ده. ؛. ۳٦

ځپیزو: ځپه ییزو. ؛. ۱٦۰

ځځلو: سجدو. ؛. ۱٦۰

ځځلې: سجدې، مفرده وی یې ځځله یا سجده ده. ؛. ۸۴ او ۱۸۲

ځځبېکی: ګړندی، چټک، تیز، ژر، رټ، بیړه. جمع وی یې ځځبېکي ؛. ۱۴۲ او ۱٦۵

ځځوبکی: ځځواکی، قطره، ځاځکی. ؛. ۱٦۰

ځځځکي: د اوبوپوکڼی، د اوبوپړومبی، بړبوکۍ. ؛. ۱٦۰

ځربولیړه: غټول کېړه، چاغول کېړه. ؛. ۱٦۰

ځرخباڼ: بازینګر، ځرخبانی. ؛. ۱٦۰

ځرګړو: ځرګړی، یو نوع غرنی بوټی دی، چې تارتار واښو په شان دی، په زړه پورې بوی لري او اکسره د کوټو په غولي او جماعتونو کې یې د فرش له پاره اچوي لکه بروځې. ؛. ۱٦۰

ځرګه: بزبو، ترړی، حق دوسته مارغه، یوه ډول مرغۍ ده چې د شپې له خوا ځان په ونه کې ځوړند وي او حق ناري وهي. ؛. ۱٦۰

ځېرمه: ځرمه، نږدې، کم وخت. ؛. ۱٦۰

ځرو: د اور رڼا. ؛. ۷۵

ځکل: ۱) کم واټن، لږه فاصله، لږه لاره، ۲) ځښل، چښل، چیښل، چیکل، ۳) ځکل: په ژبه د یو شي کیفیت. ؛. ۷۸ او ۹۳

ځکل: د یو شي خوند کتل په ژبې سره، د یو شي کیفیت معلومول. ؛. ۱٦۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه: ځکاکه، روزي، هغه څه چې خوړل کېږي. ۶. ۷۸، ۹۳ او ۹۵
ځلنۍ: چهار شنبه. ۶. ۱۶۱
ځلورخنډی: ځلورکونجی، اطاق، کوټه، خونه. ۶. ۲۳
ځلور لارې: چوک. ۶. ۱۶۱
ځلی ځولی: ۱) لوړې ژورې، ځلې ځولې۲) د لارې توښه. ۶. ۱۰۶ او ۱۶۱
ځلېږ: د بېدیا تالاو، د صحرا تالاب، د مېرې ډنډ، د سارا حوض، د صحرا ډنډ، د ټټنګ حوض، د ښتې ډنډ، په دشته کی ډنډ، په ټیټنګ کې ډنډ، په بیدیا کې تالاو، جووړ، ترېلی، اوډ. ۶. ۱۲، ۱۶، ۲۱۸ او ۲۲۳
ځورلېځ: ځورلېځی، چورلېځ، لټ، محور. ۶. ۱۶۱
ځمځه: د ځمکې په مخ درځ (درز) یا د ځمکی په مخ چاود. ۶. ۱۶۱
ځمغېلی: وړه او زړه خیمه، وړه او زړه کیږدۍ، ۱: څپره، شیشی، برلک ډوری، د مرغانو شکنو (شکانانو) او نورو ځناورو د ډارولو دپاره په پټي او فصل کې درول شوی وي. ۶. ۱۶۱
ځمغېلي ځمغېلي: وتره (ځمکه)، وچه او لمده ځمکه. ۶. ۱۶۱
ځنګزان: په ډډه، په اړخ، په یوه طرف. ۶. ۱۶۱
ځو تر ځو: ترځوپورې، تر ځومره پورې، ترځومره زمان پورې. ۶. ۱۶۱
ځورله: خنځیر، خنزیر، سرکوزی. ۶. ۱۶۹
ځورلېځی: لټ، محور. ۶. ۱۶۱
ځوسیس: جاسوس، سوسیس، د میرځمن پټ مالومات، ځای، کچه، له لیکې شاته شتمني او ځواک پېژندونکی، دښن ځارونکی. ۶. ۱۶۱
ځوکړ: کوځه، چوکړ. ۶. ۱۶۱
ځوګیر: انتظار کې ناست، منتظر، په ځوکۍ ناست، د ښکار په طمعه ناست ښکاري. ۶. ۱۶۱
ځولسیزې: سو دپې لس، لس کاله. ۶. ۱۶۱
ځه او ځه: پلانی او پلانی. ۶. ۱۶۱
ځه نه ځه: کم او زیات، لږ او ډېر. ۶. ۱۶۱
ځښتن: الله، رحمان، رحیم، ساتونکی، الله تعالی، رب.۶. ۷۴، ۷۹، ۸۰، ۸۱ او ۱۹۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. خې (خ)

خاوند: بر، خاونده!، رب، الله، څښتن، ساتونکی. ؛. ۵۱، ۶۵ او ۷۸

خاوند: مېړه، ساتونکی، شا یا شاه. ؛. ۷۸، ۹۰، ۹۳، ۱۳۸ او ۱۷۴

خپنځېدو: خپنځېده، په ځمکه اوارېدل، په ځمکه تښته کېدل. ؛. ۱۶۲

خپړ غوړی: غوړنرمی، غوړپوستکی، د غوړپېڅلی، د غوړ پوڅکی. ؛. ۱۶۲

ختېځ: شرق، لمر خاته، هغه ځای چې لمر ترې را پورته کېږي، هغه سیمه چې لومړی پرنورو سیمو رڼا او روښانايي خپروي. ؛. ۳، ۱۶، ۳۲، ۳۶، ۱۳۶ او ۱۵۱

خځوک: خخوکی، د ځمکي مخ چاودنه. ؛. ۱۶۲

خچلی: ټېله کړی، پورې وهلی، اچولی، غورځولی، پورې وهل شوی. ؛. ۱۶۲

خدایږو: په الله قسم، په الله سوګند، په څښتن تعالی سوګند، په څښتن قسم. ؛. ۹۵ او ۱۰۶

خدریوان: هغه څوک چې د کلي مالونه بیايي او بیا ترې د مال په سر ډوډۍ غواړي، خدری، د غوبه ډوډۍ، غوبانه ډوډۍ. ؛. ۱۶۲

خدړ: ګدا، مسکین، خوار، غریب. ؛. ۷۳ او ۸۰

خدشه: شوکاره، په نوکانو ګرول. ؛. ۱۶۲

خدعه: دوکه، فریب، چل. ؛. ۱۶۲

خرپته: یو ډول خړرنګه واښه دي چې اواره دښته کې شنه کېږي، نری پاڼې لري او خلک یې خوري. همدارنګه د پېچ مرض یا د نسناستي دوا ده. ؛. ۱۶۲

خرپیاڅه: یو ډول بوټی دی چې سپین ګلان کوي او نری اغزی لري. ؛. ۱۶۲

خرټی: غونډ، ګردی. ؛. ۱۶۲

خرټسکی: یو ډول بوټی ببخ چې ګرد یا غونډ منډ شکل لري او تریخ خوند لري. ؛. ۱۶۲

خرډګ: یو ډول سارنی بوټی دی چې پلنې او لویې پاڼې لري. ؛. ۱۶۲

خرډیګ: د بوټي نوم ده، موږکۍ، هغه کوشنی لرګی چې د مرغۍیو په دام (تلک) کې وي او ډوډۍ یا غوښه یا بل شی په پېل کېږي. ؛. ۱۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي میلي پېبیلې ۱٦۳ چوپړی

خر زوره: یو ډول واښه دي چې دوه جلګه او شین لریو دا واښه په ژمي کې څارویو ته ورکول کېږي. ؛. ۱۶۳

خرسومبه: پېنې (رواش) غوندې یو بوټی دی چې په غره کې ساره اوشګلن ځای کې شین کېږي، په اوړي کې تازه په تازه خوړل کېږي او په ژمي کې حیواناتو ته د خوراک په ډول ورکول کېږي. ؛. ۱۶۳

خرسونه: د خرس جمع ده، یو ډول خوشبویه واښه دي چې د ریشکې (ریشقې) په شان تخم کوي او خلک یې خور وا ته ور اچوي. ؛. ۱۶۳

خرغوړی: خرغوړ، یو ډول خړ رنګه پټ لرونکی بوټی دی چې خلک یې د ځینو ناروغیو له پاره استعمالوي. ؛. ۱۶۳

خرغوله: یو ډول بوټی دی چې د ویالو په غاړه کې شین کېږي او ځینې خلک یې پخوي، همدارنګه د هغه دانو له پاره چې سر یې نه وي وهلی د ملهم په ډول استعمالوي. ؛. ۱۶۳

خرغیږی: خرډګی، خرګی، خریږی، یو ډول مرخیږی، ګوځی (د هنوانو ستوری، کاپرخولی، لیوه پسکی) دغه ډول مرخیږی نه خوړل کېږي. ؛. ۱۶۳

خرمېږی: یو ډول نبات دی چې په سارا کې شین کېږي، که له ځمکې را وکښل شي په ولیو (ریښو) باندې یې ژولې نښتي وي. ؛. ۱۶۳

خرواړه: یو ډول سارانې سابه (ساګ) دي چې سورګل کوي او د پسرلي په سر کې پیدا کېږي. ؛. ۱۶۳

خروړک: یو ډول سارانې سابه دي چې سپین او سره ګلان کوي د پسرلي په اولو وختونو کې پیدا کېږي او اومه خوړل کېږي. ؛. ۱۶۳

خروه: د شین شوبی (شمشوبی) په څېر یو بوټی دی. (بل لوري ته انسان هر بوټي او پانې خوړلی شي خو چې غوړ و نه لري. لکه څېړی، نارنج، بلېټی یا روسی وله او داسې نور) ؛. ۱۶۳

خره کی: یو ډول اغزی دی چې خلک یې په ژمي کې د پسونو له پاره وچوي. ؛. ۱۶۳

خره واژ: یو ډول سابه دي چې د جوارو د بمبل په ډول ګل کوي او څاروي (حیوانات) یې خوري. ؛. ۱۶۳

خریټی: ازدحام، د خلکو ګڼه ګوڼه . ؛.۱۶۳

خړا وه: د سپو جنګ. ؛. ۱۶۳

خړسان: کوره سان ، یو ډول نخي او سپین ټوکر دی. ؛. ۱۷۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

خړنګی: شینشوبی، یو ډول سارنی بوټی دی چې ګل یې شین اوپاڼې یې خړ دي او لوړوالی یې ۵۰ څخه ۷۵ سانتي متره پوري رسیږي. ؛. ۱۶۴

خولګۍ: وړه خوله، کوشنۍ خوله، مچو، مچې، مچکه، چپو، خولګوټی. ؛. ۶۳، ۶۴، ۷۰، ۷۱، ۷۴، ۱۰۵، ۱۱۰، ۱۳۴ او ۱۸۲

خولګوټی: مچو، مچکه، مچه. ؛. ۱۶۴ او ۱۸۲

۱۲. دې (د)

داج: ناوې د واده کالي، هغه کالي چې ناوې ته د پلار له کوره ورکول کېږي. ؛. ۷۴

دا په دا: په دې سبب، په دې وجه، په دې خاطر. ؛. ۷۴

دانګ: ټوپ، خیز. ؛. ۷۴

دانې: ګڼه. ؛. ۲، ۵، ۱۸، ... . او ۲۰۹ (ټول ټال ۴۱ واري نور.)

داوڼ: ټکری، شال، زړوکی، پوړنی، پړونی. ؛. ۷۵

دوچار: ګرفتار، اخته، مبتلا، ګیر، ککړ. ؛. ۱۶۴

دد: ځناور، ځیرونکی ښاروی، ځیرونکی ژوی، وحشي حیوان. ؛. ۱۰، ۱۱، ۷۳، ۷۹ ، ۱۶۴، ۲۱۶، ۲۱۸ او ۲۶۴

ددو: د دد جمع ده، ځناورو، ځیرونکي ښاروي، ځیرونکي ژوي، وحشي حیوانات. ؛. ۲۱۶، ۲۱۸ او ۲۲۰

درخشان: ځلان، ځلاند، روښانه. ؛. ۱۵۹ او ۱۶۶

درزنۍ: پلن هوار میدان ، سم ډګر. ؛. ۴۱

دروېشته: ګډې وډې، درشته. ؛. ۱۶۴

درغل: مکار. ؛. ۱۶۴

درکار: یو بوټی دی چې زېړګول (ګل) او سپین بیخ لري. ؛. ۱۶۴

درکړ: د بګۍ د ارابې ګردۍ الفه، د ګاډۍ ګردۍ ارابه، ګاډیله لرګی. ؛. ۷۴

درکړۍ: غوجل، د کورني ژویو خونه، د اهلي حیواناتو کوټه. ؛. ۱۶۴

درغلي: خیانت، درغلنه، منافقت، چل (چریکي لار). ؛. ۷۵

درناوي: د درناوی یې مفرده وی ده، احترام، قدر کول، ځیګی، ځیګتوب. ؛. ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۹۰ او ۲۱۰

دریځ: ممبر. ؛. ۲۵، ۱۸۸، ۱۸۹ او ۱۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښنانو: دښمنانو، ميرخمنو. ۶. ۱۶۵
دښنن: دښمن، ميرخې. ۶. ۱۳، ۲۳، ۹۰ او ۱۶۱
دښنځواب: دښمن بريا ته نه پرېښودل، دښمن ته ځواب ورکول، هېواد پالنه ده، شمله ده، ننګ دی، عزت دی، ابرو ده، پښتو ده، او په کې بداينې لو سرلوړی ته رسېږي. ۶.۱۶۵
دم ګړی: روانپېر، اوس محال، اوس. ۶. ۱۶۵
دنګ: لوړ، جيګ. ۶. ۲۲، ۷۵ او ۱۵۹
دود: دستور، د ژوند تګلاره، رواج . ۶. ۵، ۱۲، ۱۶ او ۲۲۰ (۲۹ وارې په نور په نورو چوپړو کې شتون لري.)
دوسيه: کېس، د کېسې تړلې چوپړي، د مسلې غونډی، مکتوب. ۶. ۱۶۵
دو هنی: دوشنبه. ۶. ۱۶۵
دوې ګرايه: دوې هومره، دوې چنده. ۶. ۱۶۵

۱۳. ډې (ډ)

ډاډ: مطمعين، باوري. ۶. ۸۰
ډګډګی: توروزرې لېږد را لېږد څرخي الوتکه، توره باروړونکې څرخي تياره، لېږد را لېږد مرغی (شينوک). ۶. ۱۶۵
ډاډينه: تسلي، ډاډګيرنه. ۶. ۱۶۵
ډډون: تلاش، لټون، پلټنه، لټونه، پلټون. ۶. ۷۴

۱٤. رې (ر)

راخپنځم: پړ کوم، نسکوروم، راچپه کوم، چپه کوم. ۶. ۱۶۵
راستـــې: کوځې، لارې، کشونه. ۶. ۵۴
راستی: رښتيا. ۶. ۱۳۰، ۱۳۵
رپ: ثانيې ۱۰۰ برخه. ۶. ۴، ۱۴، ۱۶ ... . ۲۰۹ (ټول ټال ۴۴ وارې نور)
رټ: تيز، ګړندی، څڅبېکی . زړور، په زړه ببر، تکړه سر تېره: بې باکه: څرګنکد، بر جسته، وتلی ۶. ۹، ۹۰، ... .
رټه: تېزه، بيره، . ۶. ۱۵۹ او ۱۶۹
رټې: رټه يې مفرده وی ده، جمع وی يې ده بيړه، . ۶. ۱۶۵
رټی: تېزپېغله، ګړندی پېغله، څڅبېکې پېغله. ۶. ۱۶۵
رفتار: تګلاره، کردار، کړندلاره. ۶. ۱۶۴
رغاوه: صنعت. ۶. ۱۶۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنده: د ترکاڼی یوه اله (وسله) ده چې لرګي پرې تراشي، اواره، ښیقل کوي. ؛. ۶۴

رند: تېز غوڅ ونکی، چالاک تن. ؛. ۱۶۶

رنګړي: رنګی، رنګړی يې مفرد وييکي دي ، لکه پټی چې له خځلو څخه پاک کړي او کښت خپله اصلي بنه وه ښايي. ؛. ۱۶۶

روان سیند: الف: بېلهجې وييتون، ساده لغات نامه، اسان قاموس (ساده فرهنګ)، بې: سويي ولاړ سيند (دريا يا رود جريان دار). ؛. ۱۶۶

روښـــانه: ځلانده، زلانده، درخشانه، معلومداره. ؛. ۱۵۹

روغمن: ډاکټر، هغه تن چې ناروغان په روغتون کې درملنه کوي، او د روغتيا په ټولواله (سيستم) کې ځانته مشر لري يا لوی روغمن (سرطبيب) چې دی بيا ستر روغمن (د روغتيا وزير) ته د روغتيا راپورونه، ليکونه (مکتوبونه)، يادونې او وړانديزونه مخې ته ږدي. ؛.۱۶۶

روغناوی: ساختاري، بنه يي. ؛. ۱۶۶

رېږدان: څوځيدنه، تريدنه، لړزيدنه، رېږديدنه. ؛. ۱۶۶

۱۵. ړې (ړ)

ړبن: لېږجن، ناړجن، لاړجن. ؛. ۲۷، ۷۴، ۷۶، ۸۰ او ۸۷

ړبنه: هغه څوک چې لېړ يې بهېږي، هغه څوک چې لېړجن وي، هغه څوک چې ناړجن وي، هغه څوک چې لاړجن وي. ؛. ۲۷ او ۸۴

ړنجې: د غابښ ربښې، ولیې، ولې، او د مات شوي غابښ پاتې شوې جرړې (ربښې)، مغري ړنجه. ؛. ۷۴

ړندې پېښې: د پټو سترګو کانې. ؛. ۸۷

ړنګ: وران، ويجاړ، خراب. ؛. ۱۳۴

ړنګتيا: ړنګېدنه، ورانېدنه، منحابډنه، انحلال. ؛. ۸۷

ړنګری: د چلم دروی، د چيلم نل، چلم نی. ؛. ۷۶

ړوند: وړوند، نابينا. ؛. ۱۱۵

۱۶. زې (ز)

زانګو: ماشومانو د خوب ټال. ؛. ۱۰۰

زده کړه: تحصيل. ؛. ۱۳، ۱۰۱ او ۲۲۱

زرغون: شين ، سمسور، زراع، شنه. ؛. ۲۵، ۸۵، ۱۶۷، ۱۷۰ او ۱۷۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

زرغون شاه خان: زما غور نیکه و چې د عبدالرحمن خان په واکمنۍ کې د لغمان د شپه میرو (پولیسو) مشر و.؛ ۱۶۷

زړان: زړامبو، ژړاندو، زړاندو. ؛. ۱۶۷

زنکیان: هغه ماشومان چې پر مور باندې ډېر زیات ګران وي؛. ۲۱۰

زغرټیرۍ: زغرواسکټ، زرې. ؛. ۱۶۷

زوزات: ماشومان، واړه، کمکیان، اولاد، خیل خانه ؛. ۱۲، ۲۵، ۹۱، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۲ او ۲۱۴

زوزان: زوزات، ماشومان، واړه، کمکیان، اولاد،خیل خانه ؛. ۸

زوزان: تریخ اغزی، د اغزیو یو ببلګه ده چې ډېر زیات تریخ وي او د اوښانو خاص خوراک دی؛. ۷۴

زوکړه: پیدایښت ؛. ۲۰، ۲۷، ۳۷ ... . او ۲۰۹ (ټول ټال ۱۰ وارې نور راغلی دی.)

زیان: تاوان، نقصان، سویي ګټه، نا ګټه، بې فیدې، سوی فیده، لامفید؛. ۱۴۰

زیرسر: ذخیره ؛. ۱۶۷

زیګي: د زیرګی جمع ده چې په دي مانا سره ده: جیړه ګی؛ ششګی؛ جزګی؛ ځیوګی؛ څوځکی ؛جیشګی؛ سیزګی؛ ژبژګی؛ شیژګی. په لغمان ولایت کې څودانې څلی ته ورته ډول غر دی، زیګی یې مفرده وی ده . ؛. ۱۶۷

زیندي: له ستونی خفه ول.؛. ۷۵

زیندۍ: له ستونی خفه ول ؛. ۱۶۷

۱۷. ژې (ژ)

ژاپن: جاپان. ؛. ۷۶

ژاخو: بې ډوله، بدرنګه. ؛. ۷۴

ژبپانګه: ویبپانګه، ویېزېرمه، ویکبلري، ډیکشنري، (ذخیره زبان). ؛. ۱۳۸

ژرنده: د غنمو، وریجو، جوارو او وربشو اوړه کولو ځای. ؛. ۶۶ او ۱۱۲

ژړکورۍ: یو ډول غرنی بوټی دی چې خوندورې دانې کوي او خلک یې خوري په بدن کې د پټ زخم ښه کولو له پاره استعمالیږي او لرګي یې سوزوي. بله ببلګه یې تورکورۍ ده. ؛. ۱۶۷

ژغورند: ساتونکی، ژغورندونکی، نجاد ورکونکی. ؛. ۱۶۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژغونډی: هغه لرګی دی چې د غوایانو په ستې کې راځي په ژغ کې موقعیت لري اوغویان د کولبې حالت کې یوبل سره نه لرېږي. ؛. ۱۶۸
ژمنه: وعده. ؛. ۶۸
ژمنې: وعدې. ؛. ۱۶۸
ژنل: مښل، شاربل، زګول. ؛. ۷۵
ژنۍ: ځوان، ځلما، بلغا، مرد. ؛. ۱۶۸
ژونکه: حجره، سیل. ؛. ۱۶۸
ژوو: انسانان، اشرف المخلوقات، د حضرت ادم (ع) اولاد یا زوزات. ؛. ۷۵
ژوی: انسان، اشرف المخلوق، بنې ادم، د حضرت ادم (ع) اولاد. ؛. ۲۲ او ۱۳۹
ژوی: دوې یمه مانا یې حیوان، ځناور. ؛. ۱۶۴
ژئ: غاړه، کناره، جۍ، پیڅه، څنډه، ۲) ژئ: د اوبو مشک، ۳) ژې: د پښتو الفاباء لیکل شوی او کاپي شوی ۲۰ حروف، ۲۰ حوف. ؛. ۲۳، ۷۶، ۸۹ او ۱۴۳

۱۸. ړې (ړ)

ړبن: وعده لرونکی، ژمنه لرونکی. ؛. ۷۵ او ۸۰
ړغرل: د زړه په غوړو او ریدل، د زړه له کومې اوریدنه. ؛. ۷۶
ړغیږي: اواز کول، ړغېدا، غبرېدا. ؛. ۱۶۸
ړوړ: کوکارې، زوړ، شورماشور، غوریدا. ؛. ۷۳

۱۹. (س) سې

سابټ: بیخی، سوچ، بالکل. ؛. ۷۵
سابیږی: الوتکه، طیاره، جوز. ؛. ۷۵ او ۱۷۰
ساډی: بې عقل، کم عقل. ؛. ۸۴
ساډئ: بې عقله، کم عقله. ؛. ۷۵
ساډو: لاپو، باټک، دوړمار. ؛. ۷۵
ساډیزم: روحاً او جسماً څوک په غذاب کول. ؛. ۷۴
ساړ: وچ، سوی، ترګی، تیندی نه لولپه. ؛. ۷۵
ساړه: سړه هواوېچه، یخ کېدل، د سړوبو وړمه، د یخچالونو اوا. ؛. ۱۷۱
ساز: برابر، ورته، مساوي، هم شکله، یوه بڼه. ؛. ۴۱ او ۷۳
سالار: مشر، میر، سرلوړی. ؛. ۷۵ او ۱۹۲
ستو: کوشنۍ قطره. ؛. ۱۶۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستغيونی: صعب العبور. ؛. ۱۶۹
سپورې: کنځلې، پوچې، بدی، زيرې، ژيړې. ؛. ۱۴
سجدې: ځښتن ته ځان ټيټ راوستل، ځښتن لويې ويل، له ځښتن سره د انسانانو د غړيدا موقع. ؛. ۱۶۰
سحک(سحق): د دوې ښځو سره سامان مښلو ته وايې. دوې ښځې چې له يو بل سره سامان جنګوې او خپل شهوت پوره کوي. ؛. ۱۶۹
سخهار: سخه هار، دباد دالوتلواواز. ؛. ۱۶۹
سربلند: سرفراز، سرلوړی. ؛. ۱۶۹
سربېره: له دې سره. ؛. ۱۶۹
سرداران: ماليکان، د مالدارئ ماليکان. ؛. سرداران
ســــرفراز: سرلوړی. ؛. ۱۶۸
سرکار: دولت، حکومت. ؛. ۱۶۹
سرکوب: خرس، سرټيټی، مختورن ، نسکور، ژېړمخی، زېړمخی، ملامت. ؛. ۷۴ او ۸۴
سرکوزی: ۱) سرټيټی، مختورن ، نسکور، ژيړمخی، زيړمخی، ملامت ۲) سرکوب، خنځير، ځورله، خنزير، خرس. ؛. ۱۶۱
سر ليک: سرليکنه، عنوان، سر خط. ؛. ۱۶۹
سر ليکنه: سر ليک، سر مقاله. ؛. ۱۶۹
سر ليکه: سردړه، سرلوحه، بورډ. ؛. ۱۶۹
سرمخ: سر صفحه. ؛. ۱۶۹
سروېړدی: بالښت، سرايړد، سروېړد، سروېښت. ؛. ۱۶۹
سزنئ: د ماشوم تړلو پړی، هغه پټئ چې ماشوم پرې تړي.. ؛. ۱۶۹
سستو: بې ايمانو. ؛. ۱۶۹
سقر: دوزخ، جيهون. ؛. ۱۶۹
سوکړکو: جوارې. ؛. ۱۶۹
سکالو: موضع، مضمون، مطلب، مسله. ؛. ۶، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ... .او ۲۱۸ (ټول ټال ۱۹ وارې نور)
سوزني: د ماشوم تړلو پړی، هغه پټئ چې ماشوم پرې تړي. ؛. ۱۶۹
سوکړکې: جوارې. ؛. ۱۶۹
سول: عقل. ؛. ۱۶۹
سوله ستاړه: سوله ستاره، سوله بوله. ؛. ۱۶۹
سوله ييز: روغه ييز، سوليز. ؛. ۱۶۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سماوار: سماوات هغه مسي شی چې پکې اوبه جوشوي ۱۷۰.؛ .
سمه ده: سيې ده، صحيح ده، صيې ده. ؛. ۱۷۰
سندربوله: مشاعره. ؛. ۱۷۰
سنډا: د يو حيوان نوم دی چې په منځني ختيځ کې زيات پيدا کيږي. ؛. ۱۷۰
سواستفاده: ناوړه ګټه اخستنه، سوی استفاوه، بده استفاده. ؛. ۱۷۰
سوب: حاضر. ؛. ۱۷، ۱۷۹ او ۲۰۹
سودايي: چورتي، په سوداکې. ؛. ۲۷ او ۸۰
سوډي: لټ، تمبل، مټه. ؛. ۸۴
سوډۍ: لټه، مټه، تمبله. ؛. ۷۵
سوړ بخرى: الکترون. ؛. ۴۲
سوسيس: جاسوس. ؛. ۷۶ او ۱۶۱
سوګند: ږو، قسم. ؛. ۷۹، ۸۴، ۱۱۰، ۱۱۹ او ۱۶۲
سونتوکي: سونتوکي، د سوزيدو توکي. ؛. ۱۷۰
سونلرګی: د سوزيدو لرګی. ؛. ۱۷۰
سويل: جنوب. ؛. ۱۳۷، ۱۷۱، ۱۸۸ او ۲۱۰
سيوا: زيات، اضافه. ؛. ۱۷۰
سيوس: په شمالي اروپا کې يو نامتو هېواد نوم دی، چې د نړۍ ناوې او زرغون هېواد دی، د دنيا جنت يې هم بولي. ؛.۱۷۰
سيوسيوۍ: توره سابيرۍ، توروزرې ځرخي الوتکه، توره ځرخي تياره، توره مرغۍ (بلکبرډه). ؛. ۱۷۰

۲۰. شې (ش)

شاړه: ويرانه، خرابه ، شاړو، . ؛. ۸۸
شباب: ځواني، ځوان کيدل. ؛. ۱۷۰
شپه غاله: ليليه، د زده کړيالو له پاره د هستوګند ځای. ؛. ۲۷، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۸۰ او ۸۴
شتۍ: تير، سوفار، خدنګ. ؛. ۱۷۰
شلګر: هغه نرم پټې چې د شولو کرکيلې له پاره يې چمتو کړی وي، د شولو نهل کولو له پاره تيار پټی له چې له ابو ډنډ. ؛. ۱۷۰
شليتې: کنجرې. ؛. ۱۷۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمن ګل: شمن ګال: د مهترلام په ولسوالۍ کې سويل لورته پروت د پښتنو کلی دی. خاله خيلو نه کوز او له جوګي کلا نه پورته. ؛. ۱۷۱

شنډ بخړی: نيوترون. ؛. ۱۷۱

شوغکۍ: يو نوع واښه دي چې د پسرلي په موسم کې په دښته کې شنه کېږي او شغې يې خلکو پسې نخلي. ؛. ۱۷۰

شيبر: په باميانو کې د يوې سمې نوم دی چې ډېر ساړه وي په کې او يو ډېر لړلی زوړی (کوتل) هم لري چې د شيبر کوتل يې بولي. ؛. ۱۷۱

شيطان: ابليس، ازازئيل. ؛. ۱۳۸

۲۱. ښې (ښ)

ښکرور: زورور، طاقت ور، زناور، ځناور، سوپر فاور. ؛. ۱۷۱

ښکالو: د پخښو غر. ؛. ۱۷۱

ښکالوه: سرخج، بحث، مباحثې. ؛. ۲۲

ښوونځو: مکتبونه، ښوونځي، د ښوونځی جمع ده. ؛. ۱۷۱

۲۲. غې (غ)

غجکې: لکه دوې تاره (دمبوره) غوندې د ولسي موسيکۍ يوه ډېره ښه اله ده. ؛. ۱۷۱

غزال: هوسۍ. ؛. ۱۷۱

غړيالي: ړوب، عضلاتي، تنومند. ؛. ۱۷۱

غږلېږدی: ژغ لېږدی، لوړغږی، لوړويونکی، لاوډ سپېکر. ؛. ۱۷۱

غوټه: ډمبوسکۍ جلۍ، غوښه ور. لکه: هېلمندۍ جلۍ غوټه وي. **غ**وټه لنډ وې (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه غې (غ) دی پر دې زور په بنه غږ راځي لږ لوړ لوستل کېږي.؛. ۱۸۰

غوټه: سر ورمنډل په اوبو يا توکو کې. لکه: وا!؛ لغمانۍيه! دا د لغمان سين دی په کې غوټه شه! له اوبو دې وېره ورکوي. **غوټــه** منځنی کچې غږ د وې (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه غې (غ) دی پر دې پېخ په بنه غږ راځي لږ لوړ لوستل کېږي.؛. ۱۸۰

غوټه: ټرل. لکه: ای!؛ لغمانۍ جلۍ د ټيکري پيڅکې دې غوټه کړه. **غــو**ټه اوږد وې (و يا واو) باندې زورنه ده،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکینی ابېڅه غې (غ) دی پر دې اوړد پېخ یا اوږ مد په بڼه غږ راځي لږ لوړ لوستل کېږي.؛. ۳۱
غوټی: د ګل هغه حالت چې خلاص شوی نه وي. ؛. ۱۷۲
غورځاوڼ: د یوې ډلې غړی. ؛. ۱۷۲
غورځنګ: نهضت، مومنټ، جنبش. ؛. ۳۷
غورینه: ګلماله. ؛. ۹۱
غوړغوړ: په اسمان کې د الکترونونو د تصادم صوت دی، غوړغوړی بابا، په وربځ اسمان کې سرو بځرو د ټکرونو غږ. هغه غږ چې له تندر او تالندې څخه وړاندې وي؛. ۱۷۲
غوږکی: ټیلېفون. ؛. ۱۵۸
غوندې: ورته؛. ۲۶، ۲۷، ۷۴، ۸۱، ۸۴، ۸۸، ۱۲۸، ۱۶۳، ۱۷۱، ۱۸۲ او ۲۰۵

۲۳. کې (ک)

کاروان: پیر محمد کاروان، شاعر لیکوال زما د ادبي بهېر د ۲۰۰۴ کال اشنا. ؛. ۱۷۲
کاروان: وچه بېړی، د اوښانو کتار، قطار، قافله، کافله. ؛. ۱۲۲ او ۲۱۱
کاکۍ: د کاکا ښځه ، د کاکا مندینه، د کاکا ارتینه، د کاکا مینا، د تره میرمن، د تره ښځه، د تره کور ودانه، تینداره. ؛. ۲۱، ۲۲، ۱۴۰ او ۱۴۶
کانه: هغه څوک چې اوازنه اوري. ؛. ۱۷۲
کبلۍ: د هوسۍ زوزات، د هوسۍ اولاد، د هوسۍ بچی. ؛. ۱۷۲
کابلۍ: هغه انجونه چې د کابل د سیمې وي، ټاټوبي د پلازمینې پېژند پانه و لري. ؛. ۱۷۲
کټ مټ: یوه شان، ورته، هم شکل. ؛. ۱۴، ۱۳۵، ۲۱۳، او ۲۱۷
کټینه: د چرسو پرې شوې ګرده چې پټۍ ډډ ساتي. ؛. ۱۷۲
کډوالۍ: مهاجرت، کډوان، کډوال، مهاجر. ؛. ۱۷۲
کرۍ: ټول، درسته، واړه، ګر سره. ؛. ۸۶
کړۍ: ګردۍ، حلقه، دایره. ؛. ۱۹، ۲۹، ۳۵... . او ۲۰۸ (ټول ټال ۲۳ وارې نور)
کلام: ویناوې، خبرې. ؛. ۱۷۲
کلام: خبره، وینا. ؛. ۱۷۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله خور: سر خوړونکی، کله خورک، يوه بيلګه الوتونکی دی چې زېړه سينه، تور سر، اوږده لکۍ او ډبله چنګه مښوکه لري. چتکی يو بلګه وړوکی الوتونکی دی (امريکايي وړه مرغۍ) خوري. او ماشومان يې کافر الوتونکی هم نوموي.. ؛. ۱۷۳

ککرۍ: کپړۍ، سر، ځکيسر. ؛. ۱۷۳

ککی: ځنکی، زانکی، ښکی، ښکلی ماشوم، ډولي ماشوم، هغه ما شوم چې په مور ډېر ګران وي. ؛. ۱۷۳

کم اصل: بې نسبه، سوی اصيل، ډم، ناين، جولا، نداف، قوال، بازينګر، نځی. ؛. ۸۴ او ۸۵

کوراک: غوزانو يو ستره بېلکه چې ډېر سخت وي او ماشومان يې د ځلورمغزو په لوبو کې د ټکي په ځای استعمالوي. ؛. ۷۴

کوره سان: خېرسان يو ډول نخی اوسپين ټوکردی. ؛. ۱۶۳

کوږ: ناسم، سوی سم. ؛. ۶۱، ۷۵، ۸۵ او ۱۲۱

کولمان: په لغمان کې يو غرنۍ سيمه ده چې وګړي يې په کولماني (پشه يي) ژبه خبرې کوي. ؛. ۱۰۲

کوکۍ: ۱) ډوليوزې، شا وزرې، (پکه بي بي، شاه پرک). ۲) مشره خور ؛. ۲۱ او ۱۰۵

کوټۍ: کيسکی ،د خره بچی. ؛. ۸۶

کونده ګل: د الينګار په ولسوالۍ کې شمال ختيځ لورته پروت د کلی نوم دی. په نورلام کې د ډکرې کلا نه پورته. ؛. ۱۷۳

کونړي: د کونړ، د کونړونو، د کونړ ولايت چې مرکز يې اسد اباد او ښار يې چغسرای دی (ځکه يې کونړونه بولي چې څو کونړونه لري لکه خاص کونړ، بر کونړ، کوز کونړ په کې دي). ؛. ۱۳۹

کوهی: ساه. ؛. ۱۷۳

کهول: کورنۍ. ؛. ۸، ۲۰، ۱۳۶، ۱۵۱ او ۲۱۰

کېڅليک: د کبر(قبر) شناخته، د مزار لوحه. ؛. ۱۷۳

کېږدۍ: خيمه. ؛. ۱۷۳

کېلمان: په لغمان مرکزکې د ميدانيو سيمې څخه کوز د ملايانو کلی دی، تانده سيمه ده ورته کېلمان وايي:. ؛. ۱۷۳

۲۴. ګې (ګ)

ګاډيلي: ګرده ګردی، تاوه حلقه، د ګاډۍ ټير. ؛. ۷۷

ګټيالۍ: ګټونکې ښځه. ؛. ۱۷۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډا: نڅاء، بازي. ؛. ۱۹۳
ګر: ظلم، ستم. ؛. ۵۶، ۱۴۶ او ۱۸۸
ګريان: ژړا. ؛. ۸۲
ګس: کين، چپ. ؛. ۱۹۰
ګسټ: کين، چپ. ؛. ۸۳ او ۹۰
ګسمټي: کينمټي، چپکو. ؛. ۲۱۱
ګسمټې: کينمټې، چپلاسې، په کين لاس د ليک ليکلو جلۍ. ؛. ۱۷۴
ګواښ: ګواښنه، ګوت څنډنه، خبرداری، اخطار. ؛. ۱۷۴
ګوټپېر: ګوټليد، زاويه ديد. ؛. ۱۷۴
ګوټنه: خيشاوه. ؛. ۹۱
ګور: قبر. ؛. ۴۵، ۵۰، ۵۱ او ۱۳۲
ګور: کټل، د شپه ميرويا د ساتونکو په سيستم کې هغه حالت دی چې تر پېنځه قدمه واټنه پورې امير ته پاتې شو لاسونه سره ټړي په ورنو کلک نيسي او د مير په لور ګور کوي د تعليم قدم په بڼه تيرېږي. ؛. ۱۸، ۹۰، ۱۳۷ او ۱۹۲
ګويا: وينا، په خبرو اخته. ؛. ۱۷۴
ګويان: په خبرو، ږغا، غږا، وينا. ؛. ۱۷۴
ګيځ: سهار. ؛. ۳۲

۲۵. لې (ل)

لالا: ستر ورور، ستر اوښی، ستر کاکا، مشری ورور، خور مشر. ؛. ۷۴
لاليه: پر مېړمنې چې خپل خاوند ډېر ګران وې نو په لاليه يې رابولي. شرين، خور، شاث. ؛. ۶۷، ۷۶، ۹۸، ۱۰۶ او ۱۲۰
لالۍ: پر مېړه چې خپله مېرمن ډېر ګران وي نو په لالۍ يې رابولي. شرينه، خوره، شاثه، ګبينه، جنتبوی، اومتۍ. ؛. ۱۷۴
لانجه: جنګ او جدل. ؛. ۱۷۴
لا وياړي: سوی وياړ، بې وياړه، نا فخره، لاغروره. ؛. ۱۷۴
لرليد: دوربين. ؛. ۱۷۴
لرليد: ورستۍ ګنه، راتلونکي بڼه. ؛. ۲۷، ۴۰، ۱۴۷،... . او ۲۱۱ (ټول ټال ۱۳ واري نور)
لرې ويشتونکی: لېندوک، سنيپر، لرېويشتونکی ټوپک، لېندوک باندې تارول (يوه ډول مرغه) په غلچکي ډول وېشتل، خپل ښکار

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پټ او لرې ځايه وېشتل، له لرې او پټ ځايه وېشتل، يوړ يو وېشتل. ۶. ۱۷۴

لړ (رديف): لړ (رديف) داسې تعريف کوو چې هغه غونډلې، وييکي (ويوکي يا وی) او ابېڅې چې په ټول او تله برابر يا مقفي شعر په پای کې د ټولو قافيه والو مسرو په يوه بڼه او يوه مانا تکرار راځي ورته رديف وايو.
تر ټولو ډېرې پېيلې (پيرانو، شپرونو، شعرونه يا اشلوک) د پښتو ژبې د ,ه، ابېڅې باندې پښبله (قافيبه) او لړ (رديف) شوي دي. که د , ه، ابېڅې د هرې وييکي له بېل بېل ابېڅې و منو نو د , ه، ابېڅی په کې لړ (رديف) راځي. لکه وينه، دينه، شينه، ځينه، پينه په د غو وييې پښبلې کې د , ه، ابېڅې لړ ده. يا قافيي دې چې د ه رديف لري. ۱۵، ۱۶، ۱۹، ۳۰، ۳۵، ۱۲۷... او ۲۰۳ (ټول ټال ۴۶ وارې په بېلابېلو چوپړو کې راغلي)

لـړان: د سطرونه غونه، رووې، قطار، ځنځير، د عنوانو مخ، لکه: ليکلړ، د ليک يا موخو د عنوانو مخ، ليک د سطرو غونه. ۶. ۱۷۵

لړزان: ريړدان، ځوځيدنه، تريدنه، لړزيدنه، اينې ديدنه. ۶. ۱۷۵

لړی: پروسه. ۶. ۱۳، ۱۵۶، ۱۸۷، ۱۹۶، ۲۰۰، ۲۰۴ او ۲۰۹

لښل: ليږدېدل، کډه کول. ۶. ۱۷۵

لغاز: طنز. ۶. ۱۶ او ۲۹

لغمانی: هغه کس چې په لغمان سيمه کې زوکړه شوی وي، هغه تن چې په لغمان سيمه کې پيدا شوی وي، د نوموړې سيمې ژوند کړ او پېژن پانه يې و لري. ۶. ۳۷، ۹۴، ۱۰۲ او ۱۰۴

لغمانیه!: ای! لغمان وګړينه!، بلنې غږ يا ناره ده د لغمان ژوندګړ ته. ۶. ۱۹۴، ۱۹۸ او ۲۰۷

لمپاکا: د لغمان ولايت پخوانی نوم دی. ۶. ۱۳، ۱۶، ۲۱، ۲۲، ۲۴، ۱۳۶ او ۱۸۰

لنډ پر لنډی: لنډ ګنډ، په لنډو. ۶. ۱۷۵

لنډپېری: لنډ پړاوی. ۶. ۱۷۵

لنډ منګی: لنډ عمری. ۶. ۱۷۵

لنډ ليدی: لنډ وينی. ۶. ۱۷۵

لنډون: مخففات، چې د اصلي کلمو پر ځای يې د سر، پيل ابېڅی يا د پيل پېژند ابېڅي راځي. لکه: ت. و (تخنيکي وی)، ا. غ ,, و. غ ،، (اقتصادي غونډله يا وټيزه غونډله)، اينج

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اېنجينېر)، س (ساينسي)، ک (کيميا)، ر (رياضي)، ح (حساب)، ا.ا.ج (افغانستان اسلامي جمهوريت)... ؛. ۲۱۴

لنډوين: نږدې ليدی، لنډفکری. ؛. ۱۷۶

لنډۍ: په لغات کې لنډۍ هغه دوې سرې شعر ته وايي چې د لټکې سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندريز، خوږ، ګڼلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخيل ډک شعر دی چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ۍ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداينښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګيارېزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

لنډۍ د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنګونه د لنډۍ توکي دي لکه: وۍ، او، نو وۍ!!، جان، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وۍ!، ای!، وه الله وۍ!!، وا وۍ، وای وای، ګرانه، وروره، يه کربانه! کنه او داسې نور) د قافيې کلمې يا غونډلې نه لري.
خو د دوېيمې مسرې په پای کې اهنګينه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړ وي. هره لنډۍ بايد د ه (زموږ خپله ,,ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول يا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول شعر (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د لنډۍ په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتولو لنډۍ یو، باندې یوه ربښت (قانون) د تطبیق وړ دی، یانې دا چې د هرې لنډۍ لومړی مسره باید ۹ له دفتنګونو پرته او دوېیمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.
د هرې لنډۍ، د لومړی څلورمه او اتهمه څپه او د دوېیمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په نیمه سیمه کې توپیر لري. ؛. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸... . او ۲۲۰.
(ټول ټال ۱۸۶ وارې په دې کښلې کې راغلی دی.)

لنډۍیو: لنډۍ یې یوون (یکړ یا مفرده) وی ده، د لنډۍ ډېرنو یا جمع وی یا لغات لنډۍیو کېږي. ؛. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸... . او ۲۲۰. (ټول ټال ۲۴ وارې په دې کښلې کې راغلی دی.)

لنډۍ ایزې: د وی یا ویکیي له پامه لنډۍ ایزه هغې درې سرې پېیلې ته وایي چې د لټکې سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ۍ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (پلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.
د کوشنۍ لنډۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږ وي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته رازې او لکه یوستووی اواز یوه وار پټلیز له خولې راوزې د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکۍ واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله یې یا درنه یې ,,ۍ ،، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټروييکي، ټروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، اندېښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وئ!، وئ، او، نو وئ!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وئ!!، وا وئ، وای وای. نو، الله، او، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتيانا!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه کربانه!، ای الکه! وروره!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، ښنګه، ولې...)، نومړي ټول د لنډۍ ايزې توکي دي، چې کله د هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د پښېلې کلمې يا غونډلې لړې لري. خوډېری وخت د لومړۍ، دوېيمې او درېيمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړ وي. هره لنډۍ ايزه بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېڅې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي، لنډۍ ايزه د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېيمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې لنډۍ ايزې، د لومړۍ او دوېيمې مسرې څلورمه او اتهمه څپه او د درېمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل ځه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا لنډۍ ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او يوه دېرشتمې څپې خوږغږي د لنډۍ ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې ترځنګه د لنډۍ ايزې يوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پايني توکون

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يوه پير کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، او يوه دېرشتمې زورنې څپې له يوه څه اغېز سره لنډۍ ايزې ته يوه خوږ.غږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کېدای شي. غوره ستېه د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزې رغښت پنځ کوي، د ايزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزې هغه دې چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې ولري، د ديفتنګونه او پارنويکي سره، خو له نيمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کبسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کبسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پينځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډيرای بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی يا ګړندی فرق يې وکولی شي، ورته ګټلي وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسې چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره لنډۍ ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو درې سرې پېيله له درې سرې لټکي يا درې سرې لنډۍ ايزې، څلور سره لټکي له څلور سره لنډۍ ايزې سره، پېنځه سرې لټکي له پېنځه سرې لنډۍ ايزې سره، شپږ سره لټکي له شپږ سره لنډۍ ايزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره، اووه سرې لټکې له اووه سرې لنډې ايزې سره، اته سرې لټکې له اته سرې لنډې ايزې سره، نهه سرې لټکې له نهه سرې لنډې ايزې سره او لس سره لټکې له لس سره لنډې ايزې سره... . ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې لري. ؛. ۱۴۹، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰ او ۱۸۸. (ټول ټال ۱۸ وارې راغلی دی)

لوبغالې: لوبغاله يې مفرده وی ده، سټيډيوم، د لوبې ميدان. ؛. ۷۵ او ۲۱۱

لور: سمت، اړخ. لکه: د لمپاکا لور څخه د وګړو ګڼه ګونه په لوړي پېر کې افريکا، اروپا، ته تللي دي.
لـور لنډ وې (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه لې (ل) دی پر دې زور په بڼه غږ راځي لږ لوړ لوستل کېږي. ؛. ۲، ۳، ۵، ۹، ۱۳ او ۲۱۷

لور: بچی، لورکی. لکه: بلا (بلحه) د لغمانی لور ده.
لـور منځنی کچې غږ د وې (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه لې (ل) دی پر دې پېخ په بڼه غږ راځي لږ دروند لوستل کېږي. ؛. ۲۲، ۵۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸،... .

لور: دروزګر له وسپنې جوړ کړی لور، لکه: د اکا لور پڅ دی.
لـــور اوږد وې (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه لې (غ) دی پر دې اوږد پېخ يا اوږ مد په بڼه غږ راځي ډېر روند لوستل کېږي.
دا د پښتو ژبې يوه رښت دی چې ځينې وی لکه ۱) لور، ۲) لور، ۳) لور په يوه بڼه ليکل کېږي خو لوستل کېږي په بېل بېل سا باندې، چې په کره بڼه يې د اواز په لوړ والي او ټيټوالي (اينټانيشن) کې او د ابېڅې او غونډ په زورنه کې بېلوالی او بېلې بېلې مانا لري. چې پښت يې په غونډلو کې وايي په غږ يې روغ پوهېږي او مانايي روښانه کوي. لکه هدا درې وی او پورتنی د ۱) غوټه، ۲)غوټه، او ۳) غوټه ماناوي. په همدې بڼه د (!) غږ چې د اواز بېلوالی په ګوته کوي. ۱) حامده! راځه. په دې غونډله کې (حامده!) نر نوری دی يا نر نوم دی، يا نر ته غږ کوو. خو په ۲) حامده راغله. په دې غونډله کې (حامده) ښځه نوری دی يا ښځه نوم دی، يا ښځه ته غږ کوو. چې دا څرګندونه په کره بڼه په لاس راکوي چې له نر نوم سره به اړينه غږه (!) راځي او ښځې نوګه نوم بې غږې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ندایې) وي. غږه (!) یا (ندایه: Exclamation) چیغه، کرې که، د تعجب نه ډکه چیغه. که!! شي دوې برابره او که درې !!! شي درې برابره لوړه چیغه غږه غږ ور کوي. ؛. ۱۸۰

لوربنود: لورې ښودنکی، قطب نما. ؛. ۱۸۱

لوري: سمتونو، طرفونو، له اړنه، د لورې یې مفرده وی ده. ؛. ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۷ وا ۲۱۳ (ټول ټال ۲۰ وارې نور راغلی دی)

لوښه: خاصه. ؛. ۱۸۱

لوکاټ: یو ښه میوه ده چې په لغمان کې خورا ډېر دي او په زیاته ګڼه ثمره هم نېسي، ژیړ رنګ اوقهوه یې دانې لري. ؛. ۱۸۱

لوګر: لوګر ولایت چې مرکز یې پل عالم دی، د میسو چینه په کې ده یا میسو عینک ښار. ؛. ۱۸۱

لولۍ: شلیته، ورانه ښځه، سپکه جلۍ، له خبرې اوړېدونکي ښځه، بېوفا. ؛. ۹۱

لوېدیځ: لمرپرېوته، غرب. ؛. ۱۴، ۱۳۵ او ۱۸۸

لیکلړ: د لیک د عنوانو مخ، لیک د سطرو غونه، لړ لیک. ؛. ۷۵ او ۱۷۵

لینده ماره: غیشي ویشتونکي ربړي غولکه. ؛. ۱۸۱

لېوکټی: د لېوه زوی، لېوهکټی. ؛. ۱۸۱

لېیل: شاهدي ویل، لل. ؛. ۱۸۱

لېیلي: هڅولي، جغات ورکولي، تشویق کولي. ؛. ۱۸۱

۲۶. مې (م)

مالګني: مالګاني، مالګني. ؛. ۱۸۱

مانده: هغه ځای ته ویل کېږې چې پر سړک باندې اوبه په لنډو واوړي، چې نوموړی ځای پر سړک د سیلاب یو ناساپي راتلو له پاره جوړ شوی وي. او هلته سړک موړ او یا چړایي جوړه وي. نو که پر سړک داسې ځای شتون و لري چې اوبه ترې اوړي نو پښتو ژبه کې ورته مانده وایي. (واش) او د اینجینېرۍ له پامه که پر سړک داسې ځای شتون ولري چې اوبه ترې اوړي د اوبو اندازه په کې تر دېرشو سانتۍیو پورې او یا د کوشنۍیو موټرو تیرونه په کې ډوب نه شي نو مانده پرط جوړه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د دېرشوسانتيیو نه اوبه زیاتې وي نو پولچک پرې جوړه وي. د بېلګې نومونه يې. لکه: د محمد ګل باچا مانده، کندي مانده، خروټو مانده، باغ میرزا مانده، هرمل مانده، کټل مانده او د شختراى ماندې. ؛. ۱۸۱

مندینه: ارتینه، مینا، میرمن، ښځه، کور ودانه، د ژوند ملګرې. ؛. ۲۱، ۹۵، ۱۴۰ او ۱۷۲

مټاک: سخت منځی، پوچ، خالي غوز، تش منځی، کورک، چارمغز چې منځ يې لرګی وي. ؛. ۷۴

مانیز: معنايي، معنوي. ؛. ۱۸۲

مچو: مچه، مچکه، خولګۍ، چپو، خولګوټی. ؛. ۷۳ او ۱۶۴

مردان: په کوزه پښتون خوا کې یوه منطقه ده، چې تخبی څخه سو واټن ږومبی راځي. ؛. ۱۸۲

مرغومی: پشیرلی، د پسه هغه بچی چې عمر يې له یوه کاله کوچنی وې مرغومی يې بولي، که له یوه کاله يې عمر لوړ وې ورى يې بولي، او که چیره يې عمر له دوې کلو پورته شي نو مګ يې بولي. ؛. ۱۸۲

مړوندان: مړوندونه. ؛. ۱۸۲

مسجد: مومنانو د څځلې ګډ ځای، مسلمانانو د عبادت تمځای، د لونځ ځای، چې یوازې الله تعالی ته په کې عبادت کیږي. ؛. ۲۷

مسره: د پېبیلې نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیت ته مسره وايي چې یوه لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ دوې مسرې لري. ؛. ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ... . ۲۰۸ (ټول ټال ۶۱ وارې په بېلابېلو چوپړو کې راغلې)

مسرې: مسره يې یوون نوم دی یا د مسره ډېرنوم دی؛ د پېبیلې یوې کړۍ یا کړۍ، بند یا بیت ته مسرې وايي چې یوه لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ یوه مسرې وي. ؛. ۱۹، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ... . ۲۰۸، ۲۰۹ (ټول ټال ۹۷ وارې په بېلابېلو چوپړو کې راغلې)

مصباح: څراغ، چراغ، د شیدو یا د شرابو پیاله. ؛. ۱۸۲

مصرۍ: د وۍ یا وییکي له پامه مصرۍ هغه دوې سرې پېبیلې ته وايي چې د لرغون مصرۍ تورې، مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري. او په اصطلاح کې هغه ولسي، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېبیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ،، ښ، ډ، ړ، ڼ، ئ او ... .،، د مصرئ لرغون اهرمو غونډې چې ترننه يې نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم نه دي څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

مصرئ د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنګونه د مصرئ توکي دي لکه: وئ، او، نو وئ!!، جان، اشنا، شيرينه، ګرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وئ!، ای!، وه الله وئ!!، وا وئ، وای وای، نو، يه کربانه!، وروره!، کنه، ولې اواسې نور ... .)، د پښبېلې (قافيې) غونډلي (کلمې) نه لري. خو د دوېيمې مسرې په پای کې اهنګينه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره مصرئ بايد د ه (زمور خپله ,,ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنئ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګنه ابېڅې ده.

په واول يا غږن اواز پای ته رسېدلې وي، مصرئ د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېيلې (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصرئ په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرټولو مصرئ يو، باندې يوه رښت (دودی يا قانون) د پلې (تطبيق) وړ دی، ياني دا چې د هرې مصرئ لومړئ مسره بايد ۹ له دفتنګونو پرته، او دوېيمه ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې مصرئ، د لومړئ څلورمه او اتهمه څپه؛ د دوېيمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیمه سیمه کې توپیر لري. ۶. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ... . ۲۱۸ او ۲۲۰. (ټول ټال ۳۰۲ وارې نور)

مصرۍیو: مصرۍ یې یکړه وۍ ده، یا د مصرۍ ډېرګنۍ نوم دی. ۶. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ... . او ۲۲۰. (ټول ټال ۱۸ وارې نور)

مصرۍ ایزې (مصریزې): د وۍ یا ویکیي له پامه مصرۍ ایزه هغې درې سرې پېیلې ته وایي چې د څو سره مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنۍ، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ۍ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت یې جوت کړې دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلګیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ مصرۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږوي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته رازې او لکه یوستووی اواز یوه وار پټلیز له خولې راوزې د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوهیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکۍ واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله یې یا درنه یې ,,ۍ ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټرویيکې، ټرویيکې، سټربل، اوسټربل، پارنوییکې، بلنوییکې، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: الله وۍ!، وۍ، او، نو وۍ!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، ګرانه، یا الله، یه، وا!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وۍ!!، وا وۍ، وای وای. نو، الله، او، ګرانه!، یه کربانه!، یه پښتیانا!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، فردوس خانه!، لغمانیه!، یه که ځاره!، ای الکه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروره!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نومړي ټول د مصرى ايزې توکي دي، چې کله د هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېرى وخت په پاى کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والى راولي.

د پښپلې کلمې يا غونډلې لړې لري. خو ډېرى وخت د لومړى، دوهيمې درېيمې، څلورمې، پينځمې او شپږمې مسرې په پاى کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوى ټول ترنګتوک بشپړوي. هره مصرى ايزه بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنى ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ،هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,,ه،، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېځې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي، مصرى ايزه د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. د لومړى مصرى ايزې پينځمه او د دوهيمې مصرى ايزې شپږمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې مصرى ايزې، د لومړى او دوهيمې (د پورتنى پينځه سره مسرې څلورمه، او د شپږ سره مسرې پينځمه) مسره څلورمه او اتهمه څپه او د پينځمه او شپږمې مسرې (پاينى مسرې،) څلورمه، اتهمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېرى وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالى لري. په بله وينا مصرى ايزې مېچې د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پاى ته رسي. د هې ابېځى دى چې غږ يې نس څخه هوا په حنجرې کشوي، چې خولې مخکې مو ورغوى او نيسئ او ه يا هه ووايئ نو هوا ويچې او د نس ډکيدل او تشيدلو باندې پوهېږى چې همدې ته ترنګتوک وايي، مانا دا چې د پيلنى مصرى ايزو نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې (د پينځه سره مصرى ايزې يې ايزو نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېشتمې، پينځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتمې او اته پېنځوستمې) ځپې خوږغږي د مصرۍ ایزې مېچې د ځپیزه او خجیزه ټولوالې ترځنګه د مصرۍ یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه ځپه کمېږي او له موسقي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پاینې ټوکونه په یوه پیر کې له دغو درېواړو ځپو څخه هره یوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او نهه ځلوېښتمې (د شپږ سره مصرۍ ایزې نهمې، اتلسمې، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې، پېنځه ځلوېښتمې او اته پېنځوستمې) زورنې ځپې له یوه څه اغېز سره مصرۍ ایزې ته یوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه ځپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پېنتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کېدای شي. غوره ستېه د ترنګتوک په پاینۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دې چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پېنیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ ځپې ولري، د دیفتنګونه او پارنویکي سره، خو له نیمکۍ، انګۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پېیلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې ځپېزۍ، څلور ځپېزۍ، پېنځه ځپېزۍ، شپږ ځپېزۍ، اووه ځپېزۍ، اته ځپېزۍ، نهه ځپېزۍ، لس ځپېزۍ، هایکویې، پټۍ (تې خورو اړوندې پېیلې)، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجې، نا پېنېلیزۍ، ناپېیلۍ او سلسلۍ، دې ټولو پېیلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، Dialogue) له ستې بېلوالی ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرۍ بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رڼ بېلوالی یا ګړندی فرق یې وکولی شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاتوبي ميلي پېيلې ۱۸۷ چوپړی

د مصرۍ ايزې د څپې شمېر ښېلګه داسې ده چې درې سره لرې ۳۱ څپېزې وي، څلور سره مصرۍ ايزې ۴۰ څپېزې وي، پېنځه سره مصرۍ ايزې ۴۹ څپېزې وي، شپږ سره مصرۍ ايزې ۵۸ څپېزې وي، اووه سرې مصرۍ ايزې ۶۷ څپېزې، اته سره مصرۍ ايزې ۷۶ څپېزې وي، او نهه سرې مصرۍ ايزې يې ۸۵ څپېزې وي او لس سره مصرۍ ايزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره مصرۍ ايزې ۴۰ څپېزې رانښلولې لړۍ لرې او څلور دانې وويل شي. خوندور رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په ستړه ولاړ راځې، ډېرې ښې يې اته سره مصرۍ ايزې ۷۶ څپېزې وي چې دوې دانې وويل شي، ښې به بيا درې سرې مصرۍ ايزې دې اته دانې يا دولس وويل شي، لږې ښې بيا پېنځه سره مصرۍ ايزې يا پېنځيزونې مصرۍ ايزې دي چې پېنځه دانې وويل شي ښې راځي، دا بيا له څلورو دانو شپږ سره مصرۍ ايزو سره خوا په خوا ځای نيسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسې چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره يا څو مخه مصرۍ ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پېنځه او شپږ سره پېيله له پېنځه سره او شپږ سره مصرۍ ايزې، مصرۍ تورې او مصرۍ ايزې سره ورته ډېرې ځانګړې ځانګېرنې لري، چې ورته مصرۍ ايزه وايي، په دغه ډول څېرې لري، درې سره مصرۍ ايزې، څلور سره مصرۍ ايزې، پېنځه سره مصرۍ ايزې، شپږ سره مصرۍ ايزې، اووه سره مصرۍ ايزې، اته سره مصرۍ ايزې، نهه سره مصرۍ ايزې او لس سره مصرۍ ايزې... . په ښه مندل کېږي. او مصرۍ ايزې ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې داسې دي. ؛. ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶ او ۱۷۸

مطعم:	خوراک. ؛. ۱۸۷
مل:	بډه، ملګرى، انډېوال، دوست، اشنا، يار. ؛. ۴، ۵... . ۲۱۹ او ۲۲۱ (ټول ټال ۵۷ وارې نور)
ملګري:	دوستي، اشنايي، بډه والى. ؛. ۱۰، ۱۴۱ او ۲۱۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

منبر: دریځ، د تبلغ د ودرېدو ځای، (مونږ ورته ډېر زیات درناوی لرو او همیشه دا په پام کې نیسو چې غلته خبره او کوم ناوړه وینا، ترېنه سوی استفاده ونکړو.
ځکه چې حضرت محمد(ص) به له منبر نه د اسلام دین، کره شیان، مقدس کتاب، قرآن پاک چې د حضرت جبرائیل امین ملائک په واسطه پر حضرت محمد (ص) نازل شوی د الله العظیم له لوري، هغه پوره مسلمانانو ته و رسوه او ابلاغ کاوه یې. چې زموږ ژوند، قانون، نظام دې کتاب پورې تړلی دی او منوونکو ته یې مسلمان وایي.
الله تعالی مونږ ته له یو لړ شیانو څخه په کلکه منعه کړې چې حرام دي (حرام یې بولي) او نه به یې کوو، لکه:.
په ځمکه کې فساد، قتل، غلا، زنا، سود، شراب څښل، د خوږ غوښه خوړل، د یتم مال خوړل، ظلم، منافقت، له یهودو او عیسویانو سره لاس یو کول او پیسې تر اخستل، پټ پردی کېدل، یووالی نه کول... ، او له هغه سره شریک نیول.
بل لړ شیانو یې حلال ګرځولي دي چې همیشه به یې کوو، کله:. د مېرمن ټول ربنت ورکول، له هغوی سره ښېګڼه کول، کالي او خواړه ورته چمتو کول، لمونځ، روژه، زکات، حج، یوازې او یوازې د الله تعالی د رضا له پار جهاد، ښه سلوک، ښه رویه، ارام خوراک کول په ټېټ اواز غږېدل، د مشرانو درناوی، پاک خواړه خوړل، جغات، د مور او پلار په وړاندې د اوف کلمه هم نه ویل... ؛. ۸۴

منځه: منځی، هسته. ؛. ۸، ۱۵، ... . او ۲۱ (ټول ټال ۱۲ وارې نور)

منځه ګل: د البېنګار په ولسولی کې سویل لوېدیځ لور ته پروت د کلي نوم دی. بدیاباد (بدیع لاباد) کې. ؛. ۱۸۸

منځی: هسته. ؛. ۱۸۲

منګي: د اوبو لوښي، ګړي، مفرده وی یې منګی دی. ؛. ۱۱، ۱۰۵ او ۱۰۶

منګنی: خزانې. ؛. ۱۸۸

موټي: مفرده وی یې ده ، موټی، سوک. ؛. ۱۵۹

موخي: سوله وي، موخل، مخل. ؛. ۱۸۸

مورچل: ډګر، سنګر. ؛. ۴۷

موزي: حسود. ؛. ۴۸، ۴۹، ۶۳، ۶۹ او ۱۰۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

موزون کدم (قدم):

د کدم هغه بـېلګه ده، چې زموږ د هېواد افغانستان د شپه میرو په سیستم کې له لمړني حالت پیل څخه شروع، تر ۲۵ متری واټنه پورې چې د شپهمیرو میر ته نږدې کـېږي.
کله چې د شپه میرو ټول ټولګی له شپغالي او یا له ټولګي څخه د پریټ میدان ته را وضي. نو د پریټ په میدان کې د کشونو په پیلني ځای کې شپهمیري په لمړني حالت او سکون حالت کې ولاړ وي.
چې دایي لومړی حالت دی. نو کله چې میر یا کومندان یې ورته و وایي:- اسلام علیکم ورحمته و برکاته؟
په ځواب کې شپهمیري وایي:- وعلیکم ورحمته و برکاته!
او بیا ورته (کومندان) وایي:- ستړي مشئ؟
په ځواب کې شپهمیري وایي:- ژوند!، ژوند!، ژوند!. او که چېرته سر پټې ودانی، تالار، ټولګی، ځغاسته، حال، وې نو بیا ورته شپهمیري په ځواب کې یوه ځل له پاره ژوند! وایي.
او یا (کومندان) وایي چې څنګه یئ؟ ژوند!، ژوند!، ژوند!.
او که خدای په امان وایي؟ نو بیا ټول شپهمیري یې علمي او نظامي د درجه (رتبه) ګوري او وایي :- بریالي اوسئ مل پاځوال صیب!!! (یا نور......).
په دوېیم حالت کې ورته وایي:- تیار شئ!
نو شپهمیری هر یو تن ځان برابروي.
په درېیم حالت کې ورته وایي:- ارام شئ!
نو شپهمیری هر یو تن ځان پټه خوله کوي.
په څلورم حالت کې ورته وایي:- مرش!!!!؟
شپه میری هر یو تن (یوه کدم یا یو قدم) پښې پر ځمکه یو وارې وهي او په ګډه سره یو اواز کوي (هوو!).
په پـېنځم حالت کې ورته وایي:- یو- دوه!!!؟
شپه میری هر یو تن دوې کدمه پر ځمکه وهي او په ګډه سره یو اواز کوي له هر قدم سره (هوو!)، وایي.
چې هر کله میر (یا دریځ، مشرانو، لویانو، درې ګونو چارو استازو، د افغانستان دننهنیو چارو وزیر، ولس مشر یا د هېواد د ازادۍ په ورځ د تېرېدوکې) ته ۲۵ پـېنـځه وېشت قدمه واټن پاتې شوه.
تعلیم کدم پیله وي؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې شونې د نه وي چې د ښوونکي يا د مير له امر نه ورسته. په تعليم قدم کې پښې په ځمکه وهي او ورسره اواز کوې.
هر کله چې تر پـېيـځه قدمه واټنه پورې امير ته پاتې شوه لاسونه سره تړي په ورنو کلک نيسي او د مير په لور ګور کوي.
په شپږم حالت کې ورته وايي:- تعليم کدم !.
بيا شپهميري سره په ګډه وايي يو!، خپلو پښو ته ډب ورکوي.
بيا وايي دوه! بيا خپلو پښو ته ډب ورکوي.
بيا وايي درې! بيا خپلو پښو ته ډب ورکوي.
او موضون کدم (ارامه تېرېدل، ارام قدم، هوسا حرکت) کوي.
د کرښې (صف) تړلو يا برابرول د شپهميرو (پوليسو، څارواکي) په تېرېدوکه (رسم ګزشت، پريټ) کې د هېواد د ازادئ په ورځ نهه، نهه تنه په اوږدو او نهه، نهه تنه په لنډو وي ۹X۹ په هره يو ټولي وې چې ټول سره ۸۱ تنه کېږې.
چې نوموړي ټولي په لس ګونو ګڼه وي.
او افغانستان د شپه ميرو سيستم تيارونه د ښي لور ته لوړ تنان وي او ګس لور ته ټېټ تنان (کسه) وي.
له ښي لوړ لور څخه د ۹X۹ تنيز کرښه يا (لين، صف) تړلو پيل کوي او په ګس ټېټ لور يې پای ته رسوي.
او د افغانستان د ملي پوځ سيستم تيارونه د لومړي کرښه يا (لينکه، صف) ته لوړ تنان وي.
نههم صف ته ټېټ تنان وي. له پيل لوړ لور څخه د (سرتېرو، ساتونکو، پوځيانو، اردو) ۹X۹ تنيز کرښه يا صف تړلو پيل کوي او د پای په ټېټ لور يې پای ته رسوي.
کله هم چې تېريدوکه بشپړېږي. د ګڼې شمېره يې سل زرو تنو شپه ميرو، ساتونکو ته رسېږې.
نو ځکه د هر يوه شپهمير او ساتونکي د درناوي (احترام) او سلامی له پاره د دوی ستر مير(هر يو :- د شپهميرو ستر مير د افغانستان دننهنيو چارو وزير... نوم يې... پلانکي صيب او ساتونکو ستر مير افغانستان د ملي د فاع وزير... نوم يې... پلانکي صيب) په سر لوڅي موټر کې تيار سئ ولاړ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۹۱ چوپړی

د ټولو برا بر شويو او ټړل شويو ټولۍيو په وړاندې تېرېږې.
نو ځکه په پښونه شي کوی چې د دوره ډېرو تنو په وړاندې په پښو تېر شي.
ځکه په سر لوڅي موټر کې تيار سی ولاړ وي او د ځودانو د ټولۍيو په خواکې و درېږي.
د دوی په لور ګور کوي په نظامي سلامی ولاړ وي او ورته وايي:- اسلام عليکم ورحمته وبرکاته؟
په ځواب کې ټول همغه ټولي يا ځانګړې بېلګه د شپه ميري يا ساتونکو وايي:- وعليکم ورحمته وبرکاته!
او بيا ورته وايي:- ستړي مشئ؟
په ځواب کې ټول همغه ټولي يا ځانګړې بيلګه د شپه ميري يا ساتونکو وايي:- ژوند!، ژوند!، ژوند!.
او بيا ورته وايي:- د شپهميرو ستر مير د افغانستان دننه نيو چارو وزير...... پلانکي!، يا د ساتونکو ستر مير د افغانستان د ملي دفاع وزير...... پلانکي!
په ځواب کې ټول همغه ټولي يا ځانګړې بيلګه د شپه ميري يا ساتونکو وايي:- بريالي اوسئ د شپه ميرو ستر مير د افغانستان دننه نيو چارو وزير...... پلانکي صيب!، بريالی اوسئ د ساتونکو ستر مير د افغانستان د ملي دفاع وزير...... پلانکي صيب!
له ټولو ټولۍيو ته له تېرېدونه ورسته نوموړي ميران ځي او په دريځ کې ولس مشر د هېواد له ستر لويانو سره ولاړ وي او دوی ورته سلام کوي.
وايي :- د افغانستان د اسلامي جمهوريت ولسمشر ...... پلانکي صيب اسلام عليکم ورحمته وبرکاته!
افغانستان د اسلامي جمهوريت ولسمشر...... پلانکی وايي:- وعليکم ورحمته وبرکاته!
او بيا ورته وايي:- ستړي مشئ؟
په ځواب کې د افغانستان د اسلامي جمهوريت ولسمشر ...... پلانکی وايي:- ژوند!
او بيا ولس مشر ته لاس ورکوي او غېږه، ولس مشر ورته وايي مننه!.
او په خوا کې ور سره ودرېږي. تېرېدوکه پيل کېږي.
او د هر يوه ټولی په اړه ولس مشر ته ځانګړي معلومات وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره خبرې اترې او خپلې خوښۍ څرګنده وي.
د صف ترلو يا برابرول په عادي حالت کې ٤٥ پښځه څلوېښت کسيزه ټولی وي.
د نظام جوړه ونه:
ټولی مشر لومړی وار وايي:- ارام شئ!
ټولی مشر دوهېم وار وايي:- تيار شئ!
ټولی مشر درېيم وار وايي:- د ښاغلي پاڅوال صيب د احترام له پاره ښي لور ته ګور!
ټولی مشر څلورم وار وايي:- د ښاغلي پاڅوال ته د درېيمې پوهنځۍ د زده کړيالانو د شتونوالي رافور،
ستاسو ښاغلي پاڅوال په وړاندې اوروم!، وړاندې کوونکی شبير احمد لغمانی!، د ديارلسو شپږ اوياوم کال د څلورم کال زده کړيال.
ښوونکي (فردوس يا د شپه ميرو مير): مننه! وړانګور او ارام شئ ورکړه!
ټولی مشر په پېينځم وار وايي:- وړانګور!
ټولی مشر په شپږم وار وايي:- ارام شئ!
ښوونکي (د شپه ميرو مير):- خپله موخه، ورمونه، وړانګوينې او د زده کړې کوم څپرکی د زده کړيالانو زهنونو ته رسوي! . ؛. ۷۶

مير:	مشر، سالار، ښاغلی. ؛. ۳۷
ميره:	تټنګ، دښته، بيابان. ؛. ۱۵۱
ميره:	د مور بنه، د مېره بله مېرمن، چمتو ويسکي، تيار شراب، د بن زويه! مور. بنی ؛ ۲۱
ميريالي خيل:	په مهترلام کې ختيځ لور ته د ډاګ په اخيره برخه کې د کوچيانو کلی دی. ؛. ۱۹۲

نې (ن) .۲۷

ناپايه پټ توان:	دننی زېرمه، پوتنشيل. ؛. ۱۹۲
نازغمور:	د تحمل وړ نه. ؛. ۱۹۲
ناالندوله:	کيسه، نکل، داستان يا ناول . ؛. ۲۱۲ او ۲۲۲
نانډوله:	نه جوړونکی، خرابی کونکی. ؛.۱۹۲
نانډولي:	نه جوړونه، خرابی کونه. ؛. ۱۹۲
ناوی:	ناوې، ناوکۍ. ؛. ۸۳، ۹۱ او ۱۶۴
ناوکۍ:	ناوې، ناوی. ؛. ۹۰ او ۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناکی:	اک ته ورته جلۍ ، چې شفاف نازک مخ ولري له ميده خالو سره. ؛. ۸۳
نڅا:	ګډا، بازي، رقص. ؛. ۲۵ او ۱۷۴
نذر:	شرط. ؛. ۱۹۴
نغوته:	اشاره. ؛. ۱۳۵
نغوتنه:	عشاره، تلميح، کنايه. ؛. ۱۹۳
نقره:	سپين زر. ؛. ۱۹۳
نګهبان:	څښتن، ساتونکی، څوکيوالا. ؛. ۱۹۳
نګېرني:	حس، مونث جمع وويکی يې نګېرني ده. ؛. ۱۹۳
نمره اول:	د ښوونځی نوم دی چې ما په کې منځنی ښوونه کړې. ؛. ۱۹۳
ننداره:	۱) ليدنه، کتنه، ۲) ننندارې يې جمع ده يا سينما. ۳) نندارتون : نمايشګاه. ؛. ۱۹۳
ننه توزې:	قدمه ، مخکې وينا، سريزه. ؛. ۶، ۱۸ او ۲۶
ننه واتې:	خواست دامن، ريباري. ؛. ۱۹۳
نټه:	انکار، نه منل. ؛. ۱۱ او ۲۰
نټيالي:	منکر. ؛. ۲۳
نوړی:	جنس (نر او ښځه). ؛. ۱۱او ۱۲، ۲۲، ۱۴۱، ۱۶۰ او ۱۸۰
نوکر:	خدمت ګار، غلام. ؛. ۷۲ او ۷۴
نوموړ:	ميړنی، نامتو، سرلوړی، سرفرازه. ؛. ۱۹۳
نومونوړ:	د تسميې وړ. ؛. ۱۹۳
نوموړې:	مېړنی، سرغندوې، سرلوړې، سرفرازه. ؛. ۱۳، ۲۵، ۳۱... ، ۲۰۳ او ۲۰۸ (ټول ټال ۱۲ وارې نور)
نی:	هفته. ؛. ۱۴۰
نياو:	عدل، داد. ؛. ۲۱۰
نياو والي:	محکمه. ؛. ۱۹۳
نيمکۍ ټپه:	د وی يا ويکيي له پامه نيمکی ټپې هغې څو سرې پېيلې ته وايي چې څو ټپو سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړني، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، ګټلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بيابيا کولې، واروار تړلې، ګرداني) پېيله ده؛ چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ڼ، ی او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت يې جوت کړې دي؛ له لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصرۍ څخه ورسته. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ نيمکۍ ټپې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوستر باری، غونډلې يا کليمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږوي. په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته راځي. لکه يوستووی اواز يوه وار پټليز له خولې راوځي؛ د يوه غبرګغږ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوهيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي؛ کله زورکۍ واله يې يا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله يې يا درنه يې ,,ۍ ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټرووييکي، ټرووييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انديښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شېرينه، يا الله، يه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راځه!، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتينه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه کربانه!، ای الکه!، سفيره!، وروره!، فردوسه!، لغمانی يه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نوموړي ټول د نيمکۍ ټپې توکي دي، چې کله هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېرای وخت په پای کې

ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي. د پښېلې غونډ او پښېلې کليمې يا غونډلې لرې لري. خو ډېری وخت د لومړۍ، دوهيمې او درېيمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. تر ډېره (هره يوه نه) پښېلې (قافيې) بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې ستړګې ه ,هـ، دوې ستړګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبې ،نهويشتم، ګڼه ابېڅې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي. نيمکۍ ټپې د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. درېيمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې نيمکۍ ټپې، د لومړۍ او دوېيمې مسرې ځلورمه او اتمه څپه او د درېمې مسرې ځلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. په پيلنۍ، دوېيمې او درېيمې څپې د ځلورګونو څپو ټولوالې باندې يې زورنه راځي او يا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه باندې زورنه حس کېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا نيمکۍ ټپې مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای ته رسي.
مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او يوه دېرشتمې څپې خوږغږي د نيمکۍ ټپې مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې ترځنګه د نيمکۍ ټپې يوه بل رغنده ټوک ګڼل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي.
دغه پايني ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، يوه دېرشتمې زورنې څپې له يوه څه اغېز سره نيمکۍ ټپې ته يوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نومورې مسره د نيمکۍ رغښت پنځ کوي، د نيمکۍ غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره نيمکۍ هغه دې چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهنګينه پاينۍ ځپې و لري، د ديفتنګونه او پارنويکي سره. خو له ايزې، انګۍ، پتۍ، لنډکۍ، بګټۍ، کيسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کيسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې ځپېزۍ، څلور ځپېزۍ، پينځه ځپېزۍ، شپږ ځپېزۍ، اووه ځپېزۍ، اته ځپېزۍ، نهه ځپېزۍ، لس ځپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجې، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ.
دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، (Dialogue له ستې بېلوالی و لري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرى بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی يا ګړندی فرق يې وکولی شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

خو نيمکۍ ټپه چې درې سره لري ۳۱ ځپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۳۵ ځپېزې وي؛ څلور سره نيمکۍ ټپه ۴۴ ځپېزې وي، پينځه سره نيمکۍ ټپه ۵۳ ځپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۵۷ ځپېزې وي؛ شپږ سره نيمکۍ ټپه ۶۲ ځپېزې وي، اووه سرې نيمکۍ ټپه ۷۱ ځپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۷۵ ځپېزې وي؛ اته سره نيمکۍ ټپه ۸۴ ځپېزې وي؛ نهه سرې نيمکۍ ټپه يې ۹۳ ځپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۹۷ ځپېزې وي (۴ ځپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بيا ۴ ځپې ترې کمېږي) او لس سره نيمکۍ ټپه ۱۰۶ ځپېزې وي.

چې تر ټولو غوره يې څلور سره نيمکۍ ټپه ۴۴ ځپېزې رانښلولې لړۍ لري، دولس دانې و ويل شي خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په ستّه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې يې اته سره نيمکۍ ټپه ۸۴ ځپېزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښې به بيا درې سرې نيمکۍ ټپه دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښې بيا لس سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیمکۍ ټپه یا لسیزونې نیمکۍ ټپې دي چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځي. دا بیا له څلورو دانو شپږ سره نیمکۍ ټپه سره خوا په خوا ځای نیسي، پرته له غبرګغړونو او پارونويکو .... . څخه.

د څېړونکي (زما) نیمکۍ ټپه څپیزه (څپه، سپلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیکي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بېلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل، ډول. Accent, Morphemel: ،،) جوړښت په دې ډول دی:. ؛. ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۳ او ۲۰۶

نیمکۍ ټیکۍ: د وی یا ویکیي له پامه نیمکۍ ټیکۍ هغې څو سرې پېيلې ته وايي چې د څو سره ټیک سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنی، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بیابیا کولې، واروار تړلې، ګرداني) پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ی او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي؛ له لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ څخه ورسته. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ ټیکۍ ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوستربارۍ، غونډلې یا کلیمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږوي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي او لکه یوستووی اواز یوه وار پټلیز له خولې راوځي د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه ,,ی،،؛ زرکی واله يې يا درنه يې ,,ی،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټرووييکي، ټروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، اندېښني، هيېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شېرينه، يا الله، يه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راځه!، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتينه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه کربانه!، ای الکه!، سفيره!، وروره!، فردوسه!، لغمانی يه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نوموړي ټول د نيمکی ټيکی توکي دي، چې کله هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېرای وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښېلي کليمې يا غونډلي لړې لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېيمې درېيمې، څلورمې او پينځمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. تر ډېره (هره يوه نه) پښېلې بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېڅې ده؛ په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي. نيمکی ټيکی د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېيمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې نيمکی ټيکی د لومړی او دوېيمې مسرې څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمې مسرې (پاينی مسرې) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا نيمکی ټيکی مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې، او یوه دېرشتمې څپې خوړ.غږي د نیمکۍ ټیکۍ مېچه د څپېزه او خجیزه ټولوالي ترڅنګه د نیمکۍ ټیکۍ یوه بل رغنده توک ګڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلې په توګه یې یوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوړ.غږ له لاسه ورکوي. دغه پاینې ټوکونه په یوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، یوه دېرشتمې (د لس سره نیمکۍ ټیکۍ یې نهمې، اتلسمې، یوه دېرشتمې، څلوېښتمې، دوې شپېتمې، پینځه اویاومې او څلور اتیاومې) زورنې څپې له یوه څه اغېز سره دوی ته یوه خوړ.غږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وریته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول یې ترنګتوک یا ترنمي توک کې دی شي. غوره ستېه د ترنګتوک په پاینۍ

مسره کې دی چې نوموړې مسره د نیمکۍ ټیکۍ رغښت پنځ کوي، د نیمکۍ ټیکۍ غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره نیمکۍ هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې یوې مسرې سره ورته لړونه، پښیلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګینه پاینۍ څپې و لري؛ د دیفتنګونه او پارنویکي سره. خو له ,, ایزې ،، (صفي الله ، د کب ۱۹، ۱۴۰۱ لېږدی، ۱۰ چوپړی)، انګۍ، پتۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربیتۍ، سپینۍ (ازادې پېیلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پینځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هایکویۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېلیزۍ، ناپېیلۍ او سلسلۍ دې ټولو پېیلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، (Dialogue له ستې بېلوالی و لري؛ د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي؛ ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې برلاسې وي، رټ بېلوالی یا ګړندی فرق یې و کولی شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د نیمکۍ ټیکۍ د څپې شمېر بېلګه داسې ده چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۳۵ څپېزې وي؛ څلور سره نیمکۍ ټیکۍ ۴۴ څپېزې وي؛ پېنځه سره نیمکۍ ټیکۍ ۵۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۵۷ څپېزې وي؛ شپږ سره نیمکۍ ټیکۍ ۶۲ څپېزې وي؛ اووه سرې نیمکۍ ټیکۍ ۷۱ څپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۷۵ څپېزې وي؛ اته سره نیمکۍ ټیکۍ ۸۴ څپېزې وي؛ نهه سرې نیمکۍ ټیکۍ یې ۹۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بیا نو ۹۷ څپېزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بیا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکۍ ټیکۍ ۱۰۶ څپېزې وي.
چې د څپو په ګڼه کې منل شوی ډېروالی راولي او د منلو وړ پېیلې رښت دی.

د څېرونکي (زما) نیمکۍ ټیکۍ څپېزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سیلیبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسیکي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، او ږدوالی، کیفیت ښیي،: ټینګه , لهجه ،: تاکید: بېلوونکی نښه: د وینا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. ,Accent Morphemel: ،،) جوړښت په دې ډول دی:

چې تر ټولو غوره یې څلور سره نیمکۍ ټیکۍ ۴۴ څپېزې رانښلولې لړۍ لري او دولس دانې و ویل شي خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې یې اته سره نیمکۍ ټیکۍ ۸۴ څپېزې وي چې اووه دانې و ویل شي؛ ښې به بیا درې سرې نیمکۍ ټیکۍ دي چې دولس دانې یا شپاړس و ویل شي؛ لږې ښې بیا لس سره نیمکۍ ټیکۍ یا لسیزونې نیمکۍ ټیکۍ دي چې پېنځه دانې و ویل شي ښې راځي، دا بیا له څلورو دانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ سره نيمکۍ ټيکۍ سره خوا په خوا ځای نيسي. پرته له غبرګغږونو او پارونيکو... . ؛. ۱۹۹ او ۲۰۶

نيمکۍ لنډۍ: د وی يا ويکيي له پامه نيمکۍ لنډۍ (پام لنډۍ يا سروکه لنډۍ) هغې يوې سرې او دوې سرې پېيلې ته وايي چې د يوه سرې او دوې سرې لټکې سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګيړنې، ځرنګوالی او ځرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وګړنې، پياوړې، غښتلې، هښونکې، سندريزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ږ، ڼ، ی او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پيدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. له لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ ورسته. پښت (نسل) يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ نيمکۍ لنډۍ د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنګونه , اليده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې يا کليمې دې چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، يې لا خوږوي. په بله مانا ديفتنګونه , غبرګغږونه يا واکه مرکب، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته راځي. لکه يوستووی اواز يوه وار پټليز له خولې راوځي، د يوه غبرګغږ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوهيم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکۍ واله يې يا نرمه ,,ی،، او زورکۍ واله يې يا درنه يې ,,ی ،، او داسې نور. ديفتنګونه ,غبرګغږونه، ناټروييکي، ټروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، اندېښنې، هيېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شېرينه، يا الله، يه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راځه!، ګرانه!، يه کربانه!، يه پښتينه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه کربانه!، ای الکه!، سفيره!، وروره!، فردوسه!، لغمانييه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې...)، نوموړي ټول د نيمکۍ لنډۍ توکي دي، چې کله د هرې مسرې پيل کې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله منځ او ډېری وخت په پای کې ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پښپلې (قافيې) کليمې يا غونډلې لړې لري. خو تکراري لړونه (رديفونه) ډېر لري، خو ډېری وخت د لومړۍ او دوېيمې مسرې په پای کې ترنګتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنګتوک بشپړوي. هره نيمکۍ لنډۍ بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ,هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګڼه ابېځې ده. په واول يا غږن اواز پای ته رسېدلې وي. نيمکۍ لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. دوېيمه مسره يې ۹ څپې وي له دفتنګونو پرته. د هرې نيمکۍ لنډۍ، د لومړۍ مسرې څلورمه، اتمه څپه او دوې لسمه او دوېيمې مسرې څلورمه او اتمه څپه، باندې زورنه وي؛ ځينې وخت دواړه غبرګغونډلې لومړۍ او دوېيمې مسرې ديارلس، ديارلس څپې وي، ځينې وخت نهه، نهه څپې وي، ځينې وخت، يوه غونډه، او يوه غونډله وي، چې څلور څپې، اته څپې، دوې لس څپې، شپاړس څپې او شل څپې پېيله وي او لږ وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي د غږ لوړوالي او ټېټوالي په بڼه ويل کېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا نيمکۍ لنډۍ مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې سره، سره پر يوې نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ ديارلسمې او دوېوېشتمې څپې خوږغږي د نيمکۍ لنډۍ مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالې ترڅنګه د نيمکۍ لنډۍ يوه بل رغنده ټوک ګڼل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوږ غږ له لاسه ورکوي. دغه پايني ټوکون په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوې د ور مخکې ديارلسمې او دوېوېشتمې زورنې څپې له يوه څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغېز سره نيمکۍ لنډۍ ته يوه خوږغږي وربښني او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي. چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کې دی شي. غوره سته د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د نيمکۍ رغښت پنځ کوي. د ۱. نيمکۍ لنډۍ ۲. نيمکۍ ټپه ۳. نيمکۍ ټيکۍ ۴. نيمکۍ مصرۍ (۱. پام لنډۍ ۲. پام ټپه ۳. پام ټيکۍ ۴. پام مصرۍ يا ۱. سروکه لنډۍ ۲. سروکه ټپه ۳. سروکه ټيکۍ ۴. سروکه مصرۍ) غوره توک او منځې راځي؛ وار په وار سرباري، منځباري، بېخباري (تکراري، مکرر) ډول له لنډۍ، ټپې، ټيکۍ او مصرۍ سره ترښخي لړ کېږي.

په ټوله کې غوره نيمکۍ (پام، سروکه) هغه ده چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلې، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکې نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې و لري؛ د ديفتنګونه او پارنويکې سره. خو له ايزې، انګۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېنتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ،

دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، (Dialogue له سټې بېلوالی و لري. د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي. ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رڼ بېلوالی يا ګرندی فرق يې و کولی شي، ورته ګڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو نيمکۍ لنډۍ چې درې سره لري ۳۱ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۳۵ څپېزې وي؛ څلور سره نيمکۍ لنډۍ ۴۴ څپېزې وي؛ پينځه سره نيمکۍ لنډۍ ۵۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۵۷ څپېزې وي؛ شپږ سره نيمکۍ لنډۍ ۶۲ څپېزې وي؛ اووه سرې نيمکۍ لنډۍ ۷۱ څپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۷۵ څپېزې وي؛ اته سره نيمکۍ لنډۍ ۸۴ څپېزې وي؛ نهه سرې نيمکۍ لنډۍ يې ۹۳ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۹۷ څپېزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بيا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نيمکۍ لنډۍ ۱۰۶ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره نيمکۍ لنډۍ ۴۴ څپېزې رانښلولې لړۍ لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنګ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې يې اته سره نيمکۍ لنډۍ ۸۴ څپېزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښې به بيا درې سرې نيمکۍ لنډۍ دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښې بيا لس سره نيمکۍ لنډۍ يا لسيزونې نيمکۍ لنډۍ دي چې پينځه دانې و ويل شي ښې راځي؛ دا بيا له څلورو دانو شپږ سره نيمکۍ لنډۍ سره خوا په خوا ځای نيسي. د څپرونکي (ليکوال يا زما) نيمکۍ لنډۍ څپيزه (څپه، سېلاب، هجا ,, سيليبل Syllable‹‹ د ابېڅو شمېرلو) - خجيزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسيکي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه , چې د تلفظ د جګوالي او ټيټوالي زور، اوږدوالی، کيفيت ښيي؛ ټينګه , لهجه ›: تاکيد: ښلوونکی نښه: د وينا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel :‹‹) جوړښت په دې ډول دی:. ؛. ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴ او ۲۰۶.

نيمکۍ مصرۍ: څلورمه ډله نيمکۍ مصرۍ (سروکه مصرۍ يا پام مصرۍ):.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره يا څو مخه نيمکۍ مصرۍ نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پينځه او شپږ سره پېيله له پينځه سره او شپږ سره نيمکۍ مصرۍ، مصرۍ تورې او نيمکۍ مصرۍ سره ورته ډېرې ځانګړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګېړنې لري، چې ورته نیمکۍ مصرۍ وايي. په دغه ډول څېرې لري، درې سره نیمکۍ مصرۍ، څلور سره نیمکۍ مصرۍ، پېنځه سره نیمکۍ مصرۍ، شپږ سره نیمکۍ مصرۍ، اووه سره نیمکۍ مصرۍ، اته سره نیمکۍ مصرۍ، نهه سره نیمکۍ مصرۍ او لس سره نیمکۍ مصرۍ... . په ښه مندل کېږي. او نیمکۍ مصرۍ ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې له مصرۍ سره داسې دي. لکه:

د نیمکۍ مصرۍ (سروکه مصرۍ یا پام مصرۍ) ځانګړې ځانګېړنې

۱:- ډېرې ښایسته وي، ۲:- ښه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستي برخه يې لنډه او دوېیمه برخه يې چې تېره وي اوږده، د ثقل مرکز يې د مصرۍ دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳:- ډېر ژر تاثير کوي، ۴:- انسان په یو وار له منځه وړي، ۵:- یوه وار يې سړي ته بس دی، ۶:- بېلابېلې بڼې لري، ۷:- درې خواوې يې سړی پرې کوي، ۸:- په پام او ناپامۍ کې انسان نه کړېکې باسي، ۹:- ډېرې لرغونې دي، ۱۰:- لرغونې اندازه کړل شوي، ۱۱:- لرغونې څېړل شوي، ۱۲:- د مصر هرمو غوندې جوړونکی يې معلوم نه دی، ۱۳:- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ۱۵:- زوروري دي، ۱۶:- په هر ځای کې ترې ګټه اخستل کېږي، ۱۷:- د ننداره شیان دي، ۱۸:- وهم لري، ۱۹:- زور دی، ۲۰:- په مینه ساتل کېږي، ۲۱:- تل انسان سره وي، ۲۲:- مکارې وي لکه لنډې مصرۍ تورې، ۲۳:- د مېرمنو د مستۍ او د سړو د سرلوړۍ توکي دي، ۲۴:- درندې دي، ۲۵:- سختې دي، ۲۶:- جوړول يې ګران دي، ۲۷:- ډېر ارزښت لري، ۲۸:- نندار چیانو ته یو ابلاغ وي، ۲۹:- مینه ناکې وي، انسان مینه پرې راځي، ۳۰:- په ډېره باریکۍ او مینه جوړول کېږي، ۳۱:- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲:- ډېرې اوږدې نه دي غېږې نېول ورسره سړی ستړی کوي. ۳۳:- د میسو اونګ، وسپنې ګډولې، د سروزورګډولې، د سپین زرو اونګ او لرګنې ښه اصلي او شلخي جوړېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تاسو ته یې همداسې پرېږدم، په همدې بڼه یې پوښ کې کوم.
هرې نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټپه او نیمکۍ ټیکۍ چې دغه پورته ځانګېړنې ودرلودلې نو هغو ته نیمکۍ مصرۍ وایي. تاسو نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټپه، نیمکۍ ټیکۍ او نو بیا یې پېژنۍ چې دا نیمکۍ مصرۍ دي؛ چې له مصرۍ سکالو سره برابرې وي او دغه خصوصیات لري. نیمکۍ لنډۍ، نیمکۍ ټپه او نیمکۍ ټیکۍ دا پورته ۳۲ ځانګېړنې نه لري بېلوالی یې پر همدې کې دی.
د وۍ یا ویکیپي له پامه نیمکۍ مصرۍ هغې څو سرې پېیلې ته وایي چې د څو سره مصرۍ سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېړنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري.
او په اصطلاح کې هغه وګړنې، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندریزه، خوږه، ګڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بیابیا کولې، واروارتړلې، ګرداني) پېیله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاګانو د پښتو ژبې د ابېڅو ,, ښ، ډ، ړ، ڼ، ۍ او ... .،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړې دي؛ له لنډۍ، ټپه، ټیکۍ او مصرۍ څخه ورسته. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.
د کوشنۍ نیمکۍ مصرۍ د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنګونو او پارنوییکیو پرته دی. (دفتنګونه , الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلیمې دي چې سندره , اهنګ؛ ترنګتوک؛، یې لا خوږ.وي، په بله مانا دیفتنګونه , غبرګغږ.ونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وایي چې د خپلواک او نیمواک په ملګرتیا منځ ته راځي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځي، د یوه غبرګغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېیم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکۍ واله یې یا نرمه ,,ی،، او زرکۍ واله یې یا درنه یې ,,ۍ ،، او داسې نور. دیفتنګونه ,غبرګغږ.ونه، ناټروییکي، ټروییکي، سترېل، اوسترېل، پارنوییکي، بلنوییکي، اندېښنې، هیېجاني چغې، لکه: الله ویٰ!، وۍ، او، نو وۍ!!، جان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شېرينه، يا الله، يه، وا!، وله!، واى!، وه!، وه الله، اى!، وه الله وى!!، وا وى، واى واى، نو، الله، كنه!، راځه!، ګرانه!، يه كربانه!، يه پښتينه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه كربانه!، اى الكه!، سفيره!، وروره!، فردوسه!، لغمانى يه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، ښه، څنګه، ولې... .)، نوموړي ټول د نيمګۍ مصرۍ توكي دي، چې كله د هرې مسرې پيل كې، كله منځ او ډېرى وخت په پاى كې ويل كېږي او د څپو په شمېر كې ډېر والى راولي.

د پښېلي كليمي يا غونډلي لرې لري. خو ډېرى وخت د لومړۍ، دوېيمې درېيمې، څلورمې، پېنځمې او شپږمې مسرې په پاى كې ترنګتوكه غونډله لري، چې دوى ټول ترنګتوك بشپړوي. تر ډېره (هره يوه نه) هره نيمګۍ مصرۍ پښېله بايد د ه (زموږ خپله ,, ه، هـ يا هې ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، كوشنى ه، لنډه ه، دوې سترګې ه ،هـ، دوې سترګې والا ه، يا عينكو والا، عصري او ځانښودې، ,ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهويشتم, ګنه ابېځې ده. په واول يا غږن اواز پايته رسېدلې وي، نيمګۍ مصرۍ د پښتو ژبې د فونولوژيكي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او د شپږ سره نيمګۍ مصرۍ درېيمه او د پېنځمه مسره يې ۱۳ څپې وي له دفتنګونو پرته.

د هرې نيمګۍ مصرۍ، د لومړۍ او دوېيمې مسرې څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمې مسرې څلورمه، اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېرى وخت په كې كومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي، په پيلنى، دوېيمې او درېيمې څپې د څلورګونو څپو ټولوالي باندې يې زورنه راځي او يا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه باندې زورنه حسكېږي.

له سيمه بيزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنګوالي نه پاتې كېږي او په ځنې سيمه كې بېلوالى لري. په بله وينا نيمګۍ مصرۍ مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خوږ غږې يا ترنمي څپه پاى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ نهمې، اتلسمې او يوه دېرشتمې څپې خوړغړي د نيمکۍ مصرۍ مېچه د څپېزه او خجيزه ټولوالي ترڅنګه د نيمکۍ مصرۍ يوه بل رغنده توک ګنل کېږي او نه شتون يې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلې په توګه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خوړ غږ له لاسه ورکوي، لکه په دوېيمه مسره کې دوې څپې ډېرې شوي دي او خوړ غږ يې ورته ځنډنی کړی دی. دغه پايني ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، يوه دېرشتمې زورنې څپې له يوه څه اغېز سره نيمکۍ مصرۍ ته يوه خوړغړي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنګتوک يا ترنمي توک کې دی شي.

غوره ستېه د ترنګتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د نيمکۍ رغښت پنځ کوي، د نيمکۍ غوره توک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره نيمکۍ هغه دي چې د لنډۍ، ټپې، ټېکۍ او مصرۍ، له هرې يوې مسرې سره ورته لړونه، پښيلي، ځانګړې ځانګړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنګينه پاينۍ څپې و لري، د ديفتنګونه او پارنويکي سره، خو له ايزې، انګۍ، پتۍ، لنډکۍ، بګتۍ، کېسۍ (شبې)، پاړکۍ، کاکړۍ، نارې، بدلې، لوبې، سندرې، چاربيتۍ، سپينۍ (ازادې پېيلې)، کېسه ګۍ، د اتڼ غبرګۍ، درې څپېزۍ، څلور څپېزۍ، پېنځه څپېزۍ، شپږ څپېزۍ، اووه څپېزۍ، اته څپېزۍ، نهه څپېزۍ، لس څپېزۍ، هايکويۍ، مونډۍ (سر پرېکړۍ)، انځورګۍ، کېښتوزۍ (سانتۍ)، نامانېزۍ، زخۍ، بې تولۍ، تولونجۍ، نا پښېليزۍ، ناپېيلۍ او سلسلۍ؛ دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نۍ برخې، (Dialogue له ستې بېلوالی و لري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوې، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسې وي، رڼ بېلوالی يا ګړندی فرق يې وکولی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، ورته ګټلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

خو نيمکۍ مصرۍ چې درې سره لري ٣١ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ٣۵ څپېزې وي؛ څلور سره نيمکۍ مصرۍ ۴۴ څپېزې وي؛ پېنځه سره نيمکۍ مصرۍ ۵٣ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۵٧ څپېزې وي؛ شپږ سره نيمکۍ مصرۍ ۶٢ څپېزې وي؛ اووه سرې نيمکۍ مصرۍ ٧١ څپېزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ٧۵ څپېزې وي؛ اته سره نيمکۍ مصرۍ ٨۴ څپېزې وي؛ نهه سرې نيمکۍ مصرۍ يې ٩٣ څپېزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ٩٧ څپېزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنۍ مسرې باندې شي بيا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نيمکۍ مصرۍ ١٠۶ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره نيمکۍ مصرۍ ۴۴ څپېزې رانښلولې لږۍ لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنګ او د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سته ولاړ راځي؛ ډېرې ښې يې اته سره نيمکۍ مصرۍ ٨۴ څپېزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښې به بيا درې سرې نيمکۍ مصرۍ دې چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښې بيا لس سره نيمکۍ مصرۍ يا لسيزونې نيمکۍ مصرۍ دي چې پېنځه دانې و ويل شي ښې راځي؛ دا بيا له څلورو دانو شپږ سره نيمکۍ مصرۍ سره خوا په خوا ځای نيسي. پرته له غبرګغږونو او پارونويکو... . د څېړونکي (زما) نيمکۍ مصرۍ څپيزه (څپه، سپلاب، هجا ,, سيليبل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) ,- خجيزه (زورنه، خج، اکسنټ ,, لفظ، د موسيکي نوټ: د خج نښه: د توري په سرنښه چې د تلفظ د جګوالي او ټېټوالي زور، او ږدوالی، کيفيت ښيي،: ټينګه , لهجه ،: تاکيد: بېلوونکی نښه: د وينا , ځانګړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel: ،،) جوړښت په دې ډول دی:. ؛. ٢٠٢، ٢٠٣، ٢٠۴، ٢٠۵، ٢٠۶، ٢٠٧، ٢٠٨ او ٢٠٩.

نياوتون: ستره محکمه. ؛. ٢٠٩

نياو وزارت: عدلي وزارت. ؛. ٢٠٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيمنانو: نيم نانی، ښه الک (په سويل کې نانی هغه الک ته وايي چې عمر يې له کس نه کم وي او نوم يې هم زده نه وي. نو د درناوي يا له پاره ور څخه پوښتنه کوي نو د ناني په نوم يې بولي. او که نوم يې نه ورځي او له کس نه عمر کې ستر وي نو د درناوي له پاره ور څخه پوښتنه کوي نو د کاکو په نوم يې بولي. هغه الک ته وايي چې ځوان شوی نه وي عمر يې له څلورو څخه تر نهو کلو پورې وي.
نيمنانی (نمچه الک) په الېنګار ولسوالۍ کې د سلېنګار کلي نه پورته د چهارکلا، بړاخېلو او الوخېلو کريو ترمنځه پرته سيمه ده. زموږ د دوېيم کلي نوم دی. ؛. ۲۱۰

۲۸. ڼې (ڼ)

ڼنکی: زنکی، ډېر نوم (جمعه) يې زنکي او زنکـــــيان دي، هغه ماشومان چې پر مور باندې ډېر زيات ګران وي، د ناصرو قوم ځيني خلک رنکي ته ڼنکی وايي. ډېر نوم يې ڼنکي دی او يکې نوم يې ڼنکی دی ؛. ۲۲، ۱۷۳ او ۲۲۰

ڼېه: ۱) هغه ښه کړنه (ښه کار) چې نن ورځ يې د ټيکنالوژۍ په مټه يې کهول، وګړو، پينۍوالو او بشر ته رسوې. ۲) سويې پنځي ګټه رسونکې پېغله، روباته، ځېرکه ګوډۍ. (ڼېه، ڼنی او ڼنۍ پښتو وی د صفي الله فردوس وييرغونه ده. چې ميکرو ڼېه پوهه يا ميکرو روباټيک لوړې زده کړې زما يوه مسلکي لوستليکی د زده کړو څخه و. د همدې له پاره مې د وی رېښه چې په ڼې (ڼ) ابېڅه پيلېږي، چې په دې ښه لنډۍ او دا ويکي هم ما پنځي يا طبيعي په خپله بوږولي دي. د پښتو ژبې پورويېکي نه دي چې له بلې ژبې دې پښتو ژبې ته راوړل شوي وي. د پښتو ژبې پنځي ويکي دي.) ؛. ۱۳، ۲۰، ۲۲، ۲۳ او ۲۲۰

ڼنی: سويې پنځي (شلخي، بدل، مصنوي) ګټه رسونکی ځلمی، روبات، ځوان روباتی، ځېرک ګوډی. ؛. ۲۲۰

ڼنۍ: سويې پنځي (شلخې، بدله، مصنوي) ګټه رسونکې پېغله، روباته، ځېرکه ګوډۍ.؛. ۲۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. وې (و)

واړه: ټول، درست، ګرسره. ؛. ۷۷، ۸۱، ۸۶، ۸۸، ۱۳۹، ۱۵۱، ۱۶۷، ۱۷۲ او ۲۱۴

واند: تخيل، شېرې خيال، د شعر پيپلى انځور.؛. ۳۶ او ۱۳۵

واورېژونه: د واورې رېزونه، د واورې رېژونه، برف کوچونه. ؛. ۲۱۱

واورين: واوريز، له واورو ډک، پربرف. ؛. ۲۱۱

وخت: پېر، زمان، سهولتونه، ګرځيدنه، څرخا، تاويدنه، چورليدنه داعصابو پاريدنه، ګېنۍ اخيستنه، ترله وتنه: چکروهنه: بدليدنه: کړ ليچ: پيښه: کار، چوپړ، خدمت: وار، رونې: سينګار: څيره، جوله، بنه: طرز، چم: ميلان. ګرځول، چورلول: بنه ورکول: راپه زړه کول: تاوول: اړول: ستنول: په بل مخ اړول: بې ځايه کول: بدلول: تنبول، په شاکول: مخ کول، توجه کول، سپارل: ترجمه کول، ژباړل: جوړول: ګرځيدل، تاويدل، څرخيدل، چورليدل، ستنيدل: اوښتل. لکه: زه به لوبغالي ته په يوه نۍ ، منځنۍ (يک شنبه، سه شنبه،) تلم په يکۍ باندې، لرليد داره بادې ټوپک مې و، په نښه ويشتو کې ګسمتي يمه ځکه کېڼ لورې سترګه مې عادت د پټېدو نه لري. کلي کې مو ځای نه و، په بېرنيو شيبو کې به يوه بل ته چمتو وو؛ په خپل منځو کې به مو ښې لوبوې کولې، لکه ډباډب، کيکيشن کای کراتې، کرکټ، خوسى. ؛. ۱۶، ۲۸، ۲۹، ... . (ټول ټال ۸۳ وارې نو)

وچه بېړۍ: د اوښانو کاروان، د اوښانو ګله، د اوښانو قطار، د اوښانو قافله، (هغه د او ښانو کاروانونه چې په صحراګانو کې تر څو مياشتو منزلونه کوي)، چې په وربښمين تنګي به تله راتله، له مېلاد څخه وړاندې هند به يې له اروپا او منګوليا او چين سره نخلوه. ؛. ۱۷۲

وراشه: وجيز، ښې خبرې، متل. ؛. ۲۱۱

ورانپوهاوى: ناسم پوهاوى، سوى تفاهم. ؛. ۲۱۱

ورانکارى: شراندازى، ياغې، بلواګر، اورپکى، وسله وال. ؛. ۲۱۱

وردۍ: يونفارم، جاله، نظامي لباس. ؛. ۷۶

ورګوزار: ورغورځيدل، ټيله کول، سبب کيدل د غورځيدو. ؛. ۲۱۱

ورهنيزي: کسبي. ؛. ۲۱۱

ورمونو: نصيحتونه. ؛. ۲۱۱

وړکتون: د ماشومانو ساتنځى، کودکستان. ؛. ۲۱۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولس: قوم، د سيمې وګړي، د سيمې ژوندګړ، جرګه، د مشررانو ناسته (اجلاس). ؛. ۱۶، ۳۱، ۷۴، ۸۳ او ۹۲
ولوله: احساس، عاطفه. ؛. ۳۶ او ۱۳۵
ولوليز: عاطفي، احساساتي. ؛. ۱۴
وګړيو: خلکو، ولس. ؛. ۲۱۲
ونج: عوض، تعويض، ميز. ؛. ۲۱۲
ون کدم (قدم): ارامه تيريدل،ارام قدم، هوسا حرکت کوي. کله چې تعليم قدم پای ته رسې ارام قدم، هوسا حرکت پيليږي. ؛. ۷۶ ۱۸۹ او ۱۹۰
ونه ځښې: و نه ځکې، و نه شکې . ؛. ۲۱۲
ويار: عيب، کمی. ؛. ۱۱، ۲۵، ۳۵ او ۱۰۷
ويارجن: معيوب. ؛. ۲۱۲
وېره وړی: ويرمن، ويرجن. ؛. ۲۱۲
ويرژلی: ويرژړلی، ويرمن، ويرجن. ؛. ۲۱۲
وېلاړ: تصميم، عزم، اراده. ؛ ۲۱۲
ويجاړ: وران، خراب. ؛. ۱۶۶
ويوکي: لغات، وييکي، ويکي، ويي. ؛. ۷۶ او ۱۷۵
وی: لغات، وييکی. ؛. ۲،... . ۲۱۵. (۲۱۲ وارې نور)
وی!: د حيرانتيا اوز، بې برکته ناره يا غږ، پارنويکی دی. ؛. ۶۰ او ۶۱
وييپوهه: لغاتپېژندنه. ؛. ۲۱۲
وييرغاونه: وی بوړول، ويکي جوړول، وييکي رغونه، لغاتجوړونه. ؛. ۲۱۲

۳۰. هې
(ه يا هـ)

هاران: د حضرت لوط (ع) د پلار نوم دی. د حضرت ابراهيم (ع) د مشر ورو نوم دی ، او د ازر ستر زوی. ؛. ۲۱۲
هټۍيوال: دوکاندار، هټيوال، ډېر نوم يې هټۍوالو دی ؛. ۲۱۲
هروم (هرُم): د اور شغله. ؛. ۲۱۲
هېر: له ياده وتلی، په پام کې نه. ؛. ۸، ۱۱ او ۱۵۸
هېروون: له ياده باستل شوي، هېرکړل شوی، له پامه باستل شوی. زما د نږدې ملګري او دوست توريالي ,, هېروون ،، مشهور په ټرون د تګاب ولسوالی اخيري نوم دی. ؛. ۲۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱. یې (ې)

پړ: خرس. ؛. ۸۷
پیړ: د کښتۍ لاستی. ؛. ۲۱۳

۳۲. ي

یکۍ: بیسکل. ؛. ۲۱۳
یوه نۍ: یک شنبه. ؛. ۲۱۱
یېبرور: بارور، حاصلخېزه. ؛. ۲۱۳
یېبره: ابره، اېبره، حاصل، ثمره. ؛. ۱۷

۳۳. ی

یوون: یکړ، واحد، یونټ. ؛. ۳۵، ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۷۷ او ۱۸۲

۳۴. ۍ

۳۵. ئ

دا لاندې نې په هغه ویکیو کې ترې ګټنه اخستل کېږي چې کټ مټ د عربي ژبې لغات وي، په پښتو ژبه کې دا تورې نه کارول کېږي، خپلې ژبې وۍ لرو ورته.

۳۶. ثې (ث)

ثړد جنریشن: ورسته پاتې ژوند. ؛. ۳۶۴
ثواب:. بدله ورکول، انعام ورکول عوض ورکول، مکافات ورکول؛ اداکول، اجر ورکول، بدله، عوض؛ اداینه، انعام، جایزه. ،. ؛. ۷۴، ۸۷ او ۹۵

۳۷. حې (ح)

حاکمان: مشران، والیان، هغه تن چې د اسلامي شورا یا جرګې له لوري په ښکاره ټاکل کېږي د وګړو له منځ وي او په پټه او ښکاره پردی نه وي. ؛. ۱۳۲ او ۱۳۴
حال: روان پېر، اوس، د مګړۍ. ؛. ۵۶ او ۶۰ چوپړی

۳۸. ذې (ذ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹. صې (ص)

صفي الله: (صفی الله) زما (د څېړونکي یا لیکوال) نوم دی، د عربي ژبې وی ده، د الله رښتینی ملګری، د الله صادق دوست، ۲:) د حضرت آدم ع تخلص دی. ؛. ۲، ۳، ۱۴، ۱۶ او ۲۱۸ (ټول ټال ۳۲ وارې نور په بېلابېلو چوپړو کې نومړې وی یا لغات راغلی دی.)

٤۰. ضې (ض)

ضدي: قصد ناک، بې پرواء، قصد ناک، لړلی. ؛. ۹ او ۷۹

٤۱. طې (ط)

٤۲. ظې (ظ)

٤۳. عې (ع)

عین الله: زموږ سر ښوونکی، د پښتو مضمون ښوونکی وه په منځنی ښوونځی تجربه وي نمبر اول کې. ؛. ۲۱۴

عیاله: زوزات، واړه، ماشومان. ؛. ۲۱۴

عیال: اولاده، کوشنیان، ماشومان. ؛. ۲۱۴

٤٤. فې (ف)

فصل: څېرکی. ؛. ۱۶۰ او ۱۶۱ چوپړی

فیصله: پرېکړه، تړه. ؛. ۱۵۶

٤٥.ق

قلعه: کلا، کور، انګړ، خونه، مېنه، قلع. ؛. ۲۱۴

قوي: تکړه، زورور، کلک، ټینګ، مضبوت، طاقت ور. ؛. ۷۶

لنډون

په دې ټولګه کې لنډون (مخففات) د اصلي غونډلو (کلمو) پر ځای یوازې دغه لاندېنی راغلی دی.

م. اېنج. ص. ف: ماستر اېنجینېر صفي الله ,, فردوس ،،. ؛. ۳۹ چوپړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. بیبلو ګراپي Bibliography د هغو لیکونو لېست چې په یوه سکالو یا بوړونکي او کښونکي پورې اړه و لري.

۱. **پښتو ټولنه.** (۱۳۵۴ لېږدی)، پښتو څېړنې، د پښتو څېړنو د نړوال مرکز د نړوال سیمینار د مقالو مجموعه، د چاپ کال ۱۳۵۶ لېږدی، چاپ شمېر ۱۰۰۰، پر له پسې نمبر ۲۲۳، د افغانستان د علومو اکاډمي د کتابتون کې د موندنې ګڼه ۱۴ده ، پښتو څېړنې، پښتو ټولنه، ۱۷۶ چوپړی.

۲. **پینده محمد. زهیر.** (۱۳۱۰ لېږدی یا ۱۹۳۲ زېږدې)، غوړشکه د لنډیو، خطي نسخه ملي ارشیف، استقلال لېسه کې کښلې، ۱۳۱۸ لېږدې کې پښتو ټولنې ته سپارلې. اوس یې ملي ارشیف کې د موندنې ګڼه ۴/۵۲ پر له پسې ګڼه ۴۶۳۸ ده، ۷۷ چوپړی.

۳. **حبیب الله رفیع**. (۱۳۴۹ لېږدی)، د خلکو سندرې، افغانستان اکاډمي، د تاریخ او ادب ټولنه، ۱۰۹ چوپړی.

٤. **حضرت محمد ویاړ.** (۱۳۸۷ لېږدی)، مسافر هم د اوږده سفر جامي په تن کړې، کابل مجله (۵-۶) ګڼه، ۱۷۴ چوپړی.

٥. **داود خان داوړ.** (۱۹۸۴ زېږدی)، پښتو ټپه، پښتو ادبي مرکز، د نورنګ سرای پېښور، ۲۱ چوپړی.

٦. **(د لیکوال پېژند څرګند نه دی).** (۱۳۱۲ لېږدی یا ۱۹۳۴ زېږدې)، منتخبات لغات متفرقه پښتو، خطي نسخه (کلمي کښلې یا په قلم لیکلې) ملي ارشیف، په ۱۳۱۸ لېږدې کې پښتو ټولنې ته سپارلې شوې وه. اوس یې ملي ارشیف کې د موندنې ګڼه ۴/۸۲ پر له پسې ګڼه ۵۳۸۲ ده، ځای، ځای له ۱ څخه تر ۶۴، ۶۵ چوپړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. **سليمان لايق. څېړونکی.** (۲۰۰۸ زېږدی کال)، سليمان لايق په لنډيو غږيږي، د اګست په ۲۱ نيټه قلم نړيوالي ټولنې د لنډيو په هکله سليمان لايق غږولی او او بازمحمد عابد ثبت کړی و چې دا دی کټ مټ يې ستاسې په وړاندې خپروم.

۸. **سليمان لايق او مجاور احمد زيار مومند.** (۱۳۶۱لېږديز لمريز کال)، پښتو لنډۍ، پښتو لنډۍ د شفاهي ادب او فوکلور د ډيفارټمنټ د علمي غړو د ۱۳۶۱ لېږدي ګډه علمي پروژه، د لنډۍيو په باب تحليلي څېړنه، د سليمان لايق او د مجاور احمد مومند په زيار، د پښتو ټولنې د ادبياتو د څانګې له خوا، د پښتو ټولنې د نشراتو نمبر يا پرله پسې نمبر يې ۸۲، افغانستان د علومو اکاډمی مرکزي علمي کتابتون ګڼې کوډ ۱۵۲۴۷، عمومي مطبعه کابل ،۱۰۰۰ چاپ ګڼه، چاپ کال ۱۳۶۳ لېږدی، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کې د موندنې ګڼه ۵۳ ده، ۵ او ۴۷۲ چوپړی.

۹. **سلما شاهين. ډاکتره.** (۱۹۸۴ زېږدی)، روهي سندري، پېښور د پښتو اکاډيمی مخکنۍ رئيسې، پېښور پوهنتون،۳۸۰ چوپړی.

۱۰. **سيد اکل. غريبيار. کامه وال.** (۱۳۸۵ لېږدی يا ۲۰۰۶ زېږدی)، ولسي مرغلرې، دانش خپرندويې ټولنې تخنيکي څانګه، پېښور، ۱۱۸چوپړی.

۱۱. **صفي الله فردوس. ډيپلوم. انجېنر.** (۱۳۸۸ لېږديز لمريزکال)، څلېر کې د ددو دود، زما د شعرونو ټولګه. د چاپ ربنت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښووني ترې د ګټي اخيستني اجازه نه شته! خو په بيبلو ګراپي يا اخځوک بڼه ترې ګټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان. ۲۲۲، ۲۳۷، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۷۸ او ۳۲۹ چوپړی.
[http://www.ketabton.com/book/id/۸۲۰]، [۳۱ ۲۰۱۶ January]، ۲۲:۱۸ د شپې.

۱۲. **صفي الله فردوس. ماستر. اېنجينېر.** (د کب ۱۲، ۱۴۰۰ لېږديز لمريزکال)، د ټاټوبي ټنګټکور او پېيلي، د چاپ ربنت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښووني ترې د ګټي اخيستني اجازه نه شته! خو په بيبلو ګراپي يا اخځوک بڼه ترې ګټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، وړيا پوهنغونډ ويکيپيډيا له پاره ليکنه، ۸ چوپړی.
[https://ps.wikipedia.org/wiki/د_ټاټوبي_ټنګټکور_او_پېيلي]، [۱۱ ۲۰۲۲ November]، ۱۱:۴۰ د ورځې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳. **صفي الله فردوس. ماستر. انجينير.** (د کب، ۱۹، ۱۴۰۱ لېږدی)، د ايــزو ځېرنـــچوپړي (د ايزي ريسرچ پاڼې)، د چاپ ربنت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښووني ترې د ګټې اخيستني اجازه نه شته! خو په بيبلو ګراپي يا اخځوک بنه ترې ګټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۰ چوپړی. [https://ketabton.com/index.php/books/۱۵۸۱۹]، [March ۱۰ ۲۰۲۳]، ۲۰:۰۱ د شپې.

۱۴. **صفي الله فردوس. ماستر. انجينير.** (پسرلی، د وري ۱۴، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۰۲ April ۲۰۲٤)، د لنډيو، ټپو، ټيکيو او مصرۍيو انګړ ځېرنچوپړي – لومړی ټوک، زما د ځېړنو ټولګه، د چاپ ربنت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښووني ترې د ګټې اخيستني اجازه نه شته! خو په بيبلو ګراپي يا اخځوک بنه ترې ګټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۶۸ چوپړی. [https://ketabton.com/index.php/books/۱٦۲۳۱]، [April ۲ ۲۰۲٤]، ۲۲:۳۲ د شپې.

۱۵. **صفي الله فردوس. ماستر. انجينير.** (پسرلی، وری ۱۶، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۰٤ April ۲۰۲٤)، د لنډيو، ټپو، ټيکيو او مصرۍيو انګړ ځېرنچوپړي – دوېيم ټوک، زما د ځېړنو ټولګه، د چاپ ربنت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښووني ترې د ګټې اخيستني اجازه نه شته! خو په بيبلو ګراپي يا اخځوک بنه ترې ګټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۹۳چوپړی. [https://lnkd.in/daYAXP۷t]، [https://ketabton.com/index.php/books/۱٦۳٦۸]، [April ۲٤ ۲۰۲٤]، ۲٤:۵۷ د شپې.

۱٦. **صفي الله فردوس. ماستر. انجينير.** (پسرلی، غويی ۰۴، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۲٤ April ۲۰۲٤)، د لنډيو، ټپو، ټيکيو او مصرۍيو انګړ ځېرنچوپړي – درېيم ټوک، زما د ځېړنو ټولګه، د چاپ ربنت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښووني ترې د ګټې اخيستني اجازه نه شته! خو په بيبلو ګراپي يا اخځوک بنه ترې ګټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۱۸، ۱۸۳، ۲۲۲ او ۳۰۴ چوپړی. [https://ketabton.com/index.php/books/۱٦٤۲٤]، [April ۲٤ ۲۰۲٤]، ۲٤:۲۸ د شپې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. **عبدالروف. بېنوا** (۱۳۳۷ لیږدی)، لنډې چاڼ کوونکی او فارسي مترجم، انګرېزي ژباړه يې محمد ابراهيم شريفي کړي، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷لیږدي کې د کابل عسکري مطبعې (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوي ټولګه ده، په عامه کتابتون کې يې د موندنې ګڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب دی، ځای، ځای له ۱، ۶، ۳۵، ۵۸، ۱۴۲ چوپړی.

۱۸. **ګل باچا الفت. د ادب ستوری**. (۱۳۲۵ لیږدی یا ۱۹۴۶ زیږدی)، پښتو سندرې، ګل باچا الفت د پښتو ټولنې مبصر او د صحافت او تاليف د څانګو امير، د پښتو ټولنې د نشراتو نمبر ۹۵، عمومي مطبعه کابل ، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کې د موندنې ګڼه ۱۲ ده، ۱۱۳ چوپړي.

۱۹. **محمد دين. ژواک.** (۱۳۳۴لیږدیز لمریز کال)، پښتنې سندرې، لومړی برخه، د پښتو ټولنې د ادبیاتو د څانګې له خوا، د پښتو ټولنې د نشراتو نمبر یا پرله پسې نمبر يې ۱۱۵، افغانستان د علومو اکاډمی مرکزي علمي کتابتون ګڼې کوډ ۱۲۵۹۴، عمومي مطبعه کابل ،۲۵۰۰ چاپ ګڼه، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کې د موندنې ګڼه ۴ ده، ۱۷۶، ۲۹۵ چوپړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰. د چاپ شويو کښلو (ليکو يا کتابونو) لېست

۱. ځلېږ کې د ددو دود
۲. د ټاټوبي ټنګټکور او پېيلې
۳. د اېـــزو ځېرنچوپړي
۴. د کوش تپې لويې ويالې جوړولو په وړاندې د اوزبېکېستان ولسمشر ځټکړنو ته د فردوس ځټکړني
۵. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو انګړ ځېرنچوپړي (لومړى ټوک)
۶. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو انګړ ځېرنچوپړي (دوېيم ټوک)
۷. د لنډۍيو، ټپو، ټيکۍيو او مصرۍيو انګړ ځېرنچوپړي (درېيم ټوک)
۸. د ټاټوبي ميلي پېيلې
‘‘Country National Poems (Love & Laws Language)’’
۹. نيمکۍيو د ځېرنچوپړو انګړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱. د کړنې لاندې کښلو (ليکو يا کتابونو) لېست

۱. **د برېښنا اېنجينېرۍ بنسټونه** (لغمان پوهنتون د ودانيزې اېنجينېري فاکولټې، د درېيم ټولګي د دوېيم سيمستر ۱۳۹۶ لېږدي لوستليکی يا درسي کتاب)
۲. **د مخې کتاب**
۳. **ويځکي خستو** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۴. **پښتو په لغمان چل (چ. ل يا چريکي لار) زده کړه!!!**
۵. **سل لغمانۍ وراشې (وجيزې يا متلونه)**
۶. **د پښتو زده کولو لس لاملونه (Ten Reasons to Learn pashto)**
۷. **په ځنګل کې غرومبهار** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۸. **افغانستان اټوم بم لري – له سلو ۷۰٪ ښکاره او له سلو ۳۰٪ پټ**
۹. **چمتو سرفراز** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۰. **هېښمې** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۱. **ننۍ او ننۍ**
۱۲. **توري ورېځې** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۳. **د الله د کتاب ژباړه**
۱۴. **Translation of The Book of Allah (Miracle of the Last Prophet)**
۱۵. **ننه**
۱۶. **جنت بوی** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۷. **درې غله** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۸. **د کاپرکۍ اوږده شونډه**
۱۹. **د لمک ننکی**
۲۰. **برېښنا اېنجينېرۍ د ټولو اړوند**
۲۱. **د اېنجينېرۍ لښتيليکي**
۲۲. **د باچا کاني** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۳. **لوښي لرګي** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۴. **بوينه هډه** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۵. **د لوړپوړي مديريت او رهبري ليد**
۲۶. **د مچنغوزې ګاټی** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۷. **کجی بډه!**
۲۸. **پښتو پوستکالي**
۲۹. **ودانولو د څه رنګوالي مديريت روزنه**
(Construction Quality Management Training)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲. شونيا او پېر پر سپما د کښلو (ليکو يا کتابونو) لېست

۱. **يهود اصلي لغماني دي** (پښتانه يهود نه؛ يهود پښتانه دي او پښتانه اریاني دي)
۲. **لغمان لغمانی** (پښتو ناانډوله ,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۳. **حاجي بابا (ميرويس نيکه!) ناانډوله** (,, کيسه، نکل، داستان يا ناول،،))
۴. **پردی تالب**
۵. **زموږ مدرسه**
۶. **غلې کانې**
۷. **د څه له پاره ولاړ يې**
۸. **کتاب ورته کې ده!؟**
۹. **د وتې ګټه او پوهه**
۱۰. **له ما سره و غږېږه**
۱۱. **د ښن پټ سګنالونه او پټ ورمونه**
۱۲. **غښتلی ميرڅمن**
۱۳. **لېوه او لېوګۍ**
۱۴. **کيسکی او بيانکی**
۱۵. **د بي بي سي شل خبرو اترو پوښتنې او ځوابونه**
(۲۰BBC Interview Questions and Answers)
۱۶. **سی این این د ښکالوه ۱۰پوښتنې**
(CNN۱۰ Discussion Questions)
۱۷. **کيسې له نورو مسلو سره** (Stories With More Matter)
۱۸. **د مسواک ونه**
۱۹. **د شپه ميرو (پوليسو) مشر زرغون شا خان اکا**
۲۰. **لومړی کوشنی غښتلی**
۲۱. **سرور ماما تولندی او رغاوه (موټر او صنعت)**
۲۲. **دښن د ميني ژبه**
۲۳. **و او د**
۲۴. **خوږې شېبې او سړې تودې**

Country National Poems

M.BSC.ENG
SAFIULLAH FIRDOWS

IN MEHTER LAM LAGHMAN, AFGHANISTAN
SEPTEMBER 19, 2023

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library